

ПРВИ ДЕО - Пречишћени текст - одредбе Правилника, Наставни план, Наставни програм образовања и васпитања за I и II разред основног образовања и васпитања, Обавезни наставни предмети - Српски језик, Матерњи језици припадника националних мањина - Албански, Бугарски, Мађарски, Румунски, Русински, Словачки Хрватски и Босански језик

Други део - Пречишћени текст - Обавезни наставни предмети - Српски као нематерњи језик, Страни језик, Математика, Свет око нас, Ликовна култура, Музичка култура, Физичко васпитање, Здравствено васпитање и Верска настава

Трећи део - Пречишћени текст - Изборни наставни предмети - Грађанско васпитање - сазнање о себи и другима, Народна традиција, Рука у тесту - откривање света, Чуvari природе, Лепо писање, Од играчке до рачунара, Мађарски језик са елементима националне културе, Ромски језик са елементима националне културе, Румунски језик са елементима националне културе, Русински језик са елементима националне културе, Словачки језик са елементима националне културе, Наставни план и програм Хрватског језика са елементима националне културе, Бошњачки језик са елементима националне културе, Буњевачки говор са елементима националне културе, Македонски језик са елементима националне културе, Чешки језик са елементима националне културе, Влашки говор са елементима националне културе, Словеначки језик са елементима националне културе, Упутство за остваривање наставе у природи и екскурзије у првом циклусу основног образовања и васпитања, Шах и Школски програм

Четврти део - Основни текст и Измене и допуне

Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања

Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011, 7/2011-I, 7/2011-II, 1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016-I, 11/2016-II и 6/2017. Види: чл. 3. Правилника - 7/2010-1.

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм за први и други разред основног образовања и васпитања.

Члан 2.

Наставни план и програм за први и други разред основног образовања и васпитања одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Просветном гласнику".

НАСТАВНИ ПЛАН

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	годишње	нед.	годишње
1.	Српски језик				
	_____ језик ¹	5	180	5	180
2.	Српски језик ²	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72
5.	Ликовна култура	1	36	2	72
6.	Музичка култура	1	36	1	36
7.	Физичко васпитање	3	108	3	108
8.	Здравствено васпитање	1	36	1	36
	УКУПНО: А	18-20*	648-720	19-21*	684-756

Ред. бр.	Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ ³	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Верска настава/грађанско васпитање ⁴	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Народна традиција	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Рука у тесту - Откривање света	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Чувари природе	1	36	1	36	1	36	1	36
5.	Лепо писање	1	36	1	36	1	36	1	36
6.	Од играчке до рачунара	1	36	1	36	1	36	1	36
7.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе	2	72	2	72	2	72	2	72
8.	Шах	1	36	1	36	1	36	1	36

	У	К	У	П	Н	О2-3*	:72-108*	2-3*	Б2-108*	2-3*	72-108*	2-3*	72-108*
	У	К	У	П	Н	О21-24*	:756-864*	22-25*	Б792-900*	23-26*	828-936*	23-26*	828-936*

3. Школа је дужна да са листе изборних предмета, поред обавезних изборних наставних предмета, понуди још три изборна, од којих ученик бира један предмет према својим склоностима.

4. Ученик бира један од понуђених обавезних наставних предмета изучава га до краја првог циклуса.

* Број часова за ученике припаднике националних мањина.

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети
Редовна и допунска настава

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

2. ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ и задаци

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служи као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизију;

- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

ПРВИ РАЗРЕД

Оперативни задаци:

- усвајање правилног изговарања гласова, гласовних скупова, речи и реченица;
- савладавање технике читања и писања на ћириличком писму;
- навикавање на употребу књижевног језика у говору и писању;
- формирање навике за читко, уредно и лепо писање;
- поступно увођење у доживљавање и разумевање књижевних текстова;
- уочавање врста књижевних дела према захтевима програма;
- усвајање основних књижевнотеоријских и функционалних појмова према захтевима програма;
- оспособљавање за усмено и писмено препричавање, причање и описивање према захтевима програма.

ОСНОВЕ ЧИТАЊА И ПИСАЊА

Претходна испитивања

Испитивање способности свакога детета за говорно општење (способност за репродуковање краћег садржаја, умешност за слободно говорно комуницирање, богатство речника, одступања од књижевног језика, говорни недостаци); испитивање предзнања из читања и писања (познавање слова, читање и писање); формирање индивидуалних табела са резултатима испитивања ради једначавања одељења, избора метода и поступака и праћења напредовања ученика.

Припрема за читање и писање

Вежбе у посматрању (визуелне вежбе) - запажање и одабирање значајних појединости; развијање аналитичког посматрања, тематски организовано посматрање предмета, биљака, животиња, лица, слика, цртежа, и илустрација; запажање облика, боја, положаја предмета и бића; уочавање покрета, динамике кретања, мимичких активности и гестикулације.

Вежбе у слушању (акустичке вежбе) - откривање и разликовање звукова, шума и тонова, разликовање говорних карактеристика (говора) наставника, друга, глумца и сликера. Неговање пажљивог слушања говорника и саговорника.

Развијање културе усменог изражавања: причање на основу посматрања и причање на основу низа слика; препричавање текста, луткарске представе, цртаног филма.

Формирање и усавршавање културе практичног комуницирања: навикавање на учтиву фразеологију и говорне конвенције; говорно снагажење у разним околностима.

Усвајање и развијање појма реченице, речи и гласа. Развијање осећања за основне говорне јединице.

Аналитичка, синтетичка и аналитичко-синтетичка вежбања.

Лексичка и синтаксичка вежбања: богађење речника, активирање пасивног речника, анализа гласовне структуре речи. Вежбе артикулације - чист, јасан и правилан изговор свих гласова.

Моторичке вежбе: вежбање покрета руке, шаке и прстију, писање различитих црта и линија као основних елемената слова; једноставно и спонтано ликовно изражавање; усмерено и слободно цртање - у корелацији са захтевима из ликовне културе; спонтаност, доследност и функционалност у захтевима да се ученици умешно служе прибором за писање, цртање и сликање.

Почетно читање и писање

Основни наставни приступ учењу читања и писања остварује се применом гласовне аналитичко-синтетичке методе. У њене структурне делове (приступне језичке активности, аналитичка и синтетичка вежбања за усвајање појма гласа, писање слова, читање одговарајућег текста и разговор о њему, писање речи и реченица и сл.) функционално и осмишљено интегришу се посебни поступци: одвојено, упоредно и комбиновано учење читања и писања, појединачно и групно усвајање слова - према слободном опредељењу учитеља и у зависности од датих наставних околности.

У околностима претходног стручног и организованог обезбеђења неопходних уџбеника и наставних средстава, учитељ се може определити и за комплексни поступак у учењу читања и писања.

Увежбавање логичког читања на одговарајућим текстовима из буквара: правилан изговор свих гласова, правилно наглашавање речи, течно повезивање речи у реченици јачином и темпом природног говора. Осмишљено и подстицајно вредновање читања сваког ученика понаособ. Разговор о прочитаном.

Увежбавање графички правилног и естетски ваљаног (лепог) писања: појединачних слова, речи и реченица. Систематично и доследно остваривање хигијенских, техничких и практичних навика везаних за писање (правилно седење и држање тела, функционална употреба прибора за писање и сл.). Одмерено, примерено и подстицајно вредновање рукописа сваког ученика понаособ.

Посебна методичка брига усмерава се на ученике који већ имају извесна предзнања из читања и писања као и на оне ученике који заостају у стицању основне писмености.

Усавршавање читања и писања

После усвајања основне писмености (оријентационо током првог полугодишта), наставља се увежбавање и усавршавање читања и писања и током другог полугодишта, до степена аутоматизованих радњи. Функционалним, осмишљеним и примереним повезивањем стечених знања и вештина, током усвајања почетног читања и писања, са одговарајућим програмским садржајима из осталих предметних подручја (граматика и правопис, лектира, језичка култура) начелно се омогућује ученику да на сваком часу говори, чита и пише.

ЈЕЗИК

Грамматика

Реченица; реч; глас и слово - препознавање.

Уочавање улоге гласа у разликовању значења речи.

Разликовање реченице као обавештења, питања и заповести изговором (интонацијом) и препознавањем у тексту.

Изговор и писање гласова ћ, ч, њ, џ, х и р ако ученицима причињавају тешкоће.

Правопис

Употреба великог слова на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночлана).

Правилно потписивање (име, па презиме).

Употреба тачке на крају реченице. Место и функција упитника и узвичника у реченици.

КЊИЖЕВНОСТ

Лектира

Лирика

Народна песма: *Славујак*

Народна песма: *Божји штапом бата*

Јован Јовановић Змај: *Мати*

Десанка Максимовић: *Хвалисави зечеве*

Григор Витез: *Нема за мачке школе*

Момчило Тешић: *Сликовница*

Мира Алечковић: *Ветар сејач*

Душан Радовић: *Јесења песма*

Стеван Раичковић: *Цртанка*

Влада Стојиљковић: *Са мном има нека зрешка*

Воја Царић: *Пролеће*

Љубивоје Ршумовић: *Ау, што је школа згодна*

Владимир Андрић: *Хлеб*

Избор из поезије Јована Јовановића Змаја, Момчила Тешића, Десанке Максимовић и Григора Витеза

Избор из народне лирике (успаванке и шаљиве песме)

Епика

Народна прича: *Свети Сава и ђаци* (Буквар)

Народна прича: *Голуб и пчела*

Доситеј Обрадовић: *Два јарца; Две козе*

Десанка Максимовић: *Бајка о лабуду*

Бранко Ћопић: *Сунчев певач*

Тома Славковић: *Зеца и вука*

Божидар Тимотијевић: *Кад пролеће дође, све најбоље пође*

Драган Лукић: *Јабука* (Буквар)

Езоп: *Лав и миш*

Лав Толстој: *Два друга*

Избор из народне епике (шаљиве приче, пословице, загонетке, брзалице)

Драма

Душан Радовић: *Тужабаба*

Лаза Лазић: *Цар и скитница*

Александар Поповић: *Неће увек да буде први* (Буквар)

Популарни и информативни текстови

Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу

Читање текста

Правилно и течно читање наглас речи, реченица и кратких текстова - провера разумевања прочитаног. Оспособљавање ученика да у читању уочавају и знаке интерпункције (тачка, упитник, узвичник). Поступно овладавање интонацијом обавештајних, упитних и узвичних реченица. Прилагођавање читања текстовној ситуацији (гласно и тихо, брзо и споро читање).

Читање дијалогског текста - индивидуално и по улогама. Систематско, доследно и критичко вредновање ученичког читања.

Увођење ученика у читање у себи реченица и кратких текстова (након савладавања основних елемената технике читања наглас).

Активно слушање уметничког читања текста (звучни и видео записи).

Навикавање ученика на правилно дисање; стицање хигијенских навика при читању.

Тумачење текста

Текстови из лектире користе се за усавршавање читања и писања и увођење ученика у основне појмове о књижевности.

Уочавање наслова, имена аутора, садржаја и илустрација у књизи.

Уочавање просторних и временских односа и битних појединости у описима бића и природе. Уочавање главних ликова, њихових особина и поступака. Запажање основних емоционалних стања (радосно, тужно, смешно). Појмови добро, зло.

Одговори на питања о прочитаном садржају (реченице, одељка, песме, приче, басне, бајке, драмског текста). Уочавање и разумевање карактеристичних реченица у тексту.

Систематично и поступно усвајање књижевних и функционалних појмова.

Књижевни појмови

Лирика

Песма; стих и строфа; основно осећање - на нивоу препознавања.

Епика

Прича; догађај; место и време збивања.

Књижевни лик - изглед, основне етичке особине и поступци.

Пословица, загонетка - препознавање.

Драма

Драмска игра. Драмска радња (на нивоу препознавања).

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни облици усменог и писменог изражавања

Препричавање - слободно и усмерено: препричавање краћих и једноставнијих текстова из буквара, читанке, часописа за децу, луткарских позоришних представа, цртаних филмова, радијских и телевизијских емисија за децу.

Причање о догађајима и доживљајима - слободно и усмерено: теме које се односе на ближе и шире окружење (непосредна околина, родитељски дом, школа, игра, излети; посете, сусрети); причање на основу стваралачке маште; причање према низу слика - поступно откривање слика, по логичном редоследу.

Описивање предмета - слободно и подстицањем: уочавање и именовање изразитих обележја једноставних предмета и омиљених играчака; описивање биљака и животиња: описивање биљака на основу заједничког посматрања; слободно описивање животиње љубимца и описивање животиња на основу заједничког посматрања. Описивање предмета, биљака и животиња на основу личног искуства/сећања и знања из предмета *Свет око нас*.

Усмена и писмена вежбања

Ортоепске вежбе: правилан изговор гласова, сугласничких група, речи, ономатопеја, брзалица.

Ортографске вежбе: преписивање речи и кратких реченица са датим задатком; проверавање и вредновање уредности и читкости писања.

Диктат за примену правописних правила. Аутодиктат.

Лексичке вежбе: грађење речи; синоними; антоними; речи са умањеним и увећаним значењем и сл.

Синтаксичке вежбе: усмерено и самостално састављање реченица; реченице са допуњавањем; реченице од задатих речи и сл. Одгонетање и решавање ребуса.

Казивање напамет научених текстова (лирских и епских).

Сценско импровизовање драмског/драматизованог текста.

Служење речником и писање/стварање сопственог речника.

Конвенционални језички стандарди у усменом општењу (са непознатом и одраслим саговорником - употреба речи Ви из поштовања и учтивости); писање честитке.

Израда домаћих писмених задатака (до пет) и њихова анализа на часу - у другом полугодишту.

ДРУГИ РАЗРЕД

Оперативни задаци:

- уочавање и схватање реченице као основне језичке категорије; препознавање и разумевање главних реченичних делова;
- упознавање са фонетским и морфолошким појмовима према захтевима програма;
- савладавање нових програмских захтева из правописа;
- овладавање техником читања и писања латиницом;
- мотивисање, подстицање и усмерење на читање лектире;
- увежбавање читања наглас; усавршавање читања у себи у функцији тумачења текста;
- уочавање и тумачење битних чинилаца текста према захтевима програма;
- симултано усвајање књижевних и функционалних појмова;
- овладавање основним облицима језичког изражавања и даља усавршавања и неговање језичке културе;
- систематско и доследно реализовање програмираних и њима сличних вежбања у говору и писању.

ЈЕЗИК

Граматика

Реченица - обавештење, питање и заповест. Уочавање потврдних и одричних реченица. Обележја реченице у говору (интонација и пауза) и у тексту (велико почетно слово и знаци интерпункције: тачка, упитник, узвичник).

Препознавање главних делова реченице (предикат, субјекат).

Именице и глаголи (уочавање и препознавање). Разликовање основних глаголских облика за исказивање садашњег, прошлог и будућег времена; разликовање потврдних и одричних глаголских облика. Разликовање рода и броја именица.

Глас и слог, самогласници и сугласници; слоготворно р. Подела речи на слоге у изговору (једноставнији случајеви).

Правопис

Употреба великог слова у писању личних имена и презимена, надимака уз лично име, имена животиња, вишечланих географских имена и улица (једноставнија решења).

Писање адресе.

Растављање речи на крају реда (основна правила).

Писање речце **ли** у упитним реченицама и речце **не** уз глаголе у одричним реченицама.

Скраћенице за мере (корелација са наставом математике).

Тачка. Упитник. Узвичник. Две тачке и запета у набрајању.

Усвајање латинице - читање и писање у другом полугодишту.

КЊИЖЕВНОСТ

Лектира

Лирика

Народна песма: *Мајка Јова у ружи родила*

Народна песма: *Смешно чудо*

Породичне и шалтве народне лирске песме - избор

Јован Јовановић Змај: *Патак и жабе*

Момчило Тешић: *Пролећно јутро у шуми*

Мира Алечковић: *Песма за мамине очи*

Бранко Ћопић: *Болесник на три спрата*

Душан Радовић: *Лето је све што је мало*

Стеван Раичковић: *Кад почне киша да пада*

Драган Лукић: *Школа*

Мирослав Антић: *Тајна*

Љубивоје Ршумовић: *Једнога дана*

Владимир Андрић: *Дај ми крила један круг*

Добрица Ерић: *Чуо сам*

Избор из поезије Љубивоја Ршумовића и Добрице Ерића

Избор из *Антологије српске поезије за децу* (приредио Душан Радовић)

Епика

Народна песма: *Марко Краљевић и орао*

Народне приповетке: *Старо лијино лукавство; Седам прUTOва*

Народна прича: *Свети Сава, отац и син*

Српске народне бајке - избор

Народне басне: *Коњ и магарац; Лисица и гавран*

Доситеј Обрадовић: *Пас и његова сенка*

Десанка Максимовић: *Сликарка зима*

Гроздана Олујић: *Шаренореп*

Бранко Ћопић: *Доживљаји мачка Тоше* (одломци)

Ханс Кристијан Андерсен: *Бајке* (избор)

Јакоб и Вилхелм Грим: *Три брата*

Александар Сергејевич Пушкин: *Бајка о рибару и рибици*

Лав Н. Толстој: *Врабац и ласте*

Феликс Салтен: *Бамби* (одломак)
Избор из народног усменог стваралаштва (шаљиве приче, пословице)

Драма

Гвидо Тартаља: *Зна он унапред*

Драган Лукић: *Стара слика на зиду*

Александар Поповић: *Два писма*

Популарни и информативни текстови

Избор из енциклопедија и часописа за децу

Читање текста

Увježбавање и усавршавање технике читања наглас и у себи с разумевањем прочитаног. Усклађивање интонације и темпа читања са природом текста (приповедање, опис, дијалог). Поступно и доследно увођење ученика у начин вођења дневника о прочитаним књигама; повремено читање и коментарисање записа на посебним часовима. Читање дијалогског текста по улогама.

Читање наглас и у себи са ограниченим временом и унапред постављеним захтевима (усмерено читање). Читање у себи као припрема за самостално читање и учење.

Тумачење текста

Слободно (самостално) саопштавање утисака о прочитаном тексту.

Разумевање прочитаног текста. Уочавање хронологије и повезаности догађаја у приповедању. Запажање карактеристичних детаља у описивању лика и амбијента. Разумевање намера и осећања садржаних у тексту. Заузимање властитих ставова према поступцима ликова. Откривање и тумачење порука у тексту.

Схватање важнијих целина у тексту (одељак) и одређивање подналова. Схватање одељка у целини и у његовим битним појединоцима.

Уочавање различитих значења речи у тексту и тумачење њихове изражајне функције.

Систематично усвајање књижевних и функционалних појмова.

Књижевни појмови

Лирика

Песма, осећања; стих, строфа - на нивоу препознавања и именовања.

Епика

Фабула - редослед догађаја (препознавање).

Главни и споредни ликови, њихове особине и поступци.

Поруке.

Епска песма, бајка, басна - препознавање.

Драма

Драмски јунак, драмска радња, драмски сукоб, дијалог; позорница, глумец - на нивоу препознавања.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни облици усменог и писменог изражавања

Препричавање садржине краћих текстова, филмова, позоришних представа, радијских и телевизијских емисија за децу - слободно детаљно препричавање; детаљно препричавање по заједничком плану; препричавање садржаја у целини и по деловима (слободно и по заједничком плану).

Причање о догађајима и доживљајима - индивидуално и по заједничком плану; предметност причања: ближе и даље окружење, стварност и машта, непосредно доживљавање и сећање/раније стечено искуство; причање према низу слика изложених у целини, које представљају целовит, занимљив и динамичан догађај.

Описивање предмета са којим се ученик први пут среће; властити избор предмета за описивање - слободно или по раније утврђеном плану. Описивање биљака и животиња на основу непосредног посматрања - особине које се најочљивије намећу у тренутку посматрања. Усвајање основних елемената приступа описивању - стварање заједничког и индивидуалног плана описа.

Усмена и писмена вежбања

Ортоепске вежбе: правилан изговор речи, исказа, краћих реченица и пословица.

Ортографске вежбе: преписивање реченица и краћих одломака текстова ради усавршавања технике и брзине писања; увježбавање читког и уредног рукописа.

Аутодиктат и контролни диктат: провера тачности запамћивања и усвојености правописних правила.

Лексичке и семантичке вежбе: основно и пренесено/фигуративно значење речи; грађење речи - формирање породица речи; синоними и хомоними; некњижевне речи и њихова замена језичким стандардом и др.

Синтаксичке вежбе: самостално и подстицајно састављање реченица, проширивање задатих реченица, прилагођавање реда речи комуникативним потребама у контексту.

Загонетање и одгонетање, решавање и састављање ребуса и укрштених речи.

Казивање напамет научених текстова (лирских, епских и драмских).

Сценско приказивање драмског/драматизованог текста.

Служење речником и енциклопедијом за децу и писање сопственог речника.

Слушање и вредновање/критичко процењивање говора/разговора у емисијама за децу на радију и телевизији.

Неговање културе слушања саговорника; писање разгледнице и краћег писма.

Израда домаћих писмених задатака (до осам) и њихова анализа на часу.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Основе читања и писања

Припрема за почетно читање и писање - Трајање припрема за почетно читање и писање зависи од резултата претходних испитивања предзнања ученика, односно од састава сваког одељења. Полазећи од тих резултата, у сваком одељењу организују се посебне вежбе за групе ученика и појединце ради уједначавања предзнања и припреме ученика за успешно прелажење на учење читања и писања. Ученицима који знају да читају и пишу треба давати диференциране задатке у складу с њиховим могућностима (читање лакших текстова у сликовницама, писање одговора на постављена питања о прочитаном тексту, препричавање прочитаног текста, коришћење наставних листића).

У припремном периоду за читање и писање треба организовати следећа вежбања:

- вежбе у посматрању (визуелне вежбе): запажање и одабирање значајних појединости; развијање аналитичког посматрања; тематски организовано посматрање предмета, биљака, животиња, лица, слика, цртежа и илустрација; запажање облика, боја, положаја предмета и бића; уочавање покрета, динамике кретања, мимичких активности и гестикулације;

- вежбе у слушању (акустичке вежбе): откривање и разликовање звукова, шумова и тонова, разликовање карактеристика говора наставника, друга, глумца, спикера; неговање пажљивог слушања говорника и саговорника;

- развијање културе усменог изражавања: препричавање текста, позоришне представе и филма; причање на основу непосредног

посматрања и стваралачке маште; причање на основу низа слика;

- развијање културе усменог изражавања: препричавање текста, позоришне представе и филма; причање на основу посматрања и причање на основу низа слика;
- формирање и усавршавање културе практичног комуницирања: навикавање на учтиву фразеологију и говорне конвенције; говорно сналажење у разним околностима;
- усвајање и развијање појма реченице, речи и гласа; развијање осећања за основне говорне јединице;
- аналитичка, синтетичка и аналитичко-синтетичка вежбања;
- лексичка и синтаксичка вежбања: богаћење речника, активирање пасивног речника, анализа гласовне структуре речи;
- вежбе артикулације: чист, јасан и правилан изговор гласова;
- моторичке вежбе: вежбање покрета руке, шаке и прстију, писање различитих црта и линија као основних елемената слова;

једноставно и спонтано ликовно изражавање; усмерено и слободно цртање - у корелацији са захтевима из ликовне културе.

Све те вежбе, као и оне које су намењене савладавању основних појмова о језику, организују се непрекидно, како у припремном периоду тако и у процесу учења гласова и слова и њиховог повезивања у речи и реченице.

Почетно читање и писање

Читање - На основу резултата претходног испитивања знања и умења деце из области читања и писања, као и конкретних услова рада, наставник се одређује за упоредни, одвојени или комбиновани распоред читања и писања.

Према резултатима претходног испитивања познавања слова и читања и према индивидуалном напредовању ученика у одељењу, наставу почетног читања и писања треба изводити на више нивоа, уз примену принципа индивидуализације без обзира на поступак (монографски, групни, комплексни) за који се определио учитељ. Са ученицима који познају слова или већ знају да читају, као и са оним који брже напредују, треба остварити садржаје и облике рада који одговарају њиховим могућностима и потребама, а ученицима који теже савладавају почетно читање - пружити сталну и систематску помоћ.

Због различитих општих способности ученика, неједнаког образовног нивоа и социјалних и других услова, наставу почетног читања и писања учитељ мора организовати тако да уз упознавање сваког детета омогући његов лични најбржи и најефикаснији напредак и развој.

Приликом извођења вежби у читању и писању обраћа се пажња на развијање хигијенских навика. Удаљеност текста од очију треба да је око 30 cm; по правилу, светлост треба да долази с леве стране, а чита се и пише при свежем ваздуху и умереној температури; потребно је пазити на правилност дисања при читању.

У процесу учења читања, поред уџбеника ученик треба да што више користи животне ситуације: читање натписа, назива фирми, обавештења, имена улица, наслова и поднаслова у новинама и књигама, потом читање сликовница и наставних листића, итд.

Текстови за читање треба да су кратки (и по садржају и по структури реченице), динамични и интересантни.

Читање је појединачно. Свако дете чита својим темпом, према својим способностима. Вежбама у шчитавању и логичком читању децу треба постепено уводити у савладавање технике читања.

У хору се могу повремено читати наслови, поднаслови, теже речи, поједине реченице, изреке, загонетке, понеки стих, питалице, бројалице и слично - пре свега, у интересу подстицања и охрабривања оних ученика који заостају у савладавању читања.

Писању се деца уче повлачењем линија (све линије слова једнаке дебљине, а слова једнаке висине и с подједнаком удаљењошћу), добром графитном оловком, односно тупим пером.

Елементи слова се не пишу одвојено, већ се увежбавају осмишљеним цртежима. Појединачно писање слова треба ограничити на 1 до 2 реда, а посебну пажњу посветити вежбама анализе појединих делова слова, редоследу писања елемената и повезивању слова.

Дневна оптерећеност ученика писањем не треба да је дужа од 15 до 25 минута. Рукопис треба да је индивидуалан, читак, графички правилан и уредан. Леваци се не смеју присиљавати на писање десном руком.

Писање се учи: преписивањем, диктатом, одговарањем на питања, допуњавањем реченица, састављањем прича на основу слика, заједничким препричавањем и првим облицима самосталног писменог изражавања.

Према томе, настава почетног читања и писања обухвата и рад на књижевном тексту, артикулационе, говорне и писмене вежбе, те савладавање елементарних појмова из граматике и правописа.

Усвајање штампаних и писаних слова начелно се остварује до краја првог полугодишта.

Усавршавање читања и писања

После усвајања основне писмености (оријентационо током првог полугодишта), читање и писање се увежбава и усавршава током другог полугодишта до степена аутоматизованих радњи. Функционалним, осмишљеним и примереним повезивањем стечених знања и вештина, током усвајања почетног читања и писања, са одговарајућим програмским садржајима из осталих предметних подручја (граматика и правопис, лектира, језичка култура) омогућује се ученику да на сваком часу говори, чита и пише.

За усавршавање читања и писања користе се систематска вежбања: гласно читање протумаченог текста из читанке или шире лектире, уз аналитичку и критичку процену таквог читања: тихо читање текста и непосредно пре разговора о њему; флексибилно читање ванчитаначког текста; читање ради увида у постигнуту брзину читања и степен разумевања прочитаног; читање по улогама.

Усавршавање писања постиже се доследним захтевима који се односе на графичку узорност слова и њихово ваљано повезивање у речима и речи у реченицама, а остварује се систематским вежбама: преписивањем, диктатом, аутодиктатом, самосталним писањем реченица и краћих састава.

Неопходно је примерено и подстицајно вредновање рукописа сваког ученика понаособ, а нарочито приликом прегледања домаћих писмених задатака. Повремено организовати посебне часове за лепо писање.

И у овом наставном периоду, према потреби, организују се активности и остварују захтеви најмање на три нивоа по њиховој тежини: за просечне ученике, за оне са натпросечним способностима, као и за оне ученике који имају потешкоћа у овладавању знањима, умењима и навикама у читању и писању.

Учење другог писма (латинице)

Учење другог писма, односно латинице, треба остварити у другом полугодишту другог разреда.

Одвојено учење читања и писања пружа могућности да се друго писмо квалитетније савлада. Пожељно је, дакле, да се прво усвајају штампана слова, па потом писана, јер такав методички приступ пружа више могућности за вежбање.

Слова другог писма не обрађују се монографски већ по групама.

На основу савремених психолошко-дидактичких сазнања, слова другог писма, односно латинице, требало би обрађивати следећим редоследом:

- прво се обрађују слова која су потпуно или приближно иста у ћирилици и латиници (Аа, Ее, Јј, Оо, Кк; приближно иста Мм и Тт);

- затим се обрађују слова која су потпуно различита у ћирилици и латиници;

- и на крају треба обрадити слова која су истог облика, а различито се изговарају (Сс, Вв, Рр, Пп, Хх) у ћирилици и латиници.

Такав редослед треба применити за обраду и штампаних и писаних слова, што је у складу са дидактичким принципом поступности - од лакшег ка тежем.

Пошто су ученици овладали извесним операцијама усвајајући прво писмо, ћирилицу, лакше ће поимати облике слова другог писма (латинице). Због тога није потребно понављати цео поступак обраде слова као приликом усвајања ћирилице, већ само неке неопходне радње: показивање слова, коментарисање њихове графичке структуре, начин писања, сличност и разлике с другим словима, читање. Посебно треба посветити пажњу вежбама усвајања облика слова, њиховом читању и писању у речима и реченицама.

Текстове писане ћирилицом и латиницом треба упоређивати тек кад ученици потпуно усвоје латиницу. Тада треба организовати вежбе преписивања текстова са ћирилице на латиницу, и са латинице на ћирилицу. Веома је важно да се у настави не прекида са

праксом наизменичне употребе ћириличног и латиничког писма.

Језик (граматика и правопис)

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. На пример, реченица се не упознаје само као граматичка јединица (са становишта њене структуре), већ и као комуникативна јединица (са становишта њене функције у комуникацији).

Основни програмски захтев у настави граматике *јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.* У I и II разреду у оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања ученици запажају језичке појаве без њиховог именовања, да би се од III до VIII разреда у концентричним круговима и континуираним нивозима граматички садржаји изучавали поступно и селективно у складу са узрастом ученика.

Поступност се обезбеђује самим избором и распоредом наставних садржаја, а конкретизација нивоа обраде, као врста упутства за наставну праксу у појединим разредима, назначена је описно формулисаним захтевима: запажање, уочавање, усвајање, појам, препознавање, разликовање, информативно, употреба, обнављање, систематизација и другима. Указивањем на *ниво програмских захтева* наставницима се помаже у њиховим настојањима да *ученике не оптереће* обимом и дубином обраде језичке грађе.

Селективност се остварује избором најосновнијих језичких законитости и информација о њима.

Таквим приступом језичкој грађи у програму наставници се усмеравају да тумачење граматичких категорија заснивају на њиховој функцији коју су ученици у претходним разредима учили и њоме, у мањој или већој мери, овладали у језичкој пракси. Поступност и селективност у програму граматике најбоље се уочавају на садржајима из синтаксе и морфологије од I до VIII разреда. Исти принципи су, међутим, доследно спроведени и у осталим областима језика. На пример, алтернацију сугласник *к, г, х*, ученици ће прво запажати у грађењу речи и деklinацији у V разреду, а вежбама и језичким играма у том и претходним разредима навикавати се на правилну употребу тих консонаната у говору и писању; елементарне информације о палатализацији добиће у VI разреду, а усвојена знања о битним гласовним особинама српског језика обновити и систематизовати у VIII разреду. Тим начином ће ученици стећи основне информације о гласовним променама и алтернацијама, оспособиће се за језичку праксу, а неће бити оптерећени учењем описа и историје тих језичких појава.

Елементарне информације из *морфологије* почињу се ученицима давати од II разреда и поступно се из разреда у разред проширују и продубљују. Од самог почетка ученике треба навикавати да уочавају основне морфолошке категорије, на пример: у II разреду поред уочавања речи које именују предмете и бића, уводи се и разликовање рода и броја код тих речи а у III разреду разликовање лица код глагола. Тим путем ће се ученици поступно и логички уводити не само у морфолошке већ и у синтаксичне законитости (разликовање лица код глагола - лични глаголски облици - предикат - реченица). Речи увек треба уочавати и обрађивати у оквиру реченице, у којој се запажају њихове функције, значења и облици.

Програмске садржаје из *акцентологије* не треба обрађивати као посебне наставне јединице. Не само у настави језика, већ и у настави читања и језичке културе, ученике треба у сваком разреду уводити у програмом предвиђене стандардне акценатске норме а сталним вежбањем, по могућству уз коришћење аудио снимака, ученике треба навикавати да чују правилно акценатовану реч а у крајевима где се одступа од акценатске норме да разликују стандардни акценат од свога акцента.

Правопис се савлађује путем систематских вежбања елементарних и сложених које се организују често, разноврсно и различитим облицима писмених вежби. Поред тога, ученике врло рано треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање).

Вежбе за усвајање и утврђивање знања из граматике до нивоа његове практичне примене у новим говорним ситуацијама проистичу из програмских захтева, али су у великој мери условљене конкретном ситуацијом у одељењу - говорним одступањима од књижевног језика, колебањима, грешкама које се јављају у писменом изражавању ученика. Стога се садржај вежбања у настави језика мора одређивати на основу систематског праћења говора и писања ученика. Тако ће настава језика бити у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим књижевним српским језиком.

У *настави граматике* треба примењивати следеће поступке који су се у пракси потврдили својом функционалношћу:

- подстицање свесне активности и мисаоног осамостаљивања ученика;
- сузбијање мисаоне инерције и ученикових имитаторских склоности;
- заснивање тежишта наставе на суштинским вредностима, односно на битним својствима и стилским функцијама језичких појава;
- уважавање ситуационе условљености језичких појава;
- повезивање наставе језика са доживљавањем уметничког текста;
- откривање стилске функције, односно изражајности језичких појава;
- коришћење уметничких доживљаја као подстицаја за учење матерњег језика;
- систематска и осмишљена вежбања у говору и писању;
- што ефикасније превазилажење нивоа препознавање језичких појава;
- неговање примењеног знања и умења;
- континуирано повезивање знања о језику са непосредном говорном праксом;
- остваривање континуитета у систему правописних и стилских вежбања;
- побуђивање учениковог језичког израза животним ситуацијама;
- указивање на граматичку сачињеност стилских изражајних средстава;
- коришћење прикладних илустрација одређених језичких појава.

У настави граматике изразито су функционални они поступци који успешно сузбијају ученикову мисаону инертност, а развијају радозналост и самосталност ученика, што појачава њихов истраживачки и стваралачки однос према језику. Наведена усмерења наставног рада подразумевају његову чврсту везаност за животну, језичку и уметничку праксу, односно за одговарајуће текстове и говорне ситуације. Због тога је указивање на одређену језичку појаву на изолованим реченицама, истргнутим из контекста, означено као изразито непожељан и нефункционалан поступак у настави граматике. Усамљене реченице, лишене контекста, постају мртви модели, подобни да се формално копирају, уче напамет и репродукују, а све то спречава свесну активност ученика и ствара погодну основу за њихову мисаону инертност.

Савремена методика наставе граматике залаже се да тежиште обраде одређених језичких појава буде засновано на суштинским особеностима, а то значи на њиховим битним својствима и стилским функцијама, што подразумева занемаривање формалних и споредних обележја проучаваних језичких појава.

У настави језика нужно је посматрати језичке појаве у животним и језичким околностима које су условиле њихово значење. Ученике ваља упутити на погодне текстове и говорне ситуације у којима се одређена језичка појава природно јавља и испољава. Текстови би требало да буду познати ученицима, а ако пак нису, треба их прочитати и о њима разговарати са ученицима.

Наставник ваља да има на уму и то да упознавање суштине језичке појаве често води преко доживљавања и схватања уметничког текста, што ће бити довољно јак подстицај за наставника да што чешће упућује ученике да откривају стилску функцију (изражајност) језичких појава. То ће допринети развијању ученикове радозналости за језик, јер уметничка доживљавања чине граматичко градиво конкретнијим, лакшим и применљивијим. Кад ученицима постане приступачна стилска (изражајна, експресивна) функција језичке појаве, прихватају је као *стваралачки поступак*, што је врло погодан и подстицајан пут да знања о језику брже прелазе у умења, да се на тај начин доприноси бољем писменом и усменом изражавању, али и успешнијој анализи књижевних текстова.

Нужно је да наставник увек има на уму пресудну улогу умесних и систематских вежбања, односно да наставно градиво није усвојено док се добро не увежба. То значи да вежбања морају бити саставни чинилац обраде наставног градива, примене,

обнављања и утврђивања знања.

Методика наставе језика, теоријски и практично, упућује да у настави матерњег језика треба што пре превазићи нивое препознавања и репродукције, а стрпљиво и упорно неговати више облике знања и умења - *применљивост и стваралаштво*. У настојањима да се у наставној пракси удовољи таквим захтевима, функционално је у свакој погодној прилици знања из граматике ставити у функцију тумачења текста (уметничког и популарног), чиме се оно уздиже од препознавања и репродукције на нивое умења и практичне примене.

Практичност и применљивост знања о језику и његово прелажење у умење и навике посебно се постиже *неговањем правописних и стилских вежби*.

Ученике, такође, континуирано треба подстицати да своја знања о језику повезују са комуникативним говором. Један од изразито функционалних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност. Настава на тај начин постаје практичнија и занимљивија, чиме ученику отвара разноврсне могућности за његова стваралачка испољавања.

Ситуације у којима се испољавају одређене језичке појаве може и сам наставник да поставља ученицима, да их спретно подсећа на њихова искуства, а они ће казивати или писати како у изазовним приликама говорно реагују.

Целовити сазнајни кругови у настави граматике, који започињу мотивацијом, а завршавају сазнавањем, резимирањем и применом одређеног градива, у савременом методичком приступу, поготову у проблемски усмереној настави, отварају се и затварају више пута током наставног часа. Такав сазнајни процес подразумева учестало спајање индукције и дедукције, анализе и синтезе, конкретизације и апстракције, теоријских обавештења и практичне обуке.

Савремена методика наставе истиче низ саодносних методичких радњи које ваља применити у наставној обради програмских јединица из језика и које омогућују да сваки целовит сазнајни пут, почев од оног који је уоквирен школским часом, добије своју посебну структуру.

Обрада нових наставних (програмских) јединица подразумева примену следећих методичких радњи:

- Коришћење погодног *полазног текста* (језичког предлошка) на коме се увиђа и објашњава одговарајућа језичка појава. Најчешће се користе краћи уметнички, научно-популарни и публицистички текстови, а и примери из писмених радова ученика.
- Коришћење исказа (примера из пригодних, текућих или запамћених) *говорних ситуација*.
- Подстицање ученика да полазни текст *доживе и схвате* у целини и појединостима.
- Утврђивање и обнављање знања о познатим језичким појавама и појмовима који *непосредно доприносе* бољем и лакшем схватању новог градива. (Обично се користе примери из познатог текста.)
- Упућивање ученика да у тексту, односно у записаним исказима из говорне праксе, *уочавају примере* језичке појаве која је предмет сазнавања.
- Најављивање и бележење *нове наставне јединице* и подстицање ученика да запажену језичку појаву *истраживачки сагледају*.
- Сазнавање *битних својстава* језичке појаве (облика, значења, функције, промене, изражајних могућности...).
- Сагледавање језичких чињеница (примера) са *разних становишта*, њихово упоређивање, описивање и класификовање.
- Илустровање и *графичко представљање* језичких појмова и њихових односа.
- *Дефинисање језичког појма*; истицање својства језичке појаве и уочених законитости и правилности.
- Препознавање, објашњавање и примена сазнатог градива у новим околностима и у примерима које наводе сами ученици (непосредна дедукција и прво вежбање).

- Утврђивање, обнављање и примена стеченог знања и умења (даља вежбања, у школи и код куће).

Наведене методичке радње међусобно се допуњају и прожимају, а остварују се у сукцесивној и синхронној поставци. Неке од њих могу бити остварене пре наставног часа на коме се разматра одређена језичка појава, а неке и после часа. Тако, на пример, добро је да текст на коме се усваја градиво из граматике буде раније упознат, а да поједине језичке вежбе буду предмет ученичких домаћих задатака. Илустровање, на пример, не мора бити обавезна етапа наставног рада, већ се примењује кад му је функционалност неоспорна.

Паралелно и здружено у наведеном сазнајном путу теку све важне логичке операције: запажање, упоређивање, закључивање, доказивање, дефинисање и навођење нових примера. То значи да часови на којима се изучава граматичко градиво немају одељене етапе, односно јасно уочљиве прелазе између њих. Нешто је видљивији прелаз између индуктивног и дедуктивног начина рада, као и између сазнавања језичке појаве и увежбавања.

Књижевност

Увођење најмлађих ученика у свет књижевности али и осталих, тзв. некњижевних текстова (популарних, информативних) представља изузетно одговоран наставни задатак. Управо, на овом ступњу школовања стичу се основна и не мало значајна знања, умења и навике од којих ће у доброј мери зависити не само ученичка књижевна култура већ и његова општа култура на којој се темељи укупно образовање сваког школованог човека.

Лектира

Текстови из лектире представљају програмску окосницу. Учитељ има начелну могућност да понуђене текстове прилагођава конкретним наставним потребама, али је обавезан и на слободан избор из наше народне усмене књижевности и тзв. некњижевних текстова - према програмским захтевима.

Разлике у укупној уметничкој и информативној вредности појединих текстова утичу на одговарајућа методичка решења (прилагођавање читања врсти текста, опсег тумачења текста у зависности од сложености његове унутрашње структуре, повезивање и груписање са одговарајућим садржајима из других предметних подручја - граматике, правописа и језичке културе и сл.).

Читање и тумачење текста

Особеност и деликатност овог предметног сегмента нису толико у програмираним садржајима колико су у узрасним могућностима најмлађих ученика да дате садржаје ваљано усвоје, те да се стеченим знањима и умењима функционално служе и у свим осталим наставним околностима. Сходно томе, читање и тумачење текста у млађим разредима превасходно је у функцији даљег усавршавања гласног читања, уз постепено, систематско и доследно увођење у технику читања у себи, као и усвајање основних појмова, односа и релација које садржи у себи прочитани текст.

Читање текста, према томе, на млађем узрасном нивоу има сва обележја првог и темељног овладавања овом вештином као знањем, нарочито у првом разреду. Посебно је важно да ученици поступно и функционално усвоје ваљано *читање наглас* које у себи садржи неке од важнијих чинилаца логичког читања (изговор, јачина гласа, паузирање, интонационо прилагођавање и др.) и које ће природно тежити све већој изражајности током другог разреда (наглашавање, емоционално подешавање, темпо и сл.) чиме се у доброј мери олакшава усвајање технике изражајног читања (трећи разред). Притом, од особите је важности да се свако читање наглас и сваког ученика понаособ (а нарочито у првом разреду) - осмишљено, критички и добронамерно вреднује. Сваки ученик, наиме, након што је прочитао неки текст наглас, треба од својих другова у разреду и учитеља да сазна шта је у том читању било добро, а шта евентуално треба мењати да би оно постало још боље.

Поступност, систематичност и доследност посебно долазе до изражаја у оспособљавању ученика за *читање у себи*. Овај вид читања у млађим разредима представља сложенији наставни захтев, иако са становишта искусног, формираног читача то не изгледа тако. Читање у себи, наиме, садржи низ сложених мисаоних радњи које ученик треба симултано да савлада, а посебан проблем представља тзв. унутрашњи говор. Зато се код већине ученика првог разреда ово читање најпре испољава у виду тихог читања (тихи жагор, мрмљање), да би касније, али упорним вежбањем, добило своја потребна обележја. Међу њима свакако ваља истаћи различите видове мотивисања, подстицања и усмерења, чиме се олакшава доживљавање и разумевање текста који се чита, те тако читање у себи, са становишта методике савремене наставе књижевности, постаје незаобилазни услов за ваљано тумачење

текста.

Тумачење текста у млађим разредима представља изузетно сложен и деликатан програмски захтев. Текст је темељни програмски садржај који има водећу и интеграциону наставну улогу јер око себе окупља и групише одговарајуће садржаје и из осталих предметних подручја. Али, због узрасних ограничења у рецепцији, тумачењу и усвајању основних структурних а нарочито уметничких чинилаца текста, потребно је испољити много инвентивности, систематичности и упорности у оспособљавању ученика за постепено уочавање, препознавање, а затим образлагање и спонтано усвајање његове основне предметности.

У првом разреду тумачење текста има изразита обележја спонтаног и слободног разговора са ученицима о релевантним појединостима - просторним, временским, акционим - у циљу провере разумевања прочитаног, односно у функцији активног увежбавања и ваљаног усвајања читања наглас и у себи. Инвентивним мотивисањима, подстицањима и усмерењима (ко, где, када, зашто, како, чиме, због чега, шта је радосно, тужно, смешно, занимљиво, необично и сл.) - ученицима се омогућава да уочавају, запажају, откривају, упоређују, објашњавају, образлажу дате појавности које чине предметност прочитаног текста.

У другом разреду приступ тумачењу текста скоро је у свему исти као и у претходном разреду, само што су захтеви, по природи ствари, нешто увећани а програмски садржаји адекватно допуњени (самостално саопштавање утисака о прочитаном тексту, заузимање властитих ставова о важнијим појавностима из текста и речито образлагање и одбрана таквих схватања, откривање и схватање порука у тексту, препознавање одељка, уочавање карактеристичних језичких и стилских појмова и сл.).

Ученике треба систематски и на ваљан начин подстицати на укључивање у библиотеку (школску, месну), формирање одељењске библиотеке, приређивање тематских изложби књига, слушање/гледање звучних/видео записа са уметничким казивањима текста, организовање сусрета и разговора са писцима, литерарних игара и такмичења, вођење дневника о прочитаним књигама (наслов, писац, утисци, главни ликови, одабране реченице, необичне и занимљиве речи и сл.), формирање личне библиотеке, цедетеке, видеотеке и др.

Таквим и њему сличним методичким приступом читању и тумачењу текста, при чему посебну пажњу ваља посветити улози ученика као значајног наставног чиниоца (његовом што већем осамостаљивању, слободном истраживању и испољавању, пружању могућности за властито мишљење), остварују се нека од темељних начела методике савремене наставе и књижевности, међу којима су свакако приступно и осмишљено увођење ученика у сложени свет књижевноуметничког дела и симултано али и планско богађење, усавршавање и неговање његове језичке културе.

Језичка култура

Оперативни задаци за реализацију наставних садржаја овог подручја јасно указују да је континуитет у свакодневном раду на богађењу ученичке језичке културе једна од примарних методичких обавеза, почев од уочавања способности сваког детета за говорно комуницирање у тзв. *претходним испитивањима* деце приликом уписа у први разред, па преко различитих вежби у говору и писању до ученичког самосталног излагања мисли и осећања у току наставе, али и у свим осталим животним околностима у школи и ван ње, где је ваљано језичко комуницирање услов за потпуно споразумевање. Правилна артикулација свих гласова и графички узорна употреба писма, напуштање локалног говора и навикавање на стандардни књижевни језик у говору, читању и писању, оспособљавање за слободно препричавање, причање и описивање, и уз функционалну примену усвојених и правописних правила, разноврсна усмена и писмена вежбања која имају за циљ богађење ученичког речника, сигурно овладавање реченицом као основном говорном категоријом и указивање на стилске вредности употребе језика у говору и писању и др. - основни су наставни задаци у остварењу програмских садржаја из језичке културе.

Ово предметно подручје нешто је другачије конципирано у односу на претходне програме. Најпре, установљен је другачији, примеренији назив који је истовремено и једноставнији и свеобухватнији од раније коришћених термина. Исто тако, преуређена је структура програмских садржаја који у новој поставци делују прегледно, систематично и препознатљиво, без непотребних понављања и конфузије. Јер, на основу укупне разредне наставе, постоје језички појмови које ученик овог узраста треба доступно, систематично и ваљано (а то значи - трајно) да усвоји, па су и замишљени као програмски садржаји (захтеви). А до њиховог трајног и функционалног усвајања, скоро без изузетака, пут води преко бројних и разноврсних облика *усмених и писмених* језичких испољавања ученика, а то су најчешће: *језичке игре, вежбе, задаци, тестови* и сл. На пример, најмлађег ученика ваља, између осталог, оспособити да самостално, убедљиво и допадљиво описује оне животне појаве које језичким описом (дескрипцијом) постају најпрепознатљивије (предмети, биљке, животиње, људи, пејзаж, ентеријер и др.). Зато се *описивање* као програмски захтев (садржај) јавља у сва четири разреда. А остварује се, усваја као знање и умење применом оних облика који ће ефикасним, економичним и функционалним поступањима у наставним околностима ученичку и језичку културу учинити поузданом и трајном. А то су: говорне вежбе, писмене вежбе (или осмишљено комбиновање говора и писања), писмени радови, изражајно казивање уметничких описних текстова, аутодиктат и сл. А то важи, у мањој или већој мери и за све остале врсте ученичког језичког изражавања.

Основни облици усменог и писменог изражавања у млађим разредима представљају темељне програмске садржаје за стицање, усавршавање и неговање ваљане и поуздане језичке културе најмлађег ученика. Неки од тих облика (препричавање, причање) присутни су и у претходним испитивањима деце за упис у школу што значи да на њих ваља гледати као на језичко искуство које полазници у извесној мери већ поседују. Студа и потреба да се са усавршавањем и неговањем тих основних облика говорног комуницирања отпочне и пре формалног описмењавања ученика.

Препричавање разноврсних садржаја представља најједноставнији начин ученичког језичког испољавања у наставним околностима. И док се у поменутих претходним испитивањима као и у припремама за усвајање почетног читања репродуковању одређених садржаја приступа слободно, већ од краја тзв. *букварске наставе* па надаље ваља му приступити плански, осмишљено и континуирано. То значи, најпре, да се унапред зна (а то се дефинише у оперативним плановима рада учитеља) које ће садржаје ученик препричавати у наставним околностима. Њихов избор треба да обухвати не само текстове, већ и само оне из читанки, већ и из других медијских области (штампа, позориште, филм, радио, телевизија и сл.). Потом, ученике ваља благовремено мотивисати, подстицати и усмеравати на овај вид језичког изражавања, а то значи - омогућити им да се самостално припреме за препричавање али у које ће истовремено бити интегрисани и одговарајући програмски захтеви. Ваља, затим, водити рачуна о томе да се начелно препричавају само они садржаји који су претходно протумачени/анализирани или о којима се са ученицима водио макар приступни разговор. Коначно, и препричавање, као и све остале видове ученичког изражавања, треба на одговарајући начин вредновати (најбоље у разреду и уз свестрано учествовање ученика и подршку учитеља).

Причање у односу на препричавање јесте сложенији облик језичког изражавања ученика, јер док је препричавање углавном репродуковање прочитаног, одслушаног или виђеног садржаја, причање представља особен вид стваралаштва које се ослања на оно што је ученик доживео или произвео у својој стваралачкој машти. Зато причање тражи посебан интелектуални напор и језичку изграђеност, те ученика свестрано ангажује: у избору тематске грађе и њених значајних појединости, у компоновању одабраних детаља и у начину језичког уобличавања свих структурних елемената приче. Методички приступ овом значајном облику усавршавања и неговања ученике језичке културе у основи је исти као и код препричавања (ваљано функционално локализовање у плановима рада, осмишљено повезивање са сродним садржајима из осталих предметних подручја, а нарочито са читањем и тумачењем текста, осмишљено и инвентивно мотивисање, усмеравање и подстицање ученика да у причању остваре што свестранију мисаону и језичку перспективу, умешно вредновање ученичких домаћаја у причању и др. Посебно треба водити рачуна о томе да причање у функцији читања и тумачења текста (у тзв. *уводном делу часа*) не прерасте у схематизовано и површно набрајање/именовање одређених појавности, а да се притом занемари индивидуални приступ ученика датој предметности, те да изостане стварање приче као целовите менталне представе, довољно препознатљиве и ваљано мисаоно и језички уобличене. Тако, на пример, уводни разговори о домаћим и дивљим животињама поводом басне која се чита и тумачи неће дати жељене резултате на нивоу уводних говорних активности ако се такве животиње само класификују по познатој припадности, именују или само набрајају, као што ће *слободно причање* о неким необичним, занимљивим, али стварним и појединачним сусретањима ученика са

датим животињама, у којима су доживљени радост, изненађење, одушевљење, радозналост, упитаност, страх и сл. - створити праву истраживачку атмосферу на часу. Причање, пак, коликогод било изазовно у свим својим сегментима за језичко испољавање најмлађих ученика - начелно ваља реализовати као део ширег наставног контекста у коме ће се саодносно и функционално наћи и други облици језичког изражавања, а нарочито описивање.

Описивање јесте најсложенији облик језичког изражавања на нивоу најмлађих разреда. Оно је мање или више заступљено у свакодневном говору, јер је неопходно за јасно представљање суштинских односа између предмета, ствари, бића и других појмова и појава у свакој животној ситуацији. Јер, док је за препричавање основа одређени садржај, за причање подстицај неко *догађање*, *доживљај*, дотле за описивање нису неопходне неке посебне околности, већ се оно користи кад год се дође у додир са *појавностима* које у свакодневном језичком комуницирању могу скренути пажњу на себе. Но, због бројних узрасних ограничења у раду са најмлађим ученицима, овој врсти језичког комуницирања ваља приступити посебно одговорно и уз нарочито поштовање принципа наставне условности и поступности у захтевима: оспособљавање ученика да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Исто тако, ученике овог узрасног нивоа ваља подстицати и усмеравати да из сложеног процеса описивања најпре усвоје неколика општа места којима се могу служити све дотле док се не оспособе за самостални и индивидуални приступ овом захтевном језичком облику. У том смислу ваља их навикавати да локализују оно што описују (временски, просторно, узрочно), да уоче, издвоје и заокруже битна својства/особине (спољашње и условно унутрашње) и да се одреде према посматраној предметности (први покушаји формирања личног става/односа према датој појави). Исто тако, неопходна је поуздана процена планирања вежби у описивању са усмерењима/подстицањима у односу на она вежбања у којима може доћи до изражаја ученичка самосталност и индивидуалност. Како се, пак, описивање врло често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (нарочито књижевноуметничког) то је потребно стално усмеравати ученичку пажњу на она места у таквим текстовима која обилују описним елементима, а посебно када се описују предмети, ентеријер, билге и животиње, књижевни ликови, пејзаж и сл., јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање описивања као трајне вештине у језичком комуницирању. Пошто је за описивање потребан већи мисаони напор и дужи време за остварење дужи замисли - ваља предност дати писменој форми описивања над усменом. Остали општи методички приступи овом значајном облику језичког изражавања исти су или слични као и код препричавања и причања (од планирања, преко реализације планираних активности, до вредновања постигнутог и функционалног повезивања са сродним садржајима какви су и усмена и писмена вежбања за стицање, усавршавање и неговање језичке културе ученика).

Усмена и писмена вежбања, како им и сам назив каже, замишљена су као допуна основних облика језичког изражавања, почев од најједноставнијих (изговор гласова и преписивање речи), преко сложенијих (лексичке, семантичке, синтаксичке вежбе, остале вежбе за савладавање узорног говора и писања), до најсложенијих (домаћи писмени задаци и њихово читање и свестрано вредновање на часу). Свака од програмираних вежби планира се и остварује у оном наставном контексту у коме се јавља потреба за функционалним усвајањем дате језичке појаве или утврђивања, обнављања или систематизовања знања и примене тих знања у конкретной језичкој ситуацији. То значи да се, начелно, све те или њима сличне вежбе не реализују на посебним наставним часовима већ се планирају у склопу основних облика језичког изражавања (препричавање, причање, описивање) или одговарајућих програмских садржаја осталих предметних подручја (читање и тумачење текста, граматика и правопис, основе читања и писања). Управо у осмишљеним са односним поставкама та вежбања вишеструко утичу на подизање нивоа ученичке језичке културе.

Природно је да се планским остварењем програмских садржаја из језичке културе отпочне тек у другом полугодишту првог разреда (пошто се савлада елементарна техника читања и писања). Међутим, јасно је да се многи од њих симултано остварују већ у периоду припрема за читање и писање, као и у периоду учења, усвајања основне писмености. Јер, без потребне језичке развијености (слободан разговор, препричавање краћих садржаја, аналитичко-синтетичке гласовне вежбе и сл.) не може се успоставити неопходна говорна комуникација, преко потребна за усвајање појмова гласа и слова. Касније, она постаје основа за остварење наставних садржаја и из свих осталих подручја овог предмета (као и укупне разредне наставе), али се истовремено и сама шири и продубљује до нивоа јасног, правилног, садржајно и стилски примереног језичког општења у усменој и писменој форми. Тиме језичка култура у највећој мери доприноси јединству целовитости наставе српског језика и чини да се она реализује у функционалном повезивању наизглед различитих програмских садржаја али који се најбоље остварују управо у таквој методичкој спреси.

МАТЕРЊИ ЈЕЗИЦИ ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

АЛБАНСКИ ЈЕЗИК

АЛБАНСКИ ЈЕЗИК

GJUHË SHQIPE

ПРВИ РАЗРЕД

KLASA E PARË

Qëllimi dhe detyrat

Qëllimi i mësimi të gjuhës shqipe është që nxënësit të përvetësojnë teknikën e leximit dhe shkrimit të nivelit elementar si dhe të arrijnë t'i shfrytëzojnë kompetencat gjuhësore për organizimin dhe zgjedhimin e njohurive të veta dhe shprehjet e përvojave. Të njohin, përjetojnë dhe të aftësohen për interpretimin e veprave të zgjedhura letrare, teatrale, filmike dhe të krijimtarisë tjetër artistike nga thesari i gjuhës shqipe e botërore.

Detyrat mësimore të gjuhës dhe letërsisë shqipe për klasën e parë të shkollës fillore janë:

- të aftësohen për të folur gjithnjë e më mirë për tema që ata i njohin ose që janë interesante për ta;
- të orientohen në situata të ndryshme komunikative dhe gradualisht të arrijnë të kuptojnë nuancat e ndryshme në procesin e komunikimit;
- të përshkruajnë etapat e aktiviteteve të tyre të zakonshme sipas radhës së kryerjes së tyre;
- të kapin dhe përsëritin rreth fjalët e tyre kuptimin e asaj që dëgjojnë ose lexojnë;
- të lexojnë mjedhshëm me zë tekste të shkurtra dhe të lehta;
- të lexojnë pa zë tekste të ndryshme, të zgjedhura sipas një shkalle vështirësie të caktuar dhe dëshmojnë që kanë kuptuar përmbajtjen e tekstit;
- të komunikojnë me shkrim me bashkëbisedues të ndryshëm duke pasuruar e zhvilluar gjithnjë e më shumë formën dhe përmbajtjen e mesazheve;
- të shkruajnë tekste të thjeshta të tipeve të ndryshme;
- të formulojnë drejtë mendimet e tyre dhe të komunikojnë me shkrim, duke respektuar rregullat më të rëndësishme ortografike;
- të vështrojnë dallimet leksikore midis dialektit dhe gjuhës standardë me qëllim që të evitojnë përzjerjet ndërmjet dy sistemeve gjuhësore;
- të dallojnë shqiptimin dialektor nga shqiptimi standard që përfaqëson bazën e një shkrimi korrekt.

Detyrat operative

- të aftësojë nxënësit, që të kuptojnë dhe përvetësojnë tingujt dhe shkronjat, shqiptimin dhe shkrimin e drejtë të tyre, bashkimin e tyre në rrokje, rrokjet në fjalë dhe rrokjet në fjalët e fjalisë;
- të aftësojnë nxënësit të përvetësojnë teknikën e shkrimit dhe të leximit të drejtë dhe me kuptim;
- të zhvillojë te nxënësit vetëdijen për rëndësinë dhe domosdënë e përvetësimit të komunikimit në gjuhën shqipe, si parakusht për zhvillimin e ndjenjës, të vetëdijes dhe të ndërgjegjës kombëtare;
- të aftësojnë nxënësit të shfrytëzojnë tekstin si burim të përjetimit dhe njohurive.

BAZAT E LEXIM-SHKRIMIT FILLESTAR

Të vlerësuarit paraprak

Të vlerësuarit paraprak zhvillohet në mënyrë intensive në formë të lojës-punë dhe të aktiviteteve tjera didaktike. Ka për objektivi të vetin njohjen e funksionimit të aktivitetit shqisor dhe psikomotorik të nxënësve. Gjatë aktiviteteve argëtuese-didaktike duhet kushtuar kujdes edhe njohjes së aftësive të fëmijëve lidhur me shkallën e përvetësimit të lexim-shkrimit në periodën e zhvillimit të tyre parashkollor (në familje, në entin parashkollor).

Kjo periudë ka për objektivi të vetin: të përshtaten nxënësit me sukses në mjedisin e ri social-në paralele dhe në shkollë. Të njihen me hapsirën shkollore dhe objektet tjera që e rrethojnë atë. Pastaj, vazhdon puna e lojërave imitative, duhet krijuar raporte dhe veprime me ndihmën e së cilave mund të konstatohet funksionimi i drejtë i shqisave të fëmijëve (aktiviteti sensitiv) dhe veprimi psiko-motorik (koordinimi i funksionimit të shqisave dhe të aftësive intelektuale me aktivitetin motorik). Përveç kësaj, duhet kushtuar kujdes njohjes së motiveve dhe të emocioneve sociale të nxënësve si dhe aftësive sociale.

Vlerësimi i aftësive të secilit fëmijë për të folurit e përgjithshëm (aftësia për riprodhimin e pëmbajtjeve të shkurtëra, të menduarit për komunikim të lirë, pasurimi i fjalorit, shmangia nga gjuha letrare, mangësitë e të folurit); formimi i tabelave individuale me rezultatet nga të vlerësuarit paraprak me qëllim të formimit të paraleleve, zgjedhja e metodave dhe procedurave dhe përcjellja e përparimit të nxënësve.

Përgatitja për lexim dhe shkrim fillestar.

Në mbështetje të periodes përgatitore zhvillohet etapa e përgatitjes intensive për zhvillimin e lexim-shkrimit fillestar. Kjo etapë zhvillohet në mënyrë komplekse nga pëmbajtjet e të gjitha lëndëve mësimore të klasës së parë, por me interes të posaçëm-ato pëmbajtje të matematikës, kulturës figurative, kulturës muzikore, të edukatës fizike e shëndetësore dhe bota rreth nesh, të cilat do të ndihmojnë formimin e koncepteve bazë për përvetësimin e këtyre shkathtësive siç janë leximi dhe shkrimi.

Gjatë aktiviteteve argëtuese-didaktike, duhet kushtuar kujdes plotësimit, përmirësimit dhe sistemimit të përvojës së fëmijëve, për një fillim të mbarë të zhvillimit të lexim-shkrimit fillestar. Lidhur me këtë duhet kushtuar kujdes përvetësimit të njohurive për madhësitë dhe relacionet ndërmjet tyre në hapësirë në raport me veten, me shokun, me objektet:

- afër, larg, djathas, majtas, para, prapa, nën, mbi etj.;
- të formohen konceptet elementare lidhur me format, madhësitë dhe pozitën e trupave (i rumbullakët, i thepisur, i madh, i vogël, i gjatë, i shkurtër, më i vogël, më i madh, më i shkurtër, më i gjatë, poshtë, lart, i drejtë-vertikal, i pjerrët-anash, i shtrirë-horizont etj.);
- të paraqiten me ndihmën e telit të butë, pastaj duke vizatuar: forma e rumbullakët (topi), gjysma e mollës (gjysma e parë për shkronjën **C**; gjysma e dytë e shkronjës **D**); pozita e trupave të ndryshëm. Në vazhdim t'i kushtohet rëndësi vizatimit të elementeve të shkronjave duke u mbështetur në pjesët reale të gjërave, të cilat i përdorin (përmët-mollë, qersh, kumbull...; pajimet për ngrënie-pjata, luga, thika... etj.
- të formohen konceptet: objekt-gjallesë, gjallesë-njeri, objekt-gjallesë-njeri-fotografi-fjalë, të folurit-fjala-tingulli, zhurma-shushuritja-tingulli, fjala-tingulli, tingulli zanor-tingulli bashkëtingëllor.
- analiza dhe sinteza e fjalëve të njohura (njohja e tingullit në fillim të fjalës, në mbarim të fjalës dhe në mes të fjalës).

Pëmbajtja e ushtrimeve të të shprehurit me gojë merret nga mjedisi natyror-shoqëror (nga jeta dhe puna në familje, në mjedisin e ngushtë dhe të gjerë social, në paralele, në shkollë...). Ushtrimet e të shprehurit me gojë zhvillohen në relacionet, konkrete, abstrakte, pa imponime. Në fillim mbështeten në vrojtme dhe perceptim konkret të objekteve, të dukurive, proceseve, ngjarjeve, të punëve dhe të aktiviteteve edukative (në lojë, në punën e dobishme shoqërore). Pastaj, aktiviteti edukativ duhet të ngritet në nivel relativisht abstrakt-në përkujtimin e pëmbajtjeve të shfaqjeve teatrale, filmike dhe televizive, nga vrojtimi i fotografive me detyrë të vërehen dhe të komentohen lidhjet shkak-rjedhim, dhe nga pëmbajtjet e lexuara (tregime, përralla, fabula, vjersha etj.).

Në këtë funksion, duhet përdorur këto lloje të ushtrimeve të të shprehurit me gojë:

- përshkrimin e objekteve, të ngjarjeve, të dukurive, të proceseve, të cilat gjenden në fushën e vrojtimit dhe të perceptimit (në fillim bëhet perceptimi në tërësi, pastaj pjesë-pjesë),
- zhvillohet dialogu përmes pyetjeve që nxisin nxënësit të mendojnë dhe të përgjigjen në mënyrë të pavarur dhe të argumentuar,
- riprodhimin sipas kujtesës në formë të deklarimit dhe recitimit të vjershave të mësuara, të ngjarjeve të përjetuara,
- ritregimin e ngjarjeve (nga shëtitjet, pushimet verore, dimërore etj.) të pëmbajtjeve të shikuara në TV, në film, në teatër,
- krijimin e tregimeve në mbështetje të përjetimeve, por edhe në tabllot e paraqitura në fotografi të lidhura ndërmjet vete, në libra të ilustruar, në fotografi-ilustrime që nxisin riaktivizimin e përvojës dhe të përjetimeve të nxënësve etj.

Leximi dhe shkrimi fillestar

- përvetësimi i shkronjave të shtypit e të dorës të alfabetit të gjuhës shqipe;
- përvetësimi i teknikave të shkrimit dhe leximit.

Të shprehurit me gojë

a) Dëgjimi

- identifikimi i tingujve, rrokjeve dhe fjalive;
- të kuptuarit e udhëzimeve, (p. sh. didaktike) reagim ndaj tyre në mënyrë të saktë;
- të dëgjuarit e teksteve të shkurtëra të përshtatura për moshën, marja e informacioneve, pasurimi i fjalorit e diturive letrare;
- të vërejturit e lidhshmërisë të të folurit me format joverbale të komunikimit;
- të dëgjuarit në funksion të parafrazimit: (të komentojë ngjarje, tregime, paraqitje të ndryshme, si dhe të parafrazojë dhe vlerësojë ato);
- të dëgjuarit në grup (të dëgjojë me vëmendje, paraqitjet gojore të moshatarëve e të diskutojë).

a) Të folurit

- drejtëshqiptimi i tingujve, fjalëve, shprehjeve, intonacioni i fjalive;
- thjeshtë e qartë formulon shprehjet;
- jep informacione, sqarime e udhëzime të thjeshta, flet për ngjarjet nga përvoja;
- shprehë mendimet, idetë, ndjenjat e qëndrimet e ndryshme lidhur me temat nga mjedisi e imagjinata (nx);
- recitim, luajtje e roleve;
- të folurit për të dhënë informacione e mendime (të jipen informata e të shfaqen mendime për veten dhe të tjerët, për atë që kanë dëgjuar, parë ose lexuar duke respektuar rregullat e komunikimit);

Të shprehurit me shkrim

a) Të lexuarit

- zotërimi i teknikës së shkrim-leximit fillestar;
- lidhshmëria e tingullit me shkronjën;
- lidhshmëria e shkronjës në fjalë;
- leximi i fjalisë në tërësi;
- respektimi i shenjave të pikësimit;

- dallimi (të vërejturit) i tërësisë, pjesës së tekstit (titulli, kryerreshti);
- kupton pjesën (tekstin) e lexuar;
- leximi i teksteve të ndryshme të përshtatura për moshën, duke mbledhur, grumbulluar informacione, duke pasuruar dituritë, imagjinatën dhe fjalorin;
- të lexuarit e teksteve joletrare (publicistike, tekste nga mediat elektronike, etj.);
- të lexuarit e teksteve letrare; (fjalët e urta, gjëgjëzat, përrallat, identifikimi i tekstit në prozë, në poezi, në dramë, si dhe autori, personazhet, njohja e vargut, rimës, ritmit);
- përvetësimi i gjuhës (respektimi i shenjave të pikësimit, dallimi i tingujve të ngjajshëm për nga shqiptimi (nyjëtimi), të njohin e zbatojnë leximin në apostrof, t'i dallojnë sinonimet, homonimet, të dallojnë zanoret, bashkëtinglloret, dallimi i bashkëtinglloreve që përfaqësohen me nga dy shkronja grafike, dallimi i llojeve të fjalëve sipas intonacionit dhe shenjave të pikësimit, dallimi i kryefjalës, kallzuesit emrave, mbiemrave, foljeve.

b) Të shkruarit

- të shkruajnë me shkronja të shtypit e të dorës në alfabetin shqip;
- të shkruajnë drejtë shkronjat dhe t' i lidhë në fjalë;
- ndarja e fjalëve gjatë shkrimit;
- shkrimi i fjalive të thjeshta, por të plota;
- përdorimi i drejtë i shenjave të pikësimit (pikën, pikëpyetjen, pikëçuditësen, presjen, (gjatë numrimit dypikëshin);
- përdorimi i shkronjës së madhe në fillim të fjalisë por edhe për emrat e pëveçshëm;
- dallimi i titullit e kryerreshtit;
- të nënshkruhet drejtë;
- shkrimi i teksteve të shkurtëra me qëllime të ndryshme të thurura nga përvoja e botës së imagjinuar.

Interpretimi / ndërveprimi me tekstin

- përdorimi i paranjohurive e përvojës (të nx.) që të kuptojnë tekstin e lexuar;
- dallimi i personazheve kryesore, vendi, koha e zhvillimit të ngjarjes;
- dallimi i personazheve pozitive nga ato negatve;
- të shprehurit e përshtypjeve, mendimit për tekstin e lexuar;
- dallimi i reales e ireales.

GJUHË

Gramatikë

- dallimi i tingujve të gjuhës shqipe;
- llojet e fjalive (dëftore, pyetëse,...);
- fjalia e thjeshtë dhe e përbërë;
- fjalia pohore e mohore;
- emrat - kuptimi i tyre;
- foljet;
- mbiemri.

Drjetshkrimi

- përdorimi i shkronjës së madhe në fillim të fjalisë, përemrat e pëveçëm, mbiemrat, emrat e vendbanimeve etj.;
- të dallojnë dhe të shkruajnë drejtë kohët kryesore të foljes (e shkuar, e tashme, e ardhme);
- të nënshkruhen drejtë (emri dhe mbiemri);
- përdorimi i drejtë i pikës në fund të fjalisë dhe shenjat tjera të pikësimit.

Letërsia

Pas mbarimit të punës me Abetare, nxënësit përvetësojnë elemente të reja në Librin e Leximit që luan rolin e një lidhjeje logjike të vazhdimit të Abetares si dhe hedhjen e themeleve për një lexim të mirëfilltë e të saktë.

- Dallimi i të shprehurit letrarë

- Vargu;
- Proza;
- Poezia;
- Tregimet;
- Përrallat.

Lektura

- Gjuha jonë
- Si fitohet dituria
- Dhelpra e korb
- Nëna e Shpendit
- Për një shkronjë
- Letër shokut
- Luani e miu
- Ditët e javës
- Kësulëkuqja
- Duarte tona
- Një shëtitje në mal
- Njeriu pa mend
- Si u bë e madhe Mira
- Një fletore më tepër
- Pranvera
- Bucja
- Gjilpëra
- Visari e zogu
- Humbja e Borëbardhës
- Ç'ke harruar moj Valbonë
- Këngë për shiun
- Si shpëtoi njeriu prej bore
- Burri më i fortë prej bore
- Pesë shkronjat e bishtajës
- Kam një qengj që ha bar
- Nëna ime lan tasha me një gisht
- Iriqi dhe mollët

- Përrallëza
- Dragoi
- Pry, pry, deleza
- Stinë
- Pika e ujit
- Eli, Eli
- Në rugë
- Moshatarët
- Kopshti zoologjik
- Nëna
- Letërsi popullore - Gu, gu, picigu
- Bedri Dedja - Përralla për kafshët
- Skënder Hasko - Vallja e shkronjave
- Xhevat Beqaraj - Kam një harmonikë
- Zgjedhje e veprës nga autorët e trevës ku jeton

Lojërat dramatike

- me anë të instrukcioneve, realizohen role të thjeshta dramatike;
- lojëra me lëvizje, pantomima, lojëra roli.

Tekstet e njohura informative për fëmijë

- njohuritë për revistat, gazetatat, fletushkat (për fëmijë)-për informim, zbavitje, edukim.

Nocionet letrare

Lirika

Kënga; vargu dhe strofa, ndjenjat elementare-në nivel të njohurit.

Epika

Tregimi; ngjarja; vendi dhe koha e ngjarjes.

Figura letrare - pamja, veçorit etike elementare dhe qasja.

Thëniet popullore, enigmat - të njohurit

Drama

Lojërat dramatike. Veprimi dramatik (në nivel të njohurit).

ДРУГИ РАЗРЕД

KLASA E DYTË

Detyrat operative:

- të vërejturit dhe të kuptuarit e fjalisë si kategori themelore gjuhësore;
- të njohurit dhe të kuptuarit e gjymtyrëve kryesore të fjalisë;
- njohurit mbi nocionet fonetike dhe morfologjike sipas kërkesave programore;
- përvetësimi i kërkesave të reja programore nga drejtshkrimi;
- përsosja e teknikës së leximit dhe të shkrimit;
- motivimi, ndikimi dhe orientimi i nxënësve për leximin e lekturës;
- të ushtruarit e leximit të zëshëm; përsosshmëria e të lexuarit në heshtje në funksion të interpretimit të tekstit;
- të vërejturit dhe të interpretuarit e faktorëve kryesorë të tekstit sipas kërkesave programore;
- përvetësimi simultan i nocioneve letrare dhe funksionale;
- të përvetësuarit e formave themelore të shprehurit gjuhësor, përsosshmëria e vazhdueshme dhe kultivimi i kulturës gjuhësore;
- realizimi sistematik dhe konsekuent i asaj që është programuar si dhe ushtrime të ngjajshme për të folurit dhe të shkruarit.

GJUHË

Gramatikë

- të shqiptojë drejtë zanoret, bashkëtinglloret, fjalët dhe fjalitë;
- të njohë fjalët, togfjalëshat, dhe artikulationin si tërësi, roket, të bejë lidhshmërinë mes zanoreve;
- të dijë përmendësh alfabetin;
- të përdorë drejtë shenjat e pikësimit;
- të njohë e dallojë emm e përvetçëm e të përgjithshëm;
- të njohë fjalitë mohore e pohore, mbiemrin, numrin, gjininë, foljen;
- të dijë kohët themelore të foljes (koha e shkuar, e tashme, e ardhme);
- të njohë gjymtyrët kryesore të fjalisë (kryefjalën, kallëzuesin);
- të vërejë fjalët kuptim të njejtë dhe të kundërt;
- të ketë fjalor aktiv e personal që i përshtatet moshës;

Drejtshkrimi

- të shkruaj me shkronja të dorës e të shtypit;
- të përdorë shenjat e pikësimit (pikën, pikëpyetjen, pikëçuditsen, presjen, thonjëzat);
- të përdorë shkronjën e madhe në fillim të fjalisë gjatë shkrimit të emrave të vendbanimeve;
- të dallojë fjalët e ndryshueshme;
- të krijojë tekste të shkurtra për tema të caktuara;
- të përcaktoj objektet e ndryshme;
- të shkruaj drejtë e qartë;
- të shkruaj tekste të shkurtra sipas modeleve dhe në bazë të figurave (ilust.);
- të zgjerojë njohuritë për përdorimin e rregullave drejtshkrimore;
- të shkruaj tekste të shkurtra sipas modeleve të caktuara (adresa, urime, falenderime, letra, ftesa, porrosi etj.);
- ndarja e fjalës në fund të rreshtit (rregullat themelore);

Letërsia

- Naim Frashëri-Atdheu
- Dita e parë e shkollës
- Ngjarje në klasë
- Sami Frashëri-Mos e fshih fajin
- L. Tolstoj - Dy shokë
- Rifat Kukaj - Roboti i lodhur

- Tre mjekët e mëdhenj
- Xhevahir Spahiu - Shqiponja
- Mbollën të tjerët, ha ti
- Veshi i rushit
- Anton Pashku - Stuhia
- Dhimitër Shuteriqi - Po nisen dallëndyshet
- Asdreni - Sa të dua, o Shqipëri
- Trumcaku në rojë
- Xhani Rodari - Vjeshta e artë
- Spiro Çomora - Zgalemi
- Konstantin Kristoforidhi - Dy dhitë
- Mësoni fjalën e urtë popullore
- Kush i shpëtoi shokët
- Dorë, moj e vogël dorë
- Gjeli, qeni dhe dhelpira
- Ujku dhe deri
- Mjegulla
- Faik Konica - Bora
- Gëzuar ditëlindjen
- Si veproi Jetëmiri?
- Naim Frashëri - Kaqja dhe zogu
- Deshtë dhe ujku
- Avdi Shala - Valbona
- Stinët lavdërohen
- Qamil Batalli - Rruga e shtruar me hi
- Skifteri dhe macja
- Agim Deva - Viti i Ri
- Odhise Grillo - Viu-viu, fryn veriu
- Grizi u bë i dobishëm
- Porosia e fundit e Gjergj Kastriotit
- Ndre Mjeda - Mini
- Arif Demolli - Vizatuesja e vogël
- Flamur Toppi - Gjumi i shqetësuar
- Adelina Mamaqi - Qukapik, o qukapik...
- Rrahman Dedaj - Duart më të bukura
- Urimi i vogëlushes Zamira
- Kush s'punon mbetet i uritur
- Sami Frashëri - Dheu është flori
- Rexhep Hoxha - Lepuroshi
- Lumo Skendo - Eja motër
- Kalosh Çeliku - Ftoi i gjyshes
- Vajza e vogël
- Lulet e Mirëjetës
- La Fonteni - Dhelpira dhe lejleku
- Vehbi Kikaj - Pemët në verë
- Xha Sili, zogu dhe tre çunat
- Gonxhe e bukur
- Hans K. Andersen - Bredhi
- A. Z. Çajupi - Dhelpira dhe rushtë
- Javer Karaliu - Miku i mire
- Miza që donte bisht
- Sa gëzim ka lumi
- Ymer Elshani - Semafori flet me sy
- Qamil Guranjaku - Vendi im
- Qamil Guranjaku-Xixëllonjat e vogla
- Ali Huruglica-Vjersha të zgjedhura
- Qamil Batalli-Tregime për fëmijë
- Adelina Mamaqi-Poezi të zgjedhura
- Ramadan Pasmaçiu-Tregime për Kecin Bardhosh
- Nga letërsia botërore (sipas zgjedhjes)

Të lexuarit e tekstit

- të lexojë qartë;
- të ushtrojë dhe përsosë teknikën e të lexuarit të zëshëm dhe të pazëshëm
- të dallojë në tekst tërësinë, pjesën e tekstit, kryerreshtin, titullin;
- të lexojë e kuptojë elementet e teksteve (ilustrime, legjenda, tabela).
- të lexojë me intonacionin e duhur dhe t'i respektojë shenjat e pikësimit;
- të dijë të vërejë fjalën e panjohur e të kërkojë sqarime;
- të lexojë tekste të shkurtra të llojeve të ndryshme e të përshtatura për moshën, për të grumbulluar informata dhe për të pasuruar njohuritë, imagjinatën dhe fjalorin;
- të zhvillojë dëshirën për lexim të pavarur;

Interpretimi i tekstit

- të bëjë intonimin e drejtë të fjalisë, të flasë me tempo përkatës, me pauza të përshtatura.
- të shprehë mendimet, idetë, ndjenjat e qëndrimet për tema të ndryshme nga rrethina duke përdorë imagjinatën, përvijën në mënyrë të thjeshtë e të qartë;
- të flasë për ngjarjet sipas rrethës kronologjike;
- të rrefejë tekste të shkurtra nga tema e dhënë me ndihmën e planifikimit të përbashkët;
- të thotë përmendësh tekste të shkurtra (reciton, flet në role etj);
- të zhvillojë kulturën e të shprehurit dhe të menduarit e pavarur;
- të diskutojë për tema të caktuara nga realiteti i përditshëm duke respektuar rregullat e komunikimit;
- të ritregojë tekste të shkurtra letrare dhe joletrare, e që të dallojnë njëra prej tjetrës ;
- të kuptojë dallimin e prozës nga poezia;

- të zgjerohet njohuritë për gjuhën standarde;

Nocionet letrare

- të dallojë llojet themelore të shprehurit letrarë (vargu, proza, këngët popullore, përrallat);
- të dallojë format e thjeshta letrare (përrallëza, barcoleta, gjëgjëza, fjalët e urta);
- të lexojë tekste letrare e joletrare deri në 250 fjalë;
- të dallojë tekstin letrarë nga ai joletrarë;

KULTURA GJUHËSORE

Format themelore të të shprehurit me gojë dhe me shkrim

Ritregimi i përmbajtjeve të teksteve të shkurtra, filmave, çfaqjeve teatrale, emisionet e radios dhe TV për fëmijë, ritregimi i lirë dhe detaj; ritregimi detaj sipas planit të përbashkët; ritregimi i përmbajtjeve në tërësi dhe të ndarë në pjesë (sipas planit të lirë dhe të përbashkët).

Tregimi për ngjarjet dhe përjetimet- sipas planit individual dhe të përbashkët; objekti i tregimit: rrethi i ngusht dhe i gjërë, e vërteta dhe e imagjinuara, përjetimi dhe ndjeshmëria e drejtpërdrejtë - nga përvoja e mëhershme; rëfimi sipas fotografive të ekspozuara në tërësi të cilat paraqesin një tërësi, një ngjarje interesante dhe dinamike.

Përshkrimi i objekteve me të cilat nxënësi për herë të parë ballafaqohet; zgjedhja e objekteve të veta për përshkrim- sipas planit të lirë apo më parë të përcaktuar. Përshkrimi i bimëve dhe gjallesave në bazë të të vërejturit të drejtpërdrejtë; veçoritë të cilat janë më të dukshme gjatë momentit të të vërejturit. Përvetësimi i elementeve themelore gjatë procesit të përshkrimit - krijimi i planit përshkrues individual dhe të përbashkët.

Ushtrimet me gojë dhe me shkrim

Ushtrimet ortoepike: shqiptimi i drejtë i fjalëve, fjalive të shkurtëra, thënieve popullore dhe tregimeve.

Ushtrimet ortografike: kopjimi i fjalive dhe teksteve të shkurtëra me qëllim të përsosjes të teknikës dhe shpejtësisë së të shkruarit; të ushtruarit e dorëshkrimit në mënyrë të qartë dhe të drejtë.

Autodiktati dhe diktati kontrollues: verifikimi i zotërimit të njohurive për përdorimin e rregullave drejtshkrimore;

Ushtrimet leksikore dhe semantike: rëndësia e fjalës themelore dhe përcjellëse/figurative; përbërja e fjalës-formimi i togfjalëshit, sinonimet dhe homonimet, fjalët joletrare dhe zëvendësimi i tyre sipas standardeve gjuhësore etj.

Ushtrimet sintaksore: përbërja e fjalive të pavarura, formimi i fjalive nga fjalët e dhëna; përshtatja e fjalëve në resht sipas nevojave komunikuese në kontekstin e dhënë.

Enigmat dhe rebuset, paraqitja dhe zgjidhja e rebuseve dhe fjalëkryqeve të përshtatura për moshën.

Të thotë përmedësh tekste të mësuara (reciton, flet në role etj.).

Paraqitja skenike e tekstit dramatik/dramatizuar; me ndihmën e udhëzimeve dallon rolet e thjeshta dramatike, rolet në grupe. Organizohen lojëra me lëvizje, pantomima, role etj.

Të dijë të shfrytëzojë drejt fjalorin dhe enciklopedinë për fëmijë si dhe bërja e fjalorit të vet me fjalë të reja dhe të preferuara.

Dëgjimi dhe vlerësimi kritik i bisedave në emisione për fëmijë në radio dhe TV.

Kultivimi i kulturës për ta dëgjuar bashkëbiseduesin; të shkruarit e uresave dhe letrave me tekst të shkurtër.

Përpunimi me shkrim i detyrave shtëpiake dhe analiza e tyre gjatë orës mësimore.

БУГАРСКИ ЈЕЗИК

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Цел и задачи

Целта на обучението по български език е учениците да овладеят основните закономерности на българския език на който правилно ще се изразяват в устна и писмена форма, да бъдат в състояние да тълкуват подбрани литературни произведения, произведения на сценичното, филмово и други видове изкуства на българското и световно наследство.

Задачи на обучението по български език са:

- развиване на любов към майчиния език и необходимост за негово развиване и усъвършенстване;
- основно описување на учениците от първоначалния курс на основа на ортоепски и ортографски стандарти на българския книжовен език;
- етапно и систематично запознавање с граматиката и правописа на българския език;
- запознавање с езикови явления и понятия, овладявање с нормативната граматика и стилистичните възможности на българския език;
- оспособявање за успешно служене с книжовния език в различните му форми на писмена и устна употреба и в различните комуникационни ситуации (роля на говорителя, слушателя, събеседника и читателя);
- развиване на усет за автентични естетически стойности в художествената литература;
- развиване на смисъл и способности за правилно, гладко, икономическо и убедително устно и писмено изразявање, обогатявање на речника, езиково и стилистично изразявање;
- упражнявање и усъвършенстване на гласно четене (правилно, логическо и изразително) и четене наум (прочувствително, насочено, изследователско);
- оспособявање за самостојатно четене, доживявање, разбирање, всестранно тълкување и оценявање на художествени произведения от различен жанр;
- запознавање, четене и тълкување на популарни и информативни текстове от илюстрирани енциклопедии и списанија за деца;
- постепено, систематично и последователно оспособявање на учениците за логическо схваќање и критическа оценка на прочетениот текст;
- развивање на необходимост за книга, способности да могат с неа самостојатно да си служат како извор на знања; развивање на навик за самостојатно ползување на библиотека (класови, училищни и градски); постепено свиквање с начина за водене на бележник за прочетените книги;
- постепено и систематично оспособявање на учениците за преживявање и оценявање на сценични произведения (театър, филм);
- усвојавање на основните теоретични и функционални понятия от областа на театралното и филмово изкуство;
- запознавање, развивање, пазене и тачене на сопствениот национален и културен идентитет на произведения от българската литература, театралното и филмово изкуство, както и на останали художествени постижения;
- развивање на почит към културното наследство и нужда сѐщото да се зачита и подобрява;
- привиквање за редовно следење и критическо преценявање на детски радио и телевизионни предавања;
- подтиквање на учениците на самостојатно езиково, литературно и сценично творчество;
- подтиквање, развивање и ценене на ученичките извънкласови дейности (секции: литературна, езикова, рецитаторска, драматична, журналистическа и др.);
- възпитавање на учениците за живот и работа в духа на хуманизма, честноста, солидарноста и други етични стойности;
- развивање на патриотизъм и възпитавање в духа на мира, културните одношения и сѐтрудничество меѓу хората.

ПЪРВИ КЛАС

Оперативни задачи:

- усвояване на правилно изговаряне на звуковете, група звукове, думи и изречения;
- овладяване на техниката по четене и писане;
- привикване на употреба на книжовния език при говорене и писане;
- формиране на навик за четливо, порядъчно и хубаво писане;
- забелязване на видове литературни произведения според изискванията на програмата;
- постепено въвеждане за преживяване и разбиране на литературните текстове;
- усвояване на основните литературно-теоретически и функционални понятия според изискванията на програмата;
- оспособяване за устно и писмено разказване, говорене и описване според изискванията на програмата.

ОСНОВИ ПО ЧЕТЕНЕ И ПИСАНЕ

Предварителни изследвания

Изследване на способностите на всеки ученик за езиково общуване (способност за репродукция на късо съдържание, ловкост за свободно езиково общуване, богатство на речника, отклонения от книжовната норма, говорни недостатъци); изследване на предзнанията по четене и писане (познаване на буквите, четене и писане); изработване на индивидуални табелки с резултати от изследванията поради уеднаквяване на паралелката, избор на методи и постъпки и следене на напредването на учениците.

Подготовки за четене и писане

Упражнения по наблюдаване (визуални упражнения) - забелязване и подбор на значителни подробности; развиване на аналитично наблюдаване, тематично наблюдаване на предмети, растения, животни, лица, снимки, чертежи и илюстрации; забелязване на форми, цветове, положение на предметите и съществата; забелязване на движения и тяхната динамичност, мимики и жестикулации.

Упражнения при слушане (акустични упражнения) - откриване и различаване на звуковете, шумовете и тоновете, различаване на говорните характеристики (говора) на учителя, другаря, артиста и радио и тв-говорителя.

Развиване на устното изразяване: разказване по наблюдаване и разказване по редица от снимки; преразказване: на текст, на куклено представление, на анимационен филм.

Оформяне и усъвършенстване на културата по практическо комунициране: свикване на учтива фразеология; говорна /комуникационна/ находчивост при различни обстоятелства.

Усвояване и развиване на понятия: изречение, дума и глас. Развиване на чувството за основните единици на говоренето.

Аналитични, синтетични и аналитично-синтетични упражнения.

Лексикални и синтактически упражнения: обогатяване на речника, анализ на гласовата структура на думата. Упражнения за артикулация - чисто, ясно и правилно произношение на всички гласове.

Моторни упражнения - упражнения за движение на ръката, писане на различни черти и линии като основни елементи на буквата; просто и постепено художествено изразяване; насочено и свободно чертаене в корелация с изискванията на художествената култура; спонтанност, последователност и функционалност в изискванията си учениците успешно да си служат с прибора за писане и рисуване.

Начално четене и писане

Основният обучителен подход при четенето и писането се осъществява чрез приложение на звуковия аналитично-синтетичен метод. В неговата структура (езикова дейност, аналитични и синтетични упражнения за усвояване на понятието глас, писане на букви, четене на даден текст, и разговор върху него, писане на думи и изречения и под.) функционално и осмислено се интегрират отделни дейности: отделно, паралелно и комбинирано учене на четенето и писането, поотделно и групово усвояване на буквите - според свободна преценка на учителя и в зависимост от дадени учебни обстоятелства.

При обстоятелство, че предварително са обезпечени учебници и наръчници, учителят може да се определи и за комплексни методи при четенето и писането.

Упражнения на логическото четене върху съответни текстове от буквара: правилен изговор на всички звукове, правилно акцентуване на думите, гладко свързване на думите в изречението със силата и темпа на природния говор. Осмислено и подтикващо да се оценява четенето на всеки ученик поотделно. Разговор върху прочетеното.

Упражнения за графически правилно и естетически хубаво писане: на отделни букви, думи и изречения. Систематично и последователно осъществяване на хигиеничните, техническите и практическите привички свързани с писането (правилно седене, поведение на тялото, функционална употреба на прибора за писане и под.)

Особена методическа грижа се посвещава на деца, които имат предварителни знания по четене и писане, както и на онези деца, които изостават при възприемане на писмеността.

Усъвършенстване на четенето и писането

След усвояване на основи на писмеността (ориентационно през първото полугодие) продължава се с упражняване и усъвършенстване на четенето и писането и през второто полугодие до степента на автоматични действия. Функционалното осмисляне и корелация на получените знания и опитности в процеса на усвояване на началното четене и писане, със съответни програмни съдържания на останалите области (граматика, правопис, литература, езикова култура) дава се принципно възможност на ученика на всеки час да говори, чете и пише.

ЕЗИК

Грамматика

Изречение, дума, звук, буква - разпознаване.

Забелязване ролята на звука за смислово различаване на думата.

Различаване на изреченията като осведомяване, питане и заповядване при изговаряне (интонационно), разпознаването им в текст.

Писане, отбелязване и изговаряне на звуковете: **ъ, й, дж, дз** като и на звучните **б, д, г, в, ж, з** в края на думите; писане и изговаряне на буквите; **ю, я, щ, ъ** и словосъчетанията: **ьо, йо**.

Правопис

Употреба на главна буква в началото на изречението, при писане на лични фамилни имена, имена на населени места, съставени от една дума.

Правилно подписване (първо име, след това презиме).

Употреба на точка в края на изречението. Място и роля на въпросителната и удивителната в изречението.

ЛИТЕРАТУРА

Калина Малина: *Когато грижа имам аз (Буквар)*
Елисавета Багрияна: *Първите уроци*
Чичо Стоян: *Те за нас се трудят*
Ран Босилек: *Родна реч*
Георги Веселинов: *Прозорче към света*
Атанас Душков: *Катеричка*
Ангелина Жекова: *Коледна елхичка*
Валери Петров: *Мама*
Владимир Блесков: *Хубави имена*
Драган Кулиджан: *Две зайчета*
Елин Пелин: *Дядовата ръкавичка*
Йордан Стубел: *Баба марта бързала*
Иван Вазов: *Синчец*
Христо Ботев: *Чавдар войвода*
Емануил Попдимитров: *Пелеруда*
Подбор от весели народни песни (от детски антологии)
Епос
Народна приказка: *Двама другари*
Народна приказка: *Камък и змия*
Народна приказка: *Пили-патили*
Народна приказка: *Умният бедняк*
Асен Разцветников: *Дядо мраз (Буквар)*
Лада Гагина: *Кога плаче Петьо*
Елин Пелин: *Млада гора*
Николай Зидаров: *Глезен Иван*
Дамян Капфев: *Болестта на Филчо*
Асен Босев: *Плодородна земя*
Асен Разцветников: *Приказчица*
Подбор от весели четива за деца (от детски антологии и списания)
Драма
Ангел Карапийчев: *Врабче и самолет*
Мога да чета (Буквар)
Популярни и информативни текстове
Подбор от илюстрирани енциклопедии и списания за деца.

Четене на текст

Правилно и гладко гласно четене на думи, изречения и къси текстове - проверка на четенето с разбиране. Оспособяване на ученика в четенето да забелязва и препинателните знаци (точка, въпросителна, удивителна). Постепенно овладяване интонацията на съобщителни, въпросителни и удивителни изречения.

Четене на текст с диалог - индивидуално и по роли. Систематическо, последователно и критическо оценяване четенето на ученика. Въвеждане на ученика да чете наум изречения и къси текстове (след като овладее основните елементи на техниката за гласно четене).

Активно слушане на художествения текст (звукови и видео записи).

Свикване на ученика на правилно дишане; придобиване на хигиенични навици при четенето.

Тълкуване на текст

Литературните текстове се използват за усъвършенстване на четенето и писането и въвеждане в основните понятия на литературата.

Забелязване на заглавията, имената на авторите, съдържанието и илюстрациите в книгата.

Забелязване на пространствените и временните отношения на по-важните подробности в описанието на лицата и природата. Забелязване на главните лица, техните качества и постъпки. Наблюдаване на основните емоционални състояния (радостно, тъжно, смешно). Понятията: добро, зло.

Отговори на въпросите за прочетеното съдържание (изречения, абзаци, песни, къси разкази, басни, приказки, драматичен текст). Забелязване и разбиране на характерните изречения в текста.

Систематично и постепенно усвояване на литературни и функционални понятия.

Литературни термини

Лирика

Стихотворение; стих и строфа; основно чувство - на ниво разпознаване.

Епос

Разказ: случка, място и време на събитието.

Литературен герой - портрет, основни етически качества и постъпки.

Поговорка, гатанка - разпознаване).

Драма

Драматична игра. Драматично действие (на ниво разпознаване).

ЕЗИКОВА КУЛТУРА

Основни форми на устно и писмено изразяване

Преразказване - свободно и насочено: преразказване на къси и елементарни текстове от буквара, читанката, списание за деца, кулкенски театрални постановки, анимационни филми, радио и телевизионни емисии за деца.

Разказване за събития и преживявания - свободно и насочено: (непосредствената околност, родителския дом, училище, игра, излет, посещения, срещи); говорене въз основа на въображението; говорене по поредица на картини - постепенно откриване на картини по логически път.

Описване на предмета - свободно и с подтик: забелязване и назоваване на по-изразителните белези на елементарните предмети и любимите играчки; описване на растения и животни: описване на растенията въз основа на общо наблюдаване.

Описване на предмети, растения, животни въз основа на личен опит (със знания и припомняне от предмета Светът около нас).

Устни и писмени упражнения

Ортоепични упражнения: правилен изговор на звуковете, група звукове, думи, оноματοпеи, скоропоговорки.

Орфографични упражнения: Преписване на думи и къси изречения с дадена цел; проверка и оценка на порядъчността и четливостта на писането.

Диктовка за прилагане на правописните правила. Автодиктовка.

Лексикални упражнения: строеж на думи; синоними, антоними; думи с умалително и аугментативно значение и под.

Синтактични упражнения: Насочено и самостоятелно образуване на изречения, изречения с допълване, изречения от дадени думи и под.

Отгатване и решаване на ребуси.

Казване наизуст на запомнени текстове (лирически и епически).

Сценична импровизация на драматични и драматизирани текстове.

Да си служат с речник и да създават собствен речник.

Конвенционални езикови стандарти при устното общуване (с непознат събеседник - употреба на Ви от уважение и учтивост); писане на честитки.

Изработка /писане/ на домашни писмени упражнения (до пет) и техен анализ по време на час - през второто полугодие.

ДРУГИ РАЗРЕД

ВТОРИ КЛАС

Оперативни задачи:

- Забелязване и възприемане на изречението като основна езикова категория; разпознаване и разбиране на главните части на изречението.

- запознаване с фонетичните и морфологичните понятия според изискванията на програмата;

- овладяване на нови програмни изисквания по правопис;

- мотивиране, подтикване и насочване за извънкласно четене.

- упражняване на гласно четене; усъвършенстване на четене наум с цел тълкуване на текста;

- забелязване и тълкуване на важни моменти в текста;

- симултанно усвояване на литературните и функционалните понятия;

- овладяване с основните форми на езиковото изразяване и понататъшно усъвършенстване на езиковата култура;

- систематично и последователно реализиране на заплануваните и на тях подобни упражнения по четене и писане.

ЕЗИК

Граматика

Изречение - разказно, въпросително, удивително и заповедно. Забелязване на утвърдителното и отрицателното изречение. Интонационни качества на изречението при говорене (интонация и пауза) и в текста (начална главна буква и препинателни знаци: точка, въпросителна, удивителна).

Разпознаване на главните части на изречението (подлог и сказуемо).

Съществителни имена и глаголи (забелязване и разпознаване). Разпознаване на рода и числото при съществителните имена. Възможността да се прави разлика между основните глаголни форми за изказване на сегашно, минало и бъдеще време; Разпознаване на утвърдителни и отрицателни глаголни форми.

Звук и сричка; гласни и съгласни. Правилно писане и изговаряне на думи с **Ъ** /ерголям/, както и със следните букви и словосъчетания: **Ъ, Ю, Я, Щ, Й, Ю, ДЖ, ДЗ**. Употреба на буквата **Ъ** (ермалък), с уточняване, че няма звукова стойност, а служи само за отбелязване на мека съгласна пред гласната **О** (**ЪО**). Посочване на разлики между буквите **Ю, Я**, когато означават два звука (**ИУ, ЙА**) и когато означават един звук (**У, А**). Коригиране на думи писани под влиянието на местния говор. Развиване на усета за якане и екане с характерни думи.

Разделяне на думата на срички при говорене (по-прости примери).

Правопис

Употреба на главна буква при писане на лични и фамилни имена, псевдоними, имена на животни, географски названия и улици, съставени от две думи.

Писане на адреси.

Пренасяне на част от думата на нов ред (основни правила)

Писане на въпросителната частица **ЛИ** във въпросителните изречения; писане на отрицателната частица **НЕ** с глаголите и в отрицателните изречения. Съкратено писане на мерните единици (корелация с обучението по математика).

Точка, въпросителна, удивителна. Две точки при наброяване. Запетая.

Правопис и правоговор на предлозите: **В** и **ВЪВ**, **С** и **СЪС**.

ЛИТЕРАТУРА

Лирика

Народна песен: *Изникнала ябълчица*

Елисавета Багрияна: *Първият учебен час*

Елин Пелин: *Златна есен*

Дора Габе: *Моят татко*

Михаил Лъкатник: *Звездичка*

Пейо Яворов: *Надежда*

Мира Алечкович: *Песен за мамините очи*

Лъчезар Станчев: *Какъв да стана*

Десанка Максимович: *На гости*

Николай Лилиев: *Ранна пролет*

Йордан Стубел: *Тропчо*

Цветан Ангелов: *Елха красавица*

Елин Пелин: *Златна есен*

Камен Зидаров: *Моят бащин край*

Андрей Германов: *Овощарче*

Асен Босев: *Сурва весела година*

Епос

Народна приказка: *Лоша дума*

Народна приказка: *Най-скъпоценният плод*

Народна приказка: *Гората и бравдите*

Народна приказка: *Вълк и коза*

Народна приказка: *Врана и лисица*

Ангел Каралийчев: *Новите учебници*

Елин Пелин: *Умник Гюро с умници другари*
Павел Вежинов: *Столетник*
Константин Ушински: *Всеки трябва да работи*
Стоян Дринов: *У дома*
Лев Толстой: *Селянинът и водният цар*
Глигор Поповски: *Кой е най-важен*
Георги Караславов: *Крилете на човека*
Дамян Калфов: *Пролет*
Марин Младенов: *Чуден сън*
Подбрани четива от антологии и списания за деца.

Драма

Народна приказка: *Вълк и котка*
Г. Горин: *Кой е по-вежлив*
Камен Калчев: *Приказка за слънцето*
Популарни и информативни текстове
Подбор от енциклопедии и списания за деца

Четене на текст

Упражняване и усъвършенстване на техниката по гласно четене и четене наум с разбиране на прочетеното. Съгласуване на интонацията и темпа на четенето с природата на текста (разказване, описване, диалог). Постепенно и принципно даване на напътствия на ученика да пише бележник за прочетени книги; от време на време четене на същия и водене на коментар върху него на отделни часове. Четене на текст с диалог по роли.

Четене наум като подготовка за самостоятелно четене и учене.

Тълкуване на текст

Свободно съобщаване на впечатленията за прочетен текст.

Разбиране на прочетения текст. Забелязване на хронологията и връзката на случките при разказването. Забелязване на характерни моменти при описването на героите и случките. Схващане на намеренията и чувствата съдържащи се в текста. Откриване и тълкуване на лайт-мотива в текста.

Разбиране на отделни цялости на текста (откъса) и определяне на подзаглавието.

Забелязване на различни значения на думите в текста и обяснение на тяхната изразителна функционалност.

Систематично усвояване на литературни и функционални понятия.

Литературни термини

Лирика

Стихотворение, чувства; стих, строфа - на равнище разпознаване и именуване.

Епос

Сюжет - последователност на събитията (разпознаване).

Главни и второстепенни герои, техни особености и поведения.

Послания.

Народна песен, приказка, басня - разпознаване.

Драма

Драматичен герой, драматично действие, драматичен конфликт, диалог, сцена, актьор - разпознаване.

ЕЗИКОВА КУЛТУРА

Основни форми на устно и писмено изразяване

Преразказване на къси текстове, филми, театрални представления, радио и тв емисии за деца - свободно и подробно преразказване; подробно преразказване по общ план, преразказване на съдържанието изцяло и по части (свободно и по общ план).

Разказване на случки и преживявания - самостоятелно и по общ план; тема на говоренето; реалност и мечта, непосредствено преживяване и припомняне/ придобит опит от преди; разказване според поредица от картинки, които представяват цялост, увлекателна и динамична случка.

Описване на предмети с които ученикът за пръв път се среща; собствен подбор от предмети за описване - свободно или по предварителен план. Описване на растения и животни, въз основа на непосредствено наблюдаване - качества, които изпъкват в момента на наблюдаването. Създаване на общ и самостоятелен план за описване.

Устни и писмени упражнения

Ортоепични упражнения: правилен изговор на думи, изрази, къси изречения и пословици.

Ортографични упражнения: преписване на изречения и на откъси от текстове, поради усъвършенстване на техниката и скоростта на писането; упражняване на четлив и порядъчен ръкопис.

Автодиктовки и контролни диктовки: проверка на точни запомняния и правописни правила.

Лексикални и семантични упражнения: основно и преносно значение на думите; образуване на думи - образуване на сродни суми; синоними и омоними; нелитературни думи и тяхна замяна със стандартни книжовни думи.

Синтактични упражнения: самостоятелно и и насърчаващо писане на изречения, разширяване на дадените изречения, променяне на словоредата в изречението в зависимост от комуникативните нужди в даден контекст.

Гатанки и отгатване, съставяне и решаване на ребуси и кръстословици.

Казване наизуст на запомнени текстове (лирически, епически и драматични).

Сценично представяне на драматичен/ драматизиран текст.

Използване на речници и енциклопедии за деца и писане на собствен речник.

Слушане и оценка /критическа преценка на говора/ разговора в емисиите за деца по радиото и телевизията.

Свикване да се уважава събеседника и неговата езикова култура; писане на картичка и писмо.

Изработка на домашни писмени задачи (до осем) и техен анализ по време на час.

НАЧИН НА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРОГРАМАТА

Основи по четене и писане

Подготовка за начално четене и писане - Подготовката за начално четене и писане зависи от предварителните знания на ученика, т. е. от самия състав на класа. Въз основа на резултатите, за по-успешно преминаване на четене и писане във всеки клас, за група или поотделно за всеки ученик се организират отделни упражнения. Учениците, които четат и пишат трябва да получават диференцирани задачи, съобразени с техните възможности (четене на по-лесни текстове, да пише отговори на зададени въпроси от прочетен текст, ползване на учебни работни тетрадки)

През подготвителния период за четене и писане трябва да се организират следните упражнения:

- упражнения по наблюдаване (визуални упражнения): забелязване и подбиране на важни моменти; развиване на аналитическото

наблюдаване; организирано тематично наблюдаване на предмети, растения, животни, лица, картинки, чертежи; форми, цветове, местоположение на предмети и лица; забелязване на дв. виженията на тялото, мимиките и жестикулациите;

- упражнения за слушане (акустични упражнения): идентифициране на звукове, шумове и тонове, различаване на характеристиките гласове на учителя, съученика, актьора; внимателно изслушване на говорителя и събеседника;

- развиване на култура по устно изразяване; преразказване на текст, театрални постановки и филми; говорене въз основа на непосредствено наблюдаване и творческа фантазия; разказване по серия от картини;

- формиране и усъвършенстване на практическата комуникация; навикване на учтива фразеология, подходяща комуникация в дадена ситуация;

- усвояване и развиване на понятията: изречение, дума, звук; основни говорни единици;

- аналитични, синтетични и аналитично-синтетични упражнения;

- лексикални и синтактични упражнения; обогатяване и развиване на речника, активиране на пасивния речник, анализ на гласовата структура на думите;

- артикулационни упражнения; чисто, ясно и правилно изговаряне на гласовете;

- моторни упражнения - упражнения за движение на ръката, писане на различни черти и линии като основни елементи на буквата; просто и постепенно художествено изразяване; насочено и свободно чертаене в корелация с изискванията на художествената култура.

- Всички упражнения на основните понятия за езика се организират непрекъснато, както в подготвителния период, така и в самия процес когато се обработват гласовете и буквите и когато се свързват думите в изречение.

Начално четене и писане

Четене - Въз основа на резултатите от предварителното изследване на знанията и уменията на децата в областта на четенето и писането, както и на конкретните условия за работа, учителят се определя за паралелно, отделно или комбинирано четене и писане.

Според резултатите от предварителното изследване за разпознаване на буквите и четенето и според индивидуалния напредък на учениците в паралелката, обучението по начално четене и писане трябва да се провежда чрез няколко нива, с прилагане на принципа на индивидуализиране без оглед на постъпката (монографски, групов, комплексен) за който се е определил учителя с учениците, които познават буквите или вече знаят да четат, както и с онези които по-бързо напредват, трябва да се осъществяват съдържанията и формите на работа, съответни с техните възможности и нужди, а на учениците, които по-трудно овладяват началното четене - да се оказва постоянна и систематична помощ.

При провеждането на упражненията по четене и писане обръща се внимание на развитието на хигиенични навици. Отдалечеността на текста от очите трябва да е на около 30 cm; според правилото светлината трябва да пада от лявата страна, а чете се и пише на свеж въздух и при умерена температура; нужно е да се спазва правилно дишане при четенето.

В процеса на ученето по четене, освен учебници ученикът колкото е възможно трябва повече да ползва природни обстановки: четене на надписи, названия на фирми, осведомения, имена на улици, заглавия и подзаглавия във вестници и книги, след това четене на илюстровани книжки и пр.

Текстовете за четене трябва да са къси (и по съдържание и по структура на изреченията), динамични и интересни.

Четенето е поотделно. Всяко дете чете със свой темп, спрямо своите способности. С упражненията по съчетаване и с логическо четене децата постепенно трябва да се въвеждат в овладяването на техниката по четене.

В хор от време на време могат да се четат заглавия, подзаглавия, трудни думи, отделни изречения, поговорки, загадки, по някой стих, въпроси, скоропговорки и пр. - преди всичко в интерес на подтикване и охрабряване на онези ученици, които изостават в четенето.

При писане децата се учат с теглене на линии (всички линии на буквите са с еднаква широчина, а буквите са с еднаква височина и с еднаква отдалеченост) с добър графитен молив.

Елементите на буквите не се пишат отделно, а се упражняват с обмислени рисунки. Поотделното писане на буквите трябва да се ограничи на един до два реда, а основно внимание да се обърне към анализа на отделни части на буквите, редоследа на писането на елементите и свързването им в букви.

Дневната натовареност на ученика с писането не трябва да е повече от 15 до 25 минути. Ръкописът трябва да е индивидуален, четлив, графически правилен и порядъчен. Пишещите с лява ръка не трябва да се принуждават да пишат с дясна ръка.

Писането се учи: с преписване, диктовки, отговаряне на въпроси, допълване на изречението, съставяне на разкази от поредица на снимки, съвместно преразказване и чрез първи форми на самостоятелно писмено изразяване.

Според това, обучението по начално четене и писане обхваща и работа с литературен текст, артикулационни говорни и писмени упражнения, както и овладяване на основните понятия по граматика и правопис.

Усвояване на печатните и ръкописни букви по принцип се осъществява до края на първото полугодие.

Усъвършенстване на четенето и писането

След усвояването на основната писменост (ориентационно в течение на първото полугодие) четенето и писането се упражняват и усъвършенстват и през второто полугодие до степента на автоматични действия. Чрез функционално обмислено и примерно обединяване на получените знания и умения по начално четене и писане заедно със съответните програмни съдържания по останалите предметни области (граматика и правопис, литература, езикова култура) дава се възможност на ученика на всеки час да говори, чете и пише.

За усъвършенстване на четенето и писането се използват систематични упражнения: гласно четене на текста, който се тълкува от читанката или от извънкласно четене, с аналитична и практична читанка на това четене: четене наум на текст и непосредствено преди разговора за него; флексибилно четене на текстове извън читанката; четене заради осведомяване за постигнатата скорост на четенето и степента на разбиране на прочетеното; четене по роли.

Усъвършенстване на четенето се постига чрез последователни изисквания, отнасящи се до графическа образцовост на буквите и тяхното свързване в думите и думите в изреченията, което се осъществява чрез систематични упражнения: преписване, диктовка, автодиктовка, самостоятелно писане на изречения и къси съчинения.

Необходимо е примерно и подтикващо оценяване на ръкописа на всеки ученик поотделно, а особено при преглеждането на домашни писмени упражнения. От време на време трябва да се организират отделни часове по краснопис.

И в този период на обучение съгласно потребностите, организират се дейности и се осъществяват изисквания за три нива според тяхната тежест: за средни ученици, за ученици със способности поголеми от първите, както и за онези които имат трудности в овладяването на знанието, уменията и навиците в четенето и писането.

Език (граматика и правопис)

В езиковото обучение учениците се подготвят за правилна устна и писмена комуникация на стандартен български език. Затова изискванията в тази програма не са насочени само на езикови правила и граматични норми, но и на функцията им. Например, изречението не се запознава само като граматична част (от гледната точка на структурата му), но и като комуникативна част (от гледната точка на функцията му в комуникацията).

Основни програмни изисквания в обучението по граматика е да се учениците запознаят с езика и да го тълкуват като система. *Нито едно езиково явление не би трябвало да се изучава изолирано, във от контекста в който се реализира неговата функция.* В I и II клас в рамките на упражненията за слушане, говор, четене и писане учениците забелязват езиковите явления без техните наименования, а от трети до осми клас концентрично и континуирано ще се изучават граматичните съдържания последователно и селективно имайки в предвид възрастта на учениците.

Последователността се осигурява със самия избор и разпределението на учебните съдържания, а конкретизирането на степента за обработка, като напътствия на учебната практика в отделни класове, назначена е с ясно формулирани изисквания: забелязване,

съгледане, усвояване, понятие, разпознаване, различаване, информативно, употреба, повторение и систематизиране. С посочването на степента на програмните изискванията на учителите се помага в тяхната настойчивост да не обременяват учениците с обем и задълбочена обработка на езиковия материал.

Селективността се провежда с избора на най-основните езикови закономерности и информации, които се отнасят към тях.

С такова отнасяне към езиковия материал в програмата учителите се насочват тълкуването на граматичните категории да обосновават на тяхната функция, която са учениците запазили и научили да ползват на практика в предишните класове. Последователността и селективността в граматиката най-добре се съгледват в съдържанията на синтаксиса и морфологията от I до VIII клас. Същите принципи са проведени и в останалите области на езика. Например, алтернативата на съгласните к, г, х, ю, я, учениците най-напред ще забелязват в строежа на думите и в склоненията в V клас, а чрез упражненията и езикови игри в този и в предишните класове ще придобият навики за правилна употреба на дадените консонанти в говора и писането; елементарни информации за палаталните съгласни ще придобият в шести клас, а придобияните знания за значителните звукови особености в българския език ще се систематизират в VIII клас. По този начин учениците ще придобият основни информации за звуковите промени, ще научат да прилагат на езикова практика, а няма да бъдат натоварени с описанията и историята на посочените явления.

Елементарни информации за морфологията учениците ще получават от II клас и последователно от клас в клас ще се разширяват и задълбочават. От самото начало учениците ще придобият навики да забелязват основните морфологични категории, например: във II клас освен забелязване на думи, които назовават предмети и същества включва се и разпознаването на рода и числото на тези думи, а в III клас разпознаване лицето на глагола. По този начин учениците ще се въвеждат последователно и логически не само в морфологичните, но и в синтактичните закономерности (разпознаване лицето на глагола - личните глаголни форми - сказуемостта - изречението). Думите винаги трябва да забелязвам и обработвам в рамките на изречението, в което се забелязват техните функции, значения и форми.

Програмните съдържания, които се отнасят до ударението не трябва да се обработват като отделна методическа единица. Не само в езиковото обучение, но и в обучението по четене и езикова култура, учениците трябва да се въвеждат в стандартните акцентни норми, а с постоянни упражнения (по възможност ползване на аудио-визуални записи) учениците трябва да придобият навики, да слушат правилното произношение на думите.

За овладяване на правописа нужно е да се организират системни писмени упражнения, различни по съдържание. Покрай това, на учениците от ранна възраст трябва да се дават напътствия да си служат с правописа и правописния речник (училищно издание).

Упражненията за овладяване и затвърдяване на знанията по граматика до степен прилагането им на практика в нови речевни ситуации произлизат от програмните изисквания, но са обусловени и от конкретната ситуация в класа - говорните отстъпки от книжовния език, колебанията, грешките, които учениците допускат в писменото изразяване. Затова съдържанията за упражняване по езиково обучение трябва да са определени въз основа на систематичното напредване в говора и писането на ученика. По този начин езиковото обучение ещ има подготвителна функция в правилното комунициране на съвременен книжовен български език.

В обучението по граматика трябва да се прилагат следните постъпки, които са се на практика показали със своята функционалност.

- Насърчване на съзнателните дейности и мисловна самостоятелност на учениците.
- Премахване на мисловната инерция и ученически наклонности за имитация.
- Обосноваване обучението на съществени ценности, т.е. на значителни свойства и стилистичните функции на езиковите явления.
- Уважаване на ситуационното обуславяне на езиковите явления.
- Съвързване на езиковото обучение с приключенията от художествения текст.
- Откриване на стилистичните функции, т.е. изразителността на езиковите явления.
- Използване на художествените приключения като насърчване за учене на майчиния език.
- Системни и осмислени упражнения в говора и писането.
- По-ефективно преодоляване степените за препознаване на езиковите явления.
- Съвързване знанията за езика в континуитет с непосредствената говорна практика.
- Осъществяване континуитета в системата на правописни и стилистични упражнения.
- Подбуждане на езиковата изразителност на ученика в ежедневието.
- Указване на граматична съставност от стилистични граматични средства.
- Използване на съответни илюстрации за подходящи езикови явления.

В обучението по граматика функционални са онези постъпки, които успешно премахват учениковата мисловна инерция, а развият интерес и самостоятелност у учениците, което подтиква тяхното изследователско и творческо отношение към езика. Посочените указания в обучението подразбират неговата свързаност с живота, езиковата и художествена практика, т.е. с подходящи текстове и речевни ситуации. Затова указанието за съответни езикови явления на изолирани изречения извадени от контекста е означено като нежелано и нефункционално постъпване в обучението по граматика. Самотните изречения лишени от контекста биват мъртви модели подобни да се формално преписват, да се учат наизуст и да се възпроизвеждат, а всичко това пречи на съзнателната дейност на учениците и създава съответна основа за тяхната мисловна инерция.

Съвременната методика в обучението по граматика се залага центъра на тежестта при обработка на езиковите явления да бъде обоснована на съществени особености, а това означава техните значителни свойства и стилистични функции, което подразбира изоставяне на формалните и второстепенните белези на изучаваните езикови явления.

В езиковото обучение нужно е да се съгледват езиковите явления в ежедневието и езиковите околности, които обуславят техното значение. Учениците трябва да се насочват да използват изгодни текстове и речевни ситуации, в които се дадено езиково явление естествено явява и изказва. Текстовете трябва да са познати на учениците, а доколкото неса трябва да се прочетат и да се разговаря върху тях.

Учителят трябва да има в предвид, че запознаването на същността на езиковите явления често води чрез преживелици и разбиране на художествен текст, което ще бъде допълнително насърчване за учителя при даване на напътствия на учениците да откриват стилистичните функции на езиковите явления. Това ще допринесе развитието на учениковия интерес към езика, понеже художествените приключения съчиняват граматичното съдържание по-конкретно, по-леко за прилагане.

Нужно е учителят да има в предвид значителната роля на систематичните упражнения, т.е. учебния материал не е овладян добре ако не е добре упражнен. Това означава, че упражненията трябва да бъдат съставна част при обработка на учебните съдържания, повторението и затвърдяването на знанията.

Методиката по езиково обучение теоретично и практически указва, че в обучението по майчин език трябва по - скоро да се преодолзи степента на препознаването и възпроизвеждането, а с търпеливо и упорито старание да възприемат знания и навики - *приложимост и творчество*. За да се на практика удовлетвори на тези изисквания, функционално е във всеки момент знанията по граматика да бъдат във функция на тълкуването на текста, с което се издига от препознаването и възпроизвеждането до степен на практическо приложение.

Прилагането на знанията за езика на практика и неговото преминаване в умения и навики се постига с правописни и стилистични упражнения.

Учениците трябва континуирано да се подтикват към свързването на знанията си с комуникативния говор. Една от функционалните постъпки в обучението по граматика е упражняването обосновано в използването на примери от непосредствената говорна практика, което обучението по граматика доближава до ежедневиите потребности, в които се езика явява като мисловна човешка дейност. Обучението по този начин бива по-практично и интересно, което на ученика прави удовлетворение и дава възможности за неговите творчески прояви.

Съвременната методика на обучение изтъква поредица от методически похвати, които трябва да се прилагат в програмните съдържания по езикознание и които дават възможност да всеки съзнателен път, започвайки от този, който е в рамките на учебния час, получи своята структура.

Обработката на нови програмни съдържания подразбира прилагане на следните методически похвати:

- Използване на подходящ текст върху който се съглежда и обяснява дадено езиково явление. Най-често се използват кратки художествени, научно популярни и публицистични текстове като и примери от писмените упражнения на учениците.

- Използване на казаното в речевите ситуации (примери од подходящи, текущи или запомнени).

- Насърчване на учениците да подходящия текст разберат цялостно и частично.

- Затвърдяване и повторение на знанията за научените езикови явления и понятия, които непосредствено допринасят за по-леко разбиране на учебния материал (ползват се примери от учен текст).

- Насърчване на учениците да забелязват в текста примери от езикови явления, които са предмет на съзнанието.

- Съобщаване и записване на новия урок и насърчване на учениците да забелязаните езикови явления изследователски съглеждат.

- Осъзнаване важните свойства на езиковите явления (форми, значения, функции, промени, изразителни възможности...).

- Разглеждане на езиковите факти от различна гледна точка, тяхната компарация, описание и класификация.

- Илюстриране и графическо представяне на езиковите понятия и техните отношения.

- Дефиниране на езиковото понятие; изтъкване свойствата на езиковите явления и забелязаните закономерности и правилности.

- Разпознаване, обяснение и прилагане на осъзнатия учебен материал в нови ситуации и от примерите, които дават самите ученици (непосредствена дедукция).

- Затвърдяване, повторение и прилагане на усвоените знания и умения (породни упражнения в училището и у дома).

Посочените методически постъпки помежду си се допълват и реализират се в непрекъснато и синхронно предположение. Някои от тях могат да бъдат реализирани преди започването на часа в който се разглежда даденото езиково явление, а някои след завършването на часа. Така например текст, който се използва за усвояване на знания по граматика трябва да бъде упознат предварително, а някои езикови упражнения са задача за домашна работа. Илюстрирането, например, не трябва да бъде обзаетелен етап в учебната работа, но се прилага когато му е функционалността безспорна.

Паралелно и сдружено в посочения съзнателен път протичат всички важни логически операции: наблюдение, съпоставка, заключение, доказателство, дефиниране и даване на нови примери. Това означава, че часовете в които изучава съдържанието по граматика нямат отделни етапи, т.е. ясно забележими преходи помежду тях. Виден е прехода помежду индуктивната и дедуктивна метода на работа, като и осъзнаването на езиковите явления и упражняване.

Литература

Въвеждане на най-малките ученици в света на литературата, но и в останалите, така нар. нелитературни текстове (популярни, информативни) представлява изключително отговорна преподавателска задача. Именно на този степен образование получават се основни и не по-малко значителни знания, умения и навици, от които до голяма степен ще зависи ученическата литературна култура, но и неговата обща култура, върху която се изгражда цялото образование на всеки образован човек.

Една от най-значителните новини в програмирането на литературата е това, че всички текстове предназначени за четене и тълкуване имат в основата си еднакъв учебен третман. Различията са в тяхната цялостна художествена или информативна стойност, които влияят на определени методически решения (приспособяване на четенето към вида на текста, тълкуване на текста в зависимост от неговата вътрешна структура, връзката и групировката с определени съдържания по други предметни области - граматика, правопис и езикова култура и др.

Текстовете по литература представляват програмна основа. Учителят има начална възможност предложените текстове да приспособи към учебните нужди в своя клас, но задължително трябва да има свободен избор от нашето народно устно творчество и т. нар. Литературни текстове - към програмните изисквания

Четене и тълкуване на текст

Особеностите и деликатностите на този предметен сегмент не са толкова в програмираните съдържания, колкото са във възрастовите възможности на най-малките ученици, дадените съдържания добре да се приемат, за да може получените знания и умения функционално да си служат във всички останали учебни обстоятелства. Въз основа на това, четенето и тълкуването на текста в началните класове е във функция на по-нататъшното усъвършенстване на гласно четене, а след това последователно и систематично въвеждане в техниката на четене наум, както и усвояване на основни понятия, отношения и реалации, която съдържа в себе си прочетения текст.

Четене на текст, преди всичко, на най-малките възрастови групи имат всички белези на първо и основно овладяване на тези умения като знания, предимно в първи клас. Особено е важно учениците постепенно и функционално добре да овладеят четенето на глас, което в себе си съдържа някои от важните особености на логическото четене (изговор, височина на гласа, пауза, интонационно приспособяване и др.), и което естествено ще се стреми към все по-голяма изразителност във втори клас (нагласяване, емоционално приспособяване, темп и др.), с което се по-лесно усвоява техниката на изразителното четене (трети клас). След това, от особена важност е всяко четене на глас и всеки ученик, след като е прочел някой текст, трябва от своите другари в класа и учителя да разбере какво е било добро в това четене, какво трябва да се промени, за да бъде още по-добро.

Последователността и систематичността могат да се използват при оспособяването на ученика за четене наум. Този начин в низшите класове представлява сложен учебен процес, от гледна точка на изкусен оформен читател това не изглежда така. Четенето наум, всъщност съдържа редица сложни мисловни действия, които ученикът трябва спонтанно да овладее, а отделен проблем е т. нар. вътрешен говор. Затова при повечето ученици в първи клас това четене най-напред се изразява във вид на тихо четене (тихо мрънкане), за да поне по-късно или чрез упорити упражнения получи необходимите белези. Несъмнено между тях трябва да се изтъкнат различните видове мотивация, подтикване и насоченост, с които полесно се доживява и разбира текста, който се чете, та четенето наум, от методическо становище съвременното обучение по литература, става необходимо условие за добро тълкуване на текста.

Тълкуването на текст в долните класове представлява изънредно сложен и деликатен програмен процес. Текстът е основно програмно съдържание, който има водеща и интеграционна роля в обучението, защото около себе си събира определени съдържания и от други предметни области. Но, заради възрастовите ограничения в тълкуването и усвояването на основните структури, а особено художествени фактори на текста необходимо е да се изразят много инвентивности, систематичности и упоритости при оспособяването на учениците за постепенно забелязване, разпознаване, а след това образложение и спонтанно усвояване на неговите основни предметности.

В първи клас тълкуването на текста има изразителни белези на спонтанен и свободен разговор с учениците за относителни подробности - пространствени, временни, акционни - с цел да се провери дали прочетеното е разбрано, т. е. дали е във функция на активни упражнения, добро четене на глас и наум. Чрез инвентивна мотивация, подтик и насърчване (кой, къде, кога, защо, как, с какво, заради какво, какво е радостно, тъжно, смешно, интересно, обикновено и пр.) - на учениците се дава възможност да видят, запомнят, открият, направят съпоставка, обяснят и анализират дадени неща, които представляват предметност на прочетения текст.

Във втори клас подходът при тълкуване на текста почти е еднакъв като и в първи клас, само че изискванията по своя природа са повече, а програмните съдържания адекватно допълнени (самостоятелно съобщаване на впечатления за прочетения текст, завземане на собствени становища за важни неща в текста и устно образложение, защита на такива становища, откриване и разбиране на посланието в текста, разпознаване на откъса, забелязване на характерни езикови стилни понятия и пр.).

Учениците трябва систематично и на добър начин да се подтикват към включване в библиотеката (училищна, местна) формиране на класова библиотека, подготвяне на книги за изложба, слушане и гледане на видео записи с художествено изказване (говорене,

рецитиране) на текста, организиране на срещи и разговори с писатели, литературни игри и състезания, водене на дневник за прочетени книги (заглавие, писател, впечатление, главни герои, избрани изречения, необикновени и интересни думи и пр.) - формиране на лична библиотека, видеотека и тн.

Такъв и на него подобен методически подход на четене и тълкуване на текста, при което особено внимание трябва да се обърне на ролята на ученика като значителен учебен фактор (колкото се може по-голяма самостоятелност, свободно проучване и изразяване, да се даде възможност на лично мнение) осъществяват се някои от основните начала на съвременното обучение по литература, между които са най-вероятно постепенното и осмисленото въвеждане на ученика в сложния свят на литературното художествено произведение и планово обогатяване, усъвършенстване и запазване на неговата езикова култура.

Езикова култура

Оперативните задачи за реализиране на учебните съдържания на тази области ясно показват, че последователността във всекидневната работа за развиване на ученическата езикова култура е една от най-важните методически задачи; трябва да се изпитат способностите на всяко дете за говорна комуникация, чрез проверки когато се записват в училище. В първи клас децата започват да упражняват езиковата култура, чрез различни устни и писмени упражнения, последователно се учат за самостоятелно изразяване на мислите, чувствата в обучението, но и във всички области в училището и извън него, където има условие за добра комуникация с цялостно разбиране. Правилна артикулация на гласовете и графически точна употреба на писмото, местният говор да се смени със стандартен книжовен език в говора, четенето и писането; свободно да преразказват, описват и правилно да употребяват научените правописни правила. Разновидните устни и писмени упражнения, които имат за цел обогатяване на речника, овладяване на изречението като основна говорна категория и посочване на стилистичните стойности на употреба на езика при говорене и писане и пр. - са основни учебни задачи при осъществяването на програмните съдържания за езикова култура.

Тази предметна област е малко по-различно устроена в отношение на предишните програми. Преди всичко изградено е друго, подходящо заглавие, което същевременно е по-просто и по-всеобхватно от преди ползваните термини. Също така, преуредена е структурата на програмните съдържания, които сега са по-прегледни, систематични и познати, без повторения и объркване. Въз основа на съвкупното начално обучение, съществуват езикови названия, които ученикът на тази възраст трябва систематично и трайно да усвои, затова са замислени като програмни съдържания (изисквания). До тяхното трайно и функционално усвояване пътят води чрез много разнообразни форми на устни и писмени езикови изказвания на учениците, а това най-често са: езикови игри, упражнения, задачи, тестове и т. н. Например най-малките ученици трябва да се оспособят самостоятелно и убедително добре да описват онези жизнено явления, които с помощта на езиковото описване (дескрипцията) ще бъдат по-познати (предмети, растения, животни, хора, пейзаж, интериор и пр.). Поради това, описването като програмно изискване (съдържание) явява се във всички четири класа. Осъществява се като знание и умение, чрез употреба на такива форми на работа, които чрез ефикасни, икономични и функционални постъпки в учебната среда, ученическата и езикова култура ще я направят по-трайна и подостроверчива. Това са говорни упражнения, писмени упражнения (или умела комбинация на говорене и писане), писмени работи, изразително изказване на художествени текстове, автодиктовка и под. А това важи в по-малка или в по-голяма степен за всички останали видове на ученическото езиково изразяване.

Основни форми на устното и писмено изразяване в началния курс представляват програмните съдържания за получаване, усъвършенстване и четене на правилна и достоверна езикова култура на малкия ученик. Някои от тези форми (преразказване) съществуват в предварителните изследвания на децата когато се записват в първи клас, което означава, че на тях трябва да се гледа като на езиков опит, който първокласниците в известна степен вече имат. Оттук и нуждата, чрез усъвършенстване и опазване на основните форми на говорната комуникация да започне още преди формалното описменаване на учениците.

Преразказването на разнообразни съдържания представлява най-елементарен начин на езиковото изказване на ученика в обучението. И докато в споменатите предварителни изследвания, както и в подготвките за усвояване на началното четене и репродукция на определени съдържания пристъпва свободно, вече до края на тнр. букварно четене, дори и по-нататък трябва да се постъпи по план, осмислено и последователно. Преди всичко, това означава предварително да се знае (а това се посочва в оперативните разпределения на учителя) кои съдържания ученикът ще преразказва по време на обучението. Техният подбор трябва да обхваща не само текстове, и не само тези от читанката, но и от други източници (печат, театър, филм, радио и телевизия и под.). След това учениците трябва навреме да бъдат мотивирани, подтиквани и насочвани на този вид езиково изразяване, а това значи да им се даде възможност самостоятелно да се подготвят за преразказване, но в което същевременно ще бъдат интегрирани и дадени програмни изисквания. След това, трябва се внимава да се преразказват само тези съдържания, които са анализирани и за които вече е говорено с учениците. Накрая, и преразказването, и всички видове на ученическото изразяване, трябва да се оценяват (най-добре в паралелката и с участие на всички ученици и с подкрепа на учителя).

Говоренето в сравнение с преразказването е по-сложна форма на езиково изразяване на ученика, понеже докато преразказването е преди всичко репродукция на прочетеното, изслушаното и видяното съдържание, говоренето представлява особен вид творчество, което се крепи на онова което ученикът е преживял или произвел в своята творческа фантазия. Затова говоренето търси особен интелектуален труд и езиково устройство. Поради което ученикът е всеотрасно ангажиран: в подбора на темите и техните подробности, в композирането на подобрени детайли и в начина на езиковото изобразяване на всички структурни елементи на разказа. Така например в стъпелните разговори за домашните и дивите животни, при обработване на басня, която се чете и тълкува няма да даде желаните резултати на ниво на уводни говорни дейности, ако тези животни се самокласифицират по познати признаци, именуваат или самоизброяват. Обаче свободното разказване за някои необикновени, интересни, но реални и индивидуални срещи на ученика с животни, при които е изпитан страх, радост, изненада, въодушевление и тн. - ще създаде същинска изследователска атмосфера в часа. Говоренето пък, колкото и да е предизвикателно във всички свои сегменти за езиково изказване на малките ученици първоначално трябва да се реализира като част от широк учебен контекст, в който съотносително и функционално ще се намерят и други форми на езиково изразяване, а особено описването.

Описването е най-сложният вид на езиковото изказване за учениците от началните класове. То е в по-малка или в по-голяма степен застъпено в всекидневния говор, затова защото е необходимо за ясна представа на съществени отношения между предметите, съществата и нещата и другите явления във всекидневния живот. За преразказването в основата е определено съдържание, за говоренето е някое събитие, преживяване, докато за описването не са необходими някои отделни условия, но те се използват когато има достъп с явленията, които във всекидневната езикова комуникация могат да обърнат внимание на себе си. Но поради бройните възрастови ограничения в работата с малките ученици за този вид езикова комуникация трябва да се пристъпи особено отговорно и особено да се спазват принципите на обучението и етапността при изискванията: учениците да се оспособят да гледат внимателно, да откриват, наблюдават и подреждат, а след това тази дадена предметност мисловно и езиково да оформят. Също така, учениците от това възрастово равнище трябва да се подтикват и насърчават от сложния процес на описването хай-на-пред да овладяват няколко общи места, с които могат да си служат докато не се осспособят за самостоятелен и индивидуален достъп на тази изисквателна езикова форма. В този смисъл трябва да свикват да локализират онова, което описват (във времето, в пространството, с причина), да забелязват, да отделят и оформят характерни свойства и да заемат свое становище към наблюдаваната предметност (първи опити за оформяне на лично становище/отношение към дадено явление). Също така необходима е достоверна преценка на планираните упражнения при описването с насоченост подтикване в отношение на онези упражнения, в които може да дойде до изражение самостоятелността и индивидуалността на ученика. Понеже описването много често се свързва с четене и тълкуване на текст (особено литературно художествен текст), необходимо е постоянно да се насочва вниманието на ученика върху онези места в такива текстове, които изобилстват с елементи на описание, а особено когато се описват предмети, интериер, растения и животни, литературни образи, пейзаж и под., понеже това са най-добри образци за спонтанно усвояване на описването като трайно умение в езиковото общуване. Понеже за описването е необходим по-голям и мисловен труд и повече време за осъществяване на повече замисли - предметно трябва да се даде на писмената пред устната форма на описване.

Останалите общи методични подходи на тази важна форма на езиково изразяване същи са или сходни както и при преразказването и говоренето.

Устните и писмените упражнения, както и името говори замислени са като допълнение на основните форми на езиковото изразяване, като се започне от най-простите (изговор на гласове и преписване на думи) през по-сложни (лексикални, семантични, синтактични упражнения, други упражнения за овладяване на правилен говор и писане), до най-сложните (домашни писмени задачи и тяхното четене и всестранно оценяване в час). Всяко от тези програмирани упражнения запланува се и осъществява в онзи учебен контекст, в който е нужно функционално усвояване на дадени езикови явления или затвърдявания, повторения, систематизация на знания и проложения на тези знания в дадена езикова ситуация. Това означава по принцип, че всички тези и на тях подобни упражнения не се реализират на отделни учебни часове, но се заплануват заедно с основните форми на езиковото изразяване (пъриказване, говорене, описване) или с дадени програмни съдържания на останалите предметни области (четене и тълкуване на текст, граматика и правопис, основи на четене и писане).

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК

A MAGYAR NYELV TANTERVE

A program felépítése

A tantárgy célja

Az anyanyelvi nevelés alapvető célja az értelmes, kifejező beszédtechnika, a beszédmegértés és a nyelvi kommunikáció fejlesztése, az olvasás és az írás technikájának elsajátítása, a helyesírás készség megalapozása, a tanulók nyelvi tudásának továbbfejlesztése. Az általános oktatás végén a tanulók tudjanak hatékonyan kommunikálni anyanyelvükön, és érezzék elkötelezettséget a helyes és szép magyar beszéd, a nemzeti kultúra és a tradíciók megőrzése iránt. Készítse fel őket a szaktárgyak és idegen nyelvek tanulására.

Feladatok

A tanuló legyen képes:

- anyanyelvét használni és az elsajátított nyelvi anyagot alkalmazni,
- életkorának megfelelően a helyes, szabatos, önálló írásbeli és szóbeli szövegalkotásra,
- részt venni a mindennapi és az iskolai kommunikációban,
- gondolatainak és érzelmeinek kifejezésére, mások üzenetének megértésére,
- kezdetben tanári segítséggel és irányítással, később önállóan felismerni és kijavítani saját hibáit,
- életkorának megfelelő szöveg olvasására, a szöveg megértésére és értelmezésére,
- az önálló könyvhasználatra és más információ források felhasználására,
- a színházi előadások kulturált megtekintésére, a sajtó rendszeres olvasására, a rádió és a televízió műsorainak követésére,
- az ismeretterjesztő szövegek feldolgozásával tudományos világképének kialakítására,
- elkötelezettséget vállalni saját anyanyelve, nemzeti kultúrája és a hagyományok megőrzése iránt,
- megismerni és megbecsülni a Vajdaságban élő népek és nemzeti kisebbségek irodalmi alkotásait, szokásait és hagyományait.

ПРВИ РАЗРЕД

I. OSZTÁLY

KEZDŐ OLVASÁS- ÉS ÍRÁSTANÍTÁS

Előzetes felmérés

- A tanulók beszédképességének felmérése
- A látás és a hallás megfigyelése
- A betűismeret felmérése
- A ceruza használatának megfigyelése
- A formaérzékelés, az arány- és mérettartás megfigyelése
- A jobb- és balkezesség megállapítása

Az olvasás és az írás előkészítése - a képolvasás szakasz

Feladatok

A tanulók:

- értsék meg az egyszerűbb utasításokat, és a megfelelő módon reagáljanak rájuk,
- képesek legyenek az életkoruknak megfelelő szövegek meghallgatására,
- tudjanak beszámolni saját élményeikről,
- az adott témával kapcsolatosan ki tudják fejezni gondolataikat, ötleteiket,
- az illemszabályoknak megfelelően tudjanak válaszolni a feltett kérdésekre,
- legyenek képesek egyszerűbb kérdések megfogalmazására,
- képek és mindennapi tapasztalataik, alapján mondják el gondolataikat, mesélik el élményeiket, fejezzék ki érzelmeiket,
- szürrealisztikus képzeletvilágának megmozgatása absztrakt képek, befejezetlen történetek, mesék segítségével,
- ismerjék meg a betűelemeket, tudják megnevezni és biztonságosan alakítani őket.

Témák - képek:

- Az otthonom és a családom
- A játszótéren
- Séta a város utcáin
- Figyelmesen közlekedjünk!
- A falusi udvaron
- Iskolás lettem
- A tanterem berendezése
- A nagyszünetben
- A piacon
- Kiránduláson
- Az állatkertben
- Ki vagyok én?
- Halak és pikkelyek
- Nap és Hold

Olvasás- és írástanítás

A nyomtatott betűk tanulása

Feladatok

A tanulók:

- ismerjék meg a magyar ábécé nyomtatott (kis- és nagy-) betűit, és tudják alakítani, lemásolni és emlékezetből leírni azokat,

- tudják összekapcsolni a hangokat (szintézis) és a szavakat hangokra bontani (analízis),
- sajátítsák el az összeolvasást,
- tudják pontosan elolvasni és nyomtatott betűkkel le tudják írni az egy- és a kéttagú szavakat betűcsere és betűkihagyás nélkül.

Az írott betűk tanulása

Feladatok

A tanulók:

- helyesen alakítsák és kapcsolják a betűelemeket,
- helyesen alakítsák és kapcsolják az írott betűket,
- hibátlanul másolják le a szavakat írott betűkkel (írott és nyomtatott betűvel írt szövegről egyaránt),
- helyesen írják alá a nevüket,
- legyenek képesek rövidebb mondatok másolására vagy leírására tollbamondás után és emlékezetből.

Olvasás- és írásfejlesztés

Feladatok

A tanulók:

- olvasás közben tagolják a szöveget mondatokra, figyelembe véve a mondatvégi írásjeleket (pont, felkiáltójel, kérdőjel),
- különböztessék meg a szöveg egészét a részeitől (cím, bekezdés, versszak),
- értsek meg a rövid, életkoruknak megfelelő szövegeket, melyekből információkat szereznek, s ezekkel gyarapítják tudásukat, szókincsüket és képzeletüket,
- írásukban képesek legyenek megkülönböztetni a címet a leírt szövegtől,
- írásuk legyen tiszta és olvasható, íráskéjük tegyen eleget az esztétikai követelményeknek,
- alakítsák ki annak szokását, hogy saját írásukat állandóan ellenőrizniük kell, és hibáikat folyamatosan javítsák.

Szövegek

Az olvasástani és az olvasásfejlesztés szakaszában:

A farkas és a süni (Varga Katalin)
 A hangya és a galamb (Lev Tolsztoj)
 A holló és a róka (La Fontaine)
 A róka és a varjú (Varga Katalin)
 A bűvös gomba (Varga Katalin)
 A három hangya (Lev Tolsztoj)
 Az állatok vitája (Népmese)
 Két kiskecske (Népmese)
 Szalmamese (Varga Katalin)
 Icinyke-picinyke (Népmese)

NYELV

Nyelvtan

Feladatok

A tanulók:

- ismerjék meg az alapvető nyelvtani fogalmakat (mondat, szó, hang, betű, magánhangzó, mássalhangzó),
- ismerjék fel a közlő és a kérdő mondatokat,
- tanulják meg a magyar ábécét,
- a különböző betűkkel kezdődő szavakat tudják ábécérendben leírni, és tudják használni a gyermeklexikonokat (pl. Ablak-Zsiráf),
- fedezzék fel, hogy bizonyos szavak azonos vagy hasonló jelentésűek,
- ismerjék fel az ellentétes jelentésű szavakat.

Helyesírás

Feladatok

A tanulók:

- tanulják meg alkalmazni a mondatkezdő nagybetűt és a mondatvégi írásjeleket (pont, kérdőjel és felkiáltójel), valamint felsorolásnál a vesszőt,
- írásukban alkalmazzák a tulajdonnevek (személynév, állatnév, helységneve, folyónév, az iskola neve) nagy kezdőbetűvel való írását,
- másoláskor jelöljék helyesen a szavakban a rövid és a hosszú hangokat,
- tollbamondáskor jelöljék helyesen a hosszú és a rövid hangokat, amelyeket kiejtés szerint kell írni,
- tollbamondáskor és emlékezetből való íráskor is helyesen jelöljék a j hangot a következő szavakban: osztály, golyó, folyó, folyosó, lyuk, golyó, ibolya, Károly, gally, tej, sajt, tojás, jön, új, ujj, jár,
- tudják kijavítani hibáikat, ha a hibára valaki felhívja a figyelmüket.

IRODALOM

Szövegek

Az olvasás és szövegértelmezés szakaszában:

Próza:

A kis gida (Népmese)
 A répa (Orosz népmese)
 A tíz testvér (Mészöly Miklós)
 A kiskutya meg a szamár (Mészöly Miklós)
 A róka és a kacsák (Népmese)
 A vándorló ajándék (Kínai népmese)
 A sajtot osztó róka (Magyar népmese)
 Március (Gárdonyi Géza)
 Az oroszlán és az egér (Lev Tolsztoj)
 Süni Samu és a gyík (Varga Katalin)
 A három pillangó (Jékely Zoltán)
 Amikor én nagy voltam (Hervey Gizella)
 A haszontalan cipő (Fehér Klára)
 A lyukas zokni (Lázár Ervin)
 Ha én felnőtt volnék (Janikovszky Éva)

Versek:

Ákombákom (Zelk Zoltán)
 Aranyablak (Károlyi Amy)
 Haragosi (Weöres Sándor)
 Mendegélt két legényke (Domonkos István)
 A Nap (Petőfi Sándor)
 Mesebólt (Gazdag Erzsébet)
 Vadkacsa (Csanádi Imre)

Testvérek (Kassák Lajos)
Tavaszi bodzavers (Csoóri Sándor)
Képzelték (Domonkos István)

Verses mese:

A török és a tehenek (Móricz Zsigmond)

Népköltészeti alkotások:

köszöntők, sorolók, mondókák, találós kérdések, közmondások, szólások, népi gyermekjátékok.

Házi olvasmány:

Zelk Zoltán: Erdőben-berdőben

Első meséim

Válogatás Petőfi Sándor és Jovan Jovanović Zmaj költészetéből

Olvasás

Feladatok

A tanulók:

- sajátítsák el a néma és a hangos olvasás technikáját nyomtatott és írott betűs szövegen,
- tudják elolvasni az életkoruknak megfelelő rövid szövegeket, megérteni az elolvasottakat, valamint azokból információkat szerezni,
- olvasás közben tagolják a szöveget mondatokra, figyelembe véve a mondatvégi írásjeleket, valamint a vesszőt és a kettőspontot,
- hanghordozásokkal és hangerejükkel alkalmazkodjanak a szövegben leírt szituációkhoz (hangos-halk, gyors-lassú),
- az elolvasott szövegekből szerzett információkkal gyarapítsák tudásukat, szókincsüket és képzeletvilágukat,
- a verseket természetes beszédtempóban és természetes hangsúllyal mondják el.

Szövegértelmezés

Feladatok

A tanulók:

- saját tudásuknak és tapasztalataiknak megfelelően értsék meg azt, amit elolvasnak,
- tudjanak válaszolni az elolvasott szöveg kapcsán feltett kérdésekre,
- elmondani, felidézni a szöveg tartalmát kérdések segítségével vagy önállóan,
- nevezzék meg a történet szereplőit, a cselekmény helyét és idejét,
- tudják az esemény mozzanatait követni és időrendi sorrendbe állítani,
- tegyenek különbséget a pozitív és a negatív mesehősök között, a képzelet és a valóság között,
- különböztessék meg a szépirodalmi és ismeretterjesztő szöveget,
- a szépirodalmi szövegeken belül tudják megkülönböztetni a mesét és az elbeszélést, a verset és a prózát.

Irodalomelméleti alapfogalmak:

vers, próza, elbeszélés, mese, verses mese, rím, verssor, versszak.

KIFEJEZŐKÉSZSÉG

Szóbeli kifejezőkészség

Feladatok

A tanulók:

- artikuláljanak pontosan, beszédük legyen tagolt, érthető és közepes tempójú,
- tartsák be a beszédhangok időtartamát,
- igyekezzenek kiküszöbölni a környezet nyelvéből származó negatívumokat (a másik nyelv szókincsének hatásait, valamint ügyeljenek a g és ty hangok helyes ejtésére),
- beszéljenek a magyar nyelv hanglejtésének megfelelően,
- kijelentéseiket, mondanivalójukat egyszerűen, világosan fogalmazzák meg,
- tudjanak információkat közölni, egyszerűbb utasításokat adni, beszámolni saját élményeiről, gondolataikat, ötleteiket, érzelmeiket és állásfoglalásaikat kifejezni,
- a beszélgetés illemszabályainak megfelelően kommunikáljanak a felnőttekkel és gyerekekkel (köszönnek, megszólítanak, kérek, köszönetet nyilvánítanak, válaszolnak, és kérdeznek),
- tudjanak verset mondani és rövid jelenetekben szerepelni,
- ismerjék meg és alkalmazzák a mindennapi kommunikáció nyelvi fordulatait szerepjátékokban, valamint a mindennapi élethelyzetekben.

Írásbeli kifejezőkészség

Feladatok

A tanulók:

- írásbeli nyelvhasználatának megalapozása,
- írásbeli szövegalkotási készségének a fejlesztése másolással, szövegelemzéssel,
- megadott kérdésekre tudjanak írásban válaszolni,
- tudjanak mondatokat kiegészíteni, megadott szavak segítségével önállóan rövid mondatokat alkotni.

A MEGVALÓSÍTÁS MÓDJA - TANTERVI UTASÍTÁS

A tanterv tartalmazza a tantárgy célját, az oktatási-nevelési feladatokat, a tanítás részterületeinek a feladatait, a képolvasás témáit (képanyagát), a szöveganyagok listáját. A részterületek szoros kapcsolatban állnak egymással. A tantárgy feladatai olyan követelményeket állítanak a tanulók elé, amelyek lehetővé teszik az általános iskolai oktatás végéig a tantárgy céljának a megvalósulását.

A részterületek feladatai meghatározzák a tananyag mennyiségét és minőségét (mértékét), valamint az óraszámokat osztályonként.

A kezdő olvasás- és írástanítás szakasza a képolvasással kezdődik. A tantervben feltüntetett témák és a képanyag segítségével a tanulók beszédképességének felmérése és fejlesztése mellett (kommunikációs gyakorlatok képek, élmények alapján), felmérjük a tanulók betűismeretét is. Folyamatosan gyakoroltatjuk a hanganalízist és szintézist, a betűelemek vázolását.

A nyomtatott betűk tanulása körülbelül 50 órát igényel. A kis és a nagy nyomtatott betűket együtt tanítjuk. A magyar nyelv agglutináló jellegéből és betűink hangjelölő írásából következik, hogy a betűtanulás a **hangoztató-elemző-összetevő módszer** szerint történik. A homogén gatlás elkerülése miatt a hasonló nyomtatott betűket időben egymástól távol tanítjuk. A betűtanulással párhuzamosan történik az összeolvasás és a nyomtatott betűk írása.

A nyomtatott betűk elsajátítása és a kezdő olvasás szakasza az első félévben befejeződik.

Az olvasási készség fejlesztése a betűtanulással párhuzamosan történik. Az olvasási készség fejlesztése érdekében a betűk megismerésével, az egy- és a kétagú szavak olvasásával a tanulók jussanak el a mondatok olvasásáig. Később fokozatosan, az életkoruknak megfelelő rövid fabulákkal, adaptált, konstruált szövegekkel és mesékkel ismerkedjenek meg.

Azoknak a tanulóknak, akik már tudnak olvasni, a képességeiknek megfelelő **differenciált feladatokat** adunk elsősorban a meglévő tankönyvcsomag olyan szövegeiből, melyek nem szerepelnek a tanterv szöveganyagának vagy a házi olvasmányoknak a listáján. Válogatást végezhetünk a gyermeksjátóban közölt vagy egyéb szövegekből. Az önálló munkához feladatlapokat állítunk össze.

Az írott betűk tanítása a második félévben történik, a nyomtatott betűk elsajátítása után. Erre körülbelül 30 órát tervezünk. Először a kisbetűket, majd a nagybetűket tanítjuk **csoportosan, a betűelemek hasonlósága alapján.** írásnál a tanuló értse meg azoknak a szavaknak a jelentését, amelyeket leírt. A tanulók írás közben ügyeljenek a helyes szokások kialakítására: a szemnek a füzetből való távolságára, a fényforrásra, a helyes ceruzahasználatra. A napi írásgyakorlás 15-25 percig tarthat. Alakítsuk ki az önellenőrzés és a hibajavítás szokásait. Célszerű a mindennapos, rövid terjedelmű írás, és ennek folyamatos és állandó javítása és javíttatása. Az írástechnika folyamatos fejlesztése érdekében a következő **tevékenységeket** végeztetjük: másolás írott szövegről, másolás nyomtatott szövegről, látó-

halló tollbamondás, mondatok kiegészítése, kérdésekre adott válasz, önálló mondatalkotás képek és előzetes megbeszélés alapján.

A nyelvtan és a helyesírás szorosan kapcsolódik az írástanításhoz. Az első osztály végére a tanulók ismerjék fel a szöveget, tudják azt mondatokra tagolni, a mondatokat szavakra bontani. Ismerjék fel a szótagokat, különböztessék meg a hangot és a betűt. A helyesírás megalapozását és a tantervben megadott feladatok megvalósulását, a következő gyakorlatok, **tevékenységek** segítik: másolás, szógyűjtés, kiegészítés, csoportosítás, hibakeresés, emlékezetből való írás, ellenőrzés és önellenőrzés, javítás.

Az irodalom keretében fontos helyet foglal el az olvasás, a szövegértés és a szövegértelmezés. A tanulók először a hangos olvasást sajátítsák el, amely a helyes kiejtés gyakorlását és ellenőrzését segíti. Amikor a hangos olvasás megközelíti a beszéd ütemét, valamint betartják a logikai hangsúlyt és a szünetet, kezdődhet a néma olvasás gyakorlása. Az osztályban párhuzamosan kell fejleszteni mindkét olvasási módot. A néma olvasás hozzájárul az összetettebb gondolati tevékenységek fejlesztéséhez. Minden olvasás, a tantervi követelményekkel összhangban, az elolvasott szöveg megértését is jelenti. A szöveg megértését egyszerű kérdésekkel vagy objektív feladatokkal ellenőrizzük. A szövegolvasást annak feldolgozása követi, amely magában foglalja a szövegből vett témákkal kapcsolatos beszéd- és írásgyakorlatok, a szókincs és a kifejezőkészség fejlesztését, a helyes kiejtés alkalmazását. A tanulók olvasását úgy kell irányítani, hogy átéljék az irodalmi alkotást, és érzelmeiket próbálják meg kifejezni (mozdulatokkal, szóban, dramatizációval, illusztrációval).

A tanulókat érdeklődésüknek megfelelő szövegekkel kell motiválnunk az olvasásra, könyvtárlátogatásra, osztálykönyvtár, könyvkiállítás létesítésére, versenyek szervezésére, olvasónapló vezetésére. Az irodalom részterületben meghatározott feladatokat a következő **tevékenységi formákkal** valósíthatjuk meg: történetmesélés (tömörítve vagy részletezve), válaszadás feltett kérdésekre, beszélgetés kötött vagy választott témáról, szómagyarázat, szógyűjtés, mondatalkotás, szövegolvasás (hangos, néma), versmondás, szerepjáték. **A kifejezőkészség fejlesztése** nemcsak a magyarórán van jelen, hanem átszövi oktatói-nevelői munkánkat. A helyesejtési gyakorlatok végzésével, a kiejtés, a hanglejtés korrigálásával fokozatosan kialakul a tanulók artikulált, közepes tempójú, érthető beszéde. A főbb **tevékenységi formák**, melyek hozzájárulnak a szókincs bővítéséhez és a szóbeli és írásbeli szövegalkotási készség fejlesztéséhez: légzőgyakorlatok, mondókák elmondása, szómagyarázat, kommunikációs helyzetgyakorlatok, szerepjátékok, drámajátékok, szöveg- és versmondás, történetalkotás képről és képsorozatról, képregény készítése vagy szövegének megfogalmazása, történetalkotás mese vagy képsorozat alapján, mese vagy történet befejezése.

ДРУГИ РАЗРЕД

II OSZTÁLY

Célok és feladatok:

Célok:

Az általános iskola második osztályában a magyar nyelv tanításának az a célja, hogy a tanulók ismerjék és alkalmazzák az olvasás és a z írás elsajátított technikáját, fejlesszék azt, ugyanakkor célja az alapvető nyelvtani és helyesírási ismeretek elsajátításával és alkalmazásával a tudásgyarapítás és az élménykifejezés fejlesztése. Irodalmi szövegek feldolgozásával és megértésével új ismeretek és élmények szerzése. A szókincsbővítéssel és a szövegszerkezeti elemek megismerésével szabályos, a magyar nyelv követelményeinek megfelelő rövid szövegek alkotása.

Operatív feladatok:

- a mondatnak, mint a legalapvetőbb nyelvtani fogalomnak a felismerése és megértése;
- a hangtani és a szótani fogalmak megismerése a tanterv követelményeivel összhangban;
- újabb helyesírási ismeretek megismerése és elsajátítása;
- az irodalmi szövegek olvasására való motiválás, biztatás és serkentés;
- a helyes hangos olvasás gyakorlása, a néma olvasás tökéletesítése szöveg megértés céljából;
- a szöveg összetevőinek - elemeinek megismerése;
- irodalomelméleti és szövegalkotási fogalmak közös megismerése és elsajátítása, alkalmazása;
- az értelmes, kifejező beszédtechnika és beszédkészség elsajátítása;
- beszéd- és írásgyakorlatok a kifejezőkészség fejlesztésére.

NYELVTANI ISMERETEK

Nyelvtan

A hang, a szó és a mondat fogalma. Mondatfajták: a közlő mondatok (kijelentő, felkiáltó, óhajtó és fölszólító), a kérdő mondat. Mondattulajdonságok: hangsúly, szórend, dallam vagy hanglejtés, beszédszünet.

A szavak jelentése: élőlények és élettelen dolgok neve; a cselekvést és a történést jelölő szók; a milyenséget és mennyiséget jelölő szók.

Az egyes és a többes szám megfigyeltetése variálás közben.

Helyes szótagolás. A magánhangzó szerepe a szótagolásban. A mássalhangzók helye a szótagolásban.

A magyar ábécé tökéletes ismerete (fejből).

A hang és a betű közötti különbség. A magánhangzó és a mássalhangzó közötti különbség. A hangok időtartama közötti különbség, rövid és hosszú hangok (magán- és mássalhangzók esetében egyaránt).

Helyesírás

A nagybetűk írásának gyakorlása (mondat elején, tulajdonnevek írásánál).

Címek írása.

A mondatvégi írásjelek pontos használata (pont, felkiáltójel, kérdőjel), valamint felsorolásnál a vessző és a kettőspont használata.

A j hang kétféle jelölése (j, ly), annak helyes alkalmazása.

A kötőjel alkalmazása elválasztásnál és az -e kérdőszó előtt.

Az idézőjel szerepe és használata.

A különírás a beszédben együtt ejtett szavak esetében.

Az elválasztás szabályai: két magánhangzó között egy mássalhangzó, két magánhangzó között két vagy több mássalhangzó; a hosszú egy vagy többjegyű mássalhangzók elválasztása.

A mértékegységek rövidítése (korreláció matematikatanítással).

IRODALOM

Szövegek

Lírai szövegek

Petőfi Sándor: Ősz elején

Petőfi Sándor: Anyám tyúkjá

József Attila: De szeretnék

József Attila: Perc

Weöres Sándor: Kezdődik az iskola

Weöres Sándor: A kutya-tár

Weöres Sándor: Mély erdőn ibolya-virág

Nemes Nagy Ágnes: Madarak

Nemes Nagy Ágnes: Lila fecske

Nemes Nagy Ágnes: Mi van a titkos úton

Zelk Zoltán: Varázskréta
Tamkó Sirató Károly: Mondjam még?
Tamkó Sirató Károly: A hold
Szabó Lőrinc: Tavasz
Kormos István: Vackor iskolát kerül, de rettenetesen megbánja (verses mese)
Orbán Ottó: Oroszlán
Rónay György: Hazudós mese
Verbőczy Antal: Hőember
Gazdag Erzs: A vízipók malma
Varró Dániel: A bús, piros vödör dala
Benkő Attila: Sorbanálók a fagyaltosnál
Juilan Tuwim: Csodák és furcsaságok
La Fontaine: A tücsök és a hangya
Eleanor Farjeon: Lefekvés előtt
Két szomorú nyuszit láttam (francia gyerekdal)
Válogatás a nagyünnepek népköltészetéből (karácsony, újév, húsvét, pünkösöd)

Epikai szövegek

Kutya akart lenni (népmese)
A kiskakas gyémánt félkrajcárja (népmese)
Három kívánság (népmese)
A halász és nagyravágyó felesége (népmese)
A róka és a gólya (népmese)
A csökönyös kiselefant (népmese)
A molnár, a fia meg a szamár (német tanítómese)
A szegény asszony meg a tojás (csalimese)
Mátyást megvendégelik (monda)
Aiszóposz: Kincs a szőlőben
Tamási Áron: Vándormadár lennék
Móra Ferenc: Levelek hullása
Lázár Ervin: Bruckner Szigfríd, a cirkuszi oroszlán
Kolozsvári Grandpierre Emil: A pecsenye
Mészöly Miklós: Palkó és a szamara
Zelk Zoltán: Párácska
Gárdonyi Géza: Micó
Gárdonyi Géza: Fehér világ
Molnár Ferenc: A kékszemű
Tersánszky Józsi Jenő: Életmentés
Janikovszky Éva: Már iskolás vagyok
Janikovszky Éva: Akár hiszed, akár nem
Janikovszky Éva: Bizonyítványosztás
Hervey Gizella: Elfelejtő mese
Szijj Ferenc: A békadinó
Podolszki József: Másik Zöld Malac
Németh István: Mi van a nagymamánál?
Németh István: Mi van a hegyen?
Gyurkovics Tibor: A nagy fehér bohóc
Iszlai Zoltán: Vendégség
Alán Alexander Milne: Malackát kiönti az árvíz
Hans Christian Andersen: Borsószem hercegkisasszony
Lev Tolsztoj: A két barát
Milos Macourek: Kréta
Donna Chaney: Az elveszett kiskutya
Gianni Rodari: A fagyaltpalota

Dramai szövegek

Dušan Radović: Nebáncsvirág
Karinthy Ferenc: Adagolás
Joanna Papuzinska: Háziállatunk, a dinoszaurusz
Ismeretterjesztő szövegek

Szövegválogatás gyermeklexikonokból, enciklopédiákból, gyereklapokból (az őszi levélhullásról, a madarokról, a farkasokról, a macskákról, az oroszlánokról, az elefántokról, a jégvirágról, a megfázásról és tüszentésről, a betlehemezés szokásáról, a húsvétről, a pünkösőről, a mesékről, a mese és a valóság kapcsolatáról-különbségéről, a dinoszauruszokról, a Földről, a folyóvizekről).

Házi olvasmányok

Az ördög és a molnárlegény. Magyar népmesék.
Kék hold. Válogatás a szerb gyermekirodalomból.
Hans Christian Andersen: A császár új ruhája. Válogatott mesék.
Gárdonyi Géza: A mindentudó kalap. Válogatott írások.

Olvasást fejlesztő feladatok

A szövegértő olvasás képességének fejlesztése.
A hangos és a néma olvasás technikájának fejlesztése.
A gyakorolt szöveg folyamatos, szövegszerű felolvasása, megfelelő mondatdallammal, szünettartással, újrakezdés és a szórészek megismétlése nélkül.

A néma olvasás gyakorlása és ellenőrzése feladatok megoldásával.

Szerepek szerinti olvasás.

Az önálló olvasás és a szövegből való tanulás előkészítése.

Szövegértelmezés

A szépirodalmi művek globális és részletező megértése.

A cím szerepe és az alcím meghatározása.

A szöveg összefüggő egészének és lényeges részének megértése.

A tanuló ismerje fel és nevezze meg a bonyodalmat, a cselekmény helyét és idejét, az eseménymozzanatok sorrendjét, a főhősöket, azok tulajdonságait és cselekedeteit.

A jellegzetes részletek megfigyeltetésével találja meg az okozati összefüggést a helyszínek, a személyek és az események leírásában. A tanulók ismerjék fel a képes beszéd/átvitt értelmű beszéd egyszerű formáit. A tanulók különbséget tudjanak tenni a valóság és a képzelet között.

Irodalomelméleti alapfogalmak

A tanulók tudják meg megkülönböztetni az irodalmi művek alapvető sajátosságait (vers és próza, költemény és elbeszélés).

A tanulók tudják megkülönböztetni a népköltészeti alkotást a műköltészeti alkotástól.

A tanulók ismerjék meg a következő irodalmi műfajokat: mese, állatmese, tréfás mese, csalímese, tanító mese, verses mese, monda, elbeszélés, közmondás, szólás, találós kérdés, mondóka, kiszámoló, képszerű.

A tanulók ismerjék fel a prózai mű témáját - fabuláját, az események sorrendjét.

A tanulók ismerjék fel a fő- és mellékszereplőket, tulajdonságaikat, cselekedeteiket.

A tanulók tudják meghatározni a szöveg mondanivalóját, üzenetét.

A tanulók ismerjék meg a dráma hősét, a dráma történetét, az összeütközést; tudják, hogy mi a színpad, a színész.

A tanulók ismerjék meg az alapvető verstani fogalmakat: versszak, verssor, rím, ritmus.

A tanulók tudják megkülönböztetni a közlést és a párbeszédet.

A KIFEJZŐKÉSZSÉG FEJLESZTÉSE

Szóbeli kifejezőkészség

A tanulók gyakorlással sajátítsák el a mondat-, illetve szövegfonetikai eszközök helyes használatát.

A tanulók tapasztalatuk és képzelőerejük segítségével egyszerűen és érthetően tudják kifejezni gondolataikat, ötleteiket, érzelmeiket és állásfoglalásukat a közvetlen környezetükben előforduló témákról, képekről, képsorokról.

A tanulók el tudják mondani saját élményüket/ véleményüket/ álláspontjukat az olvasott szövegről, s mindezeket a saját tapasztalatukból merített példákkal tudják alátámasztani.

A tanulók tanuljanak meg időrendi sorrendben mesélni.

A tanulók tanuljanak meg közös terv alapján egy adott témáról rövid szóbeli közlést készíteni.

A tanulók tanuljanak meg rövidebb verset elmondani, rövid jelenetekben szerepelni, szituációs beszédgyakorlatokban részt venni.

Írásbeli kifejezőkészség

Az íráskészség fejlesztése érdekében folyamatos írással fokozzuk a tanulók betűalakítási és betűkötési készségét a kis- és nagybetűk esetében. Az írásgyakorlatok a tantárgyak tartalmi kérdéseire kapcsolódnak. Az írástanítás hatékony módszereivel el kell érni a lendületes írást az év végéig.

A beszéd- és írásfejlesztéssel párhuzamosan a tanulók alkossanak személyekről, tárgyakról egy-egy mondatot, majd az év végéig tanuljanak meg különféle formájú és célú rövid szövegeket írni (képeslap, üdvözlőlap, rövid levél), eseményt rögzíteni néhány mondatban. Az élőlények és tárgyak jellegzetességeinek megfigyeltetését követően tudjanak azokról leírást írni.

Fontos és állandó feladat a tanulók szókincsének fejlesztése irodalmi szövegek olvasásával, életkoruknak megfelelő informatív szövegek olvasásával, nyelvi játékokkal.

A szótárak és a gyermeklexikonok használata.

Az év végéig tanuljanak meg a tanító szóbeli kérdéseire írásban is válaszolni.

Gyakorolják a tollbamondás változatait.

Legtöbb nyolc házi feladatot íratunk, amelyeket a tanítási órán elemzünk.

A MEGVALÓSÍTÁS MÓDJA - TANTERVI UTASÍTÁS

A tanterv a tantárgy oktatásának célját és operatív feladatait tartalmazza. Az oktatási-nevelési feladatok mellett a tanítási részterületek feladatait is számba veszi, valamint a feldolgozandó szöveganyag-listát is közli. A részterületek szoros kapcsolatban állnak egymással. A tantárgy feladatai olyan követelményeket állítanak a tanulók elé, amelyek lehetővé teszik az általános iskolai oktatás végéig a tantárgy céljának folyamatos megvalósulását.

A részterületek feladatai meghatározzák a tananyag mennyiségét és minőségét.

A nyelvtan a II. osztályos tantervben a mondatról, mint a kommunikáció legalapvetőbb fogalmával kezdődik, s a mondatfajták ismertetésén túl szól a velük kapcsolatos extralingvális nyelvi eszközökről is (hangsúly, hanglejtés, beszédészület). A leggyakoribb szófaji kategóriák (ige, főnév) megismertetésén túl szükséges az igeidők megismertetése is, valamint a főnevek egyes és többes számának tanítása, hogy a tanulók az év végén nyelvhelyesség szempontjából korrekt, rövid szövegeket tudjanak alkotni. Tovább gyakoroltatjuk a hangokat: magán- és mássalhangzókat. Fontos helyet foglal el a tantervben a szótagolás, az elválasztás is, s megismertetjük a magyar nyelvben érvényes sajtáságos elválasztási szabályokat.

A helyesírás tananyaga ugyancsak a mondatokhoz kapcsolódik, s a nagybetű használatát és írásának gyakoroltatását látja elő akár az új mondatok, akár tulajdonnevek, akár címek írásának esetében. Ugyanígy a mondatvégi írásjelek használatának tudatosítása is a mondatokhoz kötődik. Az elválasztás tanításának szoros velejárója a kötőjel alkalmazása, s ugyanez az elem jelentkezik az -e kérdőszó előtt is. Tovább kell gyakoroltatnunk a j hang kétféle jelölését (j vagy ly), hogy a tanulóknak mindinkább megszilárduljanak az ide vonatkozó ismeretek (szó elején, szó belsejében, szó végén). A nyelvtani és helyesírás anyag tanítására, gyakoroltatására 40 tanórát használunk fel.

Az irodalom keretében fontos helyet foglal el az olvasás, a szövegértés és a szövegértelmezés. Az olvasást fejlesztő gyakorlatok már az előző osztályban elsajátított ismeretekre építenek. Az olvasni tudó tanulókkal a szövegértő olvasást kell gyakoroltatni hangosan is, némán is. Ez utóbbi hozzájárul az összetettebb gondolati tevékenységek fejlesztéséhez. A folyamatos olvasás során tudjuk kidomborítani a megfelelő mondatdallamot, a szünet szükségességét és hatását. A szövegértő olvasást segíti a szituációs (szerepek szerinti) olvasás. A szövegértő olvasás után a szöveg feldolgozása következik, melynek során kérdések segítségével, más feladatokkal ellenőrizhetjük, az elolvasott szöveg teljes, illetve kisebb részletekre bontott megértését, az egész és a lényeges részek meghatározását. Fontos a cím megértése, a címadás szerepének - esetleg alcímek - kidomborítása. A szövegértelmezés során a lényeges összetevőket kell felismerniük a tanulóknak, mint amilyen a szöveg központját képező, magát az eseményt mozgató bonyodalom, a főhős és a mellékhs, az őket jellemző tulajdonságok, cselekedetek. Az esemény menetét követve meg kell állapítaniuk a cselekmény(ek) helyét, idejét, az események egymás után következő rendjét. A tanulók ezek után önállóan tudják megállapítani, hogy kivel mi és miért történt, azaz megtanulják az okozati összefüggéseket felfedezni, következtetéseket levonni - értelemmel olvasni. A jól megválasztott szövegek segítségével (pl. népmesék, tanítómesék, közmondások, szólások) megértik, hogy van valóság és képzelet, s az általuk olvasott szövegek is ilyen elemeket tartalmaznak, ezeken alapszanak. A szövegek értelmezése során alkalmat teremtünk a tanterv által előírt műfajok megismerésére, valamint a népköltészeti és a műköltészeti alkotások megkülönböztetésére. Minden szöveg nyújt lehetőséget valamelyik új irodalomelméleti fogalom megismertetésére vagy megszilárdítására (vers, próza; költemény, elbeszélés; versszak, verssor, rím, ritmus; dráma, drámai hős, összeütközés stb.). Mindezekre a tartalmakra 80 órát szentelhetünk.

A kifejezőkészség fejlesztése állandó feladata minden tanítónak és tanárnak. A szóbeli közlés minden tanórán megnyilvánuló tevékenység, épp ezért fontos a gondolatok, érzelmek, ötletek, vélemények egyszerű és érthető megfogalmazása és elmondása. Az elbeszéléshez sokszor szükséges egy vázlat, egy terv, s azt kell megtanulniuk a tanulóknak használni. A szóbeli megnyilvánulás része a versmondás és a drámarészletekben való hangos szereplés is. A nyelvi kommunikációban szintén nagy szerepe van az írásbeli kifejezőkészségnek. A helyes és érthető mondataalkotás kap szerepet ez esetben, hogy a tanulók különféle célú rövid szövegeket tudjanak írni, eseményt írásban rögzíteni, elmesélni, leírást adni. A szókincs gazdagsága segíti őket ebben, ezért a szókincsbővítő feladatok, megszilárdítások hangsúlyozottan legyenek jelen minden órán, minden lehetséges alkalommal. Ezeknek az oktatási tartalmaknak a megvalósítására kb. 60 órát vehet igénybe a tanító.

LIMBA ROMÂNĂ

ПРВИ РАЗРЕД

CLASA I

Telurile și sarcinile

Telul predării limbii române în clasa întâi este ca elevul să folosească tehnicile de bază ale citirii și scrierii în alfabetul limbii române, ca și alte competențe de limbă, în scopul reușitei comunicării, citirii și înțelegerii diferitelor tipuri de texte, lărgirea propriei cunoașteri și schimbarea de experiență.

Sarcini operative

La sfârșitul clasei I elevul va:

- cunoaște și scrie literele și va ști pe de rost alfabetul limbii române
- va citi texte scurte și va înțelege ceea ce a citit
- ști să folosească corect semnele de punctuație
- ști să formuleze propoziții scurte oral și scris
- ști să scrie și să pronunțe corect grupurile de litere **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi** și va folosi corect litera **x**.
- ști să povestească oral și scris după plan

Însușirea citit-scrisului

Însușirea pronunțării sunetelor și a sonorității cuvintelor și a sonorității cuvintelor - pregătirea pentru citire (determinarea locului fiecărui sunet în cadrul cuvântului, pronunțarea propozițiilor și a cuvintelor).

Memorizarea și recunoașterea literelor (observarea și analiza literelor mari și mici); alcătuirea cuvintelor cu ajutorul literelor decupate. Legarea literelor în cuvinte și propoziții - silabisirea cuvintelor; însușirea integrală a textului.

Citirea și reproducerea unui text citit. Conversație liberă, observarea și descrierea naturii și a tablourilor, povestirea conținutului poveștilor, basmelor, anecdotelor și a ghicitorilor, reproducerea conținutului emisiunilor de televiziune și a textelor citite.

Exersarea scrierii corecte. Dezvoltarea grafo-motoriciei. Exerciții sistematice de legare a literelor. Exerciții de scris: copiere, dictare, autodictare, inițierea elevilor în alcătuirea propozițiilor.

LIMBA

Gramatică

Recunoașterea propoziției și a elementelor ei prin exerciții (fără definirea noțiunilor gramaticale).

Alcătuirea unor propoziții, oral și în scris (din memorie, după ilustrații, tablouri etc).

Dezvoltarea capacității elevilor de a preciza despre cine sau despre ce este vorba în propoziție.

Sunet. Literă. Silabă. Cuvânt. Propoziție.

Copierea și dictarea propozițiilor.

Despărțirea cuvintelor în silabe la trecerea de pe un rând pe altul.

Alfabetul. Vocale și consoane. Scrierea corectă a grupurilor de litere: **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi**. Folosirea literii **x**.

Nume de ființe și de lucruri. Recunoașterea în propoziție a cuvintelor - nume de ființe, sau de lucruri cunoscute elevilor.

Recunoașterea în propoziție a cuvintelor care arată acțiuni.

Ortografie

Scrierea propoziției: litera mare la începutul propoziției și al titlului, substantivelor proprii, semnătura elevului (prenumele și numele).

Folosirea punctului la sfârșitul propoziției. Observarea locului și funcției semnului întrebării și exclamării în propoziție.

Ortoepie

Pronunțarea literelor: **î, â, ă, ș, ț, x** și a grupurilor de litere **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi**.

Pronunțarea corectă a vocalelor și consoanelor.

Pronunțarea corectă a cuvintelor.

Intonația propozițiilor enunțative, interogative și exclamative.

LITERATURA

Lectură școlară

1. Sunt școlar
2. Cel mai bun prieten
3. Cartea - Marcela Peneș
4. La bibliotecă
5. Eminenți dorim să fim - Teodor Șandru
6. Doi prieteni - Lav Tolstoi
7. Bunicul și sfecla povestire populară
8. Așa era el - Dragan Lukic
9. Pisicuța - Miodrag Miloș
10. Dorință - C. A. Munteanu
11. Cine-i urs - Dušan Radović
12. Pădurea
13. Tatăl și feciorii
14. Greierul și fumica - La Fontaine
15. Mi-e dor de tine, mamă - Grigore Vieru
16. Povestirile anului - Virgil Carianopol
17. Anotimpurile
18. Primăvara - Florin Mugur
19. Primăvara (fragment) - George Coșbuc
20. Somnoroase păsărele - Mihai Eminescu
21. Puișorul și vulpea - Ion Pas
22. Doi puișori
23. Pomișorul - Marcela Peneș
24. Unu Mai - Cornel Bașlica
25. Limba românească - George Sion

26. La Paști - George Coșbuc
27. 1 Iunie
28. Ziua noastră a sosit - 1 Iunie de Cristei Bădescu
29. Vacanța de Teodor Sandru
30. Proverbe, ghicitori

Lectură

1. Cărticică de clasa I - versuri și proză pentru copii din literatura română contemporană și din literatura română din Voivodina
2. Punguța cu doi bani - Ion Creangă
3. Ce frumoasă-i lumea asta - Jovan Jovanović - Zmaj

Citirea

Citirea corectă, cursivă și expresivă a cuvintelor, propozițiilor și a textelor scurte - înțelegerea celor citite. Deprinderea elevilor ca în citire să observe și să respecte pauzele și semnele de punctuație (punctul, virgula, semnul întrebării și semnul exclamării); acomodarea vocii după ascultători.

Citirea dialogului. Citirea și interpretarea pe roluri. Învățarea și memorizarea textelor scurte. Recitarea - rostirea corectă a versurilor (ritmul natural al vorbirii, accentul natural).

Deprinderea elevilor cu respirația corectă în timpul citirii.

Analiza textului

Recunoașterea titlului și numelui autorului.

Răspunsuri la întrebările despre conținutul poeziilor, povestirilor, fabulelor și basmelor. Reproducerea celor citite cu ajutorul răspunsurilor la întrebări. Povestirea detaliată a textelor scurte, reproducerea concisă pe baza unui plan.

Determinarea noțiunii de spațiu și timp (unde, când) și recunoașterea particularităților în descrierea persoanelor și a naturii. Determinarea personajelor principale, trăsăturile și comportările lor. Observarea stărilor emoționale de bază (bucuria, tristețea, comicul). Recunoașterea poeziilor, povestirilor, basmelor, ghicitorilor și proverbelor.

Noțiuni

Însușirea noțiunilor de: versstrofă, poezie, locul și timpul acțiunii, trăsăturile personajului.

CULTURA EXPRIMĂRII

Exprimarea orală

Subiecte din viața de familie și școală (întâmplări, obiecte, persoane). Natura (plantele și animalele).

Pentru exercițiile de exprimare orală se vor folosi subiecte din viața și activitatea elevilor. Se vor povesti conținuturile unor texte scurte și ușoare din

abecedar, cartea de citire, lectură, publicațiile pentru copii, spectacole de teatru, filme și emisuni de radio și televiziune menite copiilor de această vârstă, după un plan alcătuit din întrebări (cine, ce, când, unde, cum). Se vor descrie anumite obiecte, se vor repovesti povesti, basme și fabule, se vor evoca momente din orele de joacă, din excursie, se vor memoriza și recita poezii.

Exprimarea în scris

Scrierea corectă a literelor mici și mari și scrierea corectă a grupurilor de litere **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi** și a literei **x**.

Copierea diferitelor cuvinte și propoziții, scrierea după dictare a unor cuvinte și propoziții mai scurte, formularea corectă a răspunsurilor la întrebările puse de învățător.

Exerciții de scris prin combinarea desenelor și cuvintelor.

Povestirea diferitelor evenimente și întâmplări după plan.

Descrierea obiectelor, ființelor și tablourilor după plan.

Povestirea conținutului unor texte scurte.

ДРУГИ РАЗРЕД

CLASA A II-a

Țeluri și sarcini

Țelul predării limbii române în clasa a doua este de a ajuta elevii să își însușească cititul, scrisul și exprimarea corectă în limba română, de a înțelege semnificațiile globale ale mesajului oral și scris și dezvoltarea cunoștințelor și lărgirea propriei experiențe.

Sarcini operative

După încheierea clasei a doua elevul va:

- asculta texte scurte de diferite tipuri, adaptate vârstei;
- citi românește cursiv;
- intona corect textul în timpul citirii pe baza semnelor de punctuație;
- observa cuvinte necunoscute și va ști să caute explicații;
- ști să-și exprime gândurile, ideile, sentimentele și atitudinile despre ceea ce a citit și despre diferite teme din mediul înconjurător, folosindu-și experiența și imaginația;
- ști să scrie literele de tipar și de mână;
- folosi corect semnele de punctuație;
- folosi corect litera mare inițială la începutul propoziției și numelor;
- ști să scrie mesaje, scrisori, felicitări...;
- exprima părerile, gândurile și atitudinile personale despre ceea ce a citit folosindu-se de experiența personală;
- identifica vocalele, consoanele și silabele;
- ști să scrie și să pronunțe corect grupurile de litere **oa, ia, ea, ie, îi**;
- ști pe de rost alfabetul;
- ști să identifice substantivul și categoriile lui gramaticale (gen, număr) și verbul;
- avea un vocabular dezvoltat potrivit vârstei;
- cunoaște tipurile de bază ale exprimării literare (vers, strofă...);
- cunoaște formele de bază ale literaturii (poezie, poveste, basm, ghicitori....)

Propunere de conținuturi pentru clasa a doua:

LIMBA

Citirea și pronunțarea corectă a sunetelor și grupurilor de sunete. Identificarea vocalelor, consoanelor și a silabelor. Accentuarea corectă a cuvintelor. Intonația corectă a propoziției. Scrierea și pronunțarea corectă a cuvintelor care conțin literele **ă, î, â, m** înainte de **b** și **p**, litera **x**, doi **n** și a grupurilor de litere **oa, ia, ea, ie, îi**. Respectarea semnelor de punctuație. Identificarea substantivului cu categoriile lui gramaticale

(gen, număr) și a verbului, fără menționarea noțiunilor morfologice. Propoziția. Subiectul și predicatul. Folosirea majusculei la începutul propoziției și scrierea cu majusculă a substantivelor proprii. Despărțirea cuvintelor în silabe.

LITERATURA

Lecturi școlare

1. Toamna - Demostene Botez
2. Septembrie
3. Povestea găștelor - George Cos, buc
4. Primăvara - Vasile Alecsandri
5. Lupul, țapul și varza - Anton Pann
6. La Paști - George Topîrceanu
7. Cea mai scumpă de pe lume - Nichita Stănescu
8. Tanu - Elena Farago
9. Uite, vine Moș Crăciun - Otilia Cazimir
10. Iama pe uliță - George Cos, buc
11. Ce băiat! - Ocatav Pancu Iași
12. Vișinul leneș - Ana Blandiana
13. După ore
14. Telefonul
15. Ciobănilă - V. Voiculescu
16. Colinde de Crăciun
17. La săniuș - Mihail Sadoveanu
18. La scăldat - Ion Creangă
19. Învățătorul nostru - Edmondo de Amicis
20. Greierul și fumica - La Fontaine
21. Cea mai mare avuție
22. Vara - Nichita Stănescu
23. O mânășă după usă - Felicia Marina Munteanu
24. Cum te plictisești la gară - Ana Niculina Ursulescu
25. Început de vară - Ion Bălan
26. Somnoroase păsărele - Mihai Eminescu
27. Mamei de opt măștișor - Cornel Bălică
28. Răsfățatul mamei - Jovan Jovanović Zmaj
29. Leul - Dušan Radović
30. Stuart Little - Rămas-bun (din "Noile aventuri" ale lui Stuart Little)
31. Omul și pasărea - Ion Creangă
32. Prietenul la nevoie se cunoaște - Anton Pann
33. Cea mai de cinste meserie - Victor Sivetidis
34. Vrăjitorul din Oz (fragment) - Frank Baum

Lecturi

1. Basme - H. K. Andersen
2. Basme din literatura universală
3. Povești și poezii din literatura română
4. Selecție de texte din literatura română din Voivodina

Citire:

Exersarea tehnicii cititului.

Citirea cu înțeles.

Citirea cu voce tare și în gând.

Recunoașterea povestirilor, basmelor, fabulelor, ghicitorilor și proverbelor.

Analiza textului:

Înțelegerea textului citit. Identificarea personajelor. Citirea conștientă a întrebărilor și formularea corectă a răspunsurilor la întrebările puse. Identificarea cuvintelor necunoscute într-un context dat. Remarcarea părților principale dintr-un text și determinarea titlului, subtitlului, aliniatului. Observarea întâmplărilor în mod cronologic, cauzele și urmările acestora. Observarea detaliilor caracteristice și legătura reciprocă dintre ele în descrierea mediului, persoanelor și a evenimentelor. Povestirea în baza planului comun și individual. - detaliat și concis; continuarea povestirii. Observarea vorbirii directe și a dialogului. Înțelegerea și motivarea mesajului, intenției și sentimentului din text.

Observarea strofelor și versului în poezii. Îndrumarea elevilor la folosirea bibliotecii școlare.

Noțiuni:

Titlul, aliniatul, personajul, dialogul, strofa, versul, autorul textului.

Cultura exprimării:

Exprimarea orală:

Reproducerea conținutului textelor mai scurte. Comentarea succintă a ilustrațiilor, poveștilor pe baza unor cuvinte propuse. Povestirea conținuturilor emisiunilor vizionate, benzilor desenate, filmelor animate, filmelor pentru copii, audio și video casetelor, CD-urilor. Descrierea obiectelor și ființelor după un plan. Situații de comunicare (în școală, în casă, pe stradă, în magazin, în mijloacele de transport, în centrele turistice...).

Exprimarea în scris:

Copierea propozițiilor și textelor mai scurte. Descrierea peisajelor din natură, a oamenilor și animalelor. Povestirea conținuturilor citite. Scrierea corectă a cuvintelor. Respectarea normelor ortografice la dictare, auto-dictare și compunere liberă. Folosirea corectă a semnelor de punctuație. Așezarea corectă a titlului, aliniatului, dialogului pe caiet. Scrierea vederilor, felicitărilor și scrisorilor scurte. Teme pentru acasă și analiza lor la ore.

РУСИНСКИ ЈЕЗИК

РУСКИ ЈАЗИК

ПРВИ РАЗРЕД

ПЕРША КЛАСА

Циль настави руского языка то:

- Розвиване язичних способносцох и оспособиоване школярох же би ефикасно комуниковали на руским языке; розвиване думаня и критицкого одношеня гу дййсности; упознаванe зоз традицию и культуру свойого народа, другима сучаснима культурами як и универзалнима вредносцами гуманистичней традициї.

ПО ЧАТНЕ ЧИТАНС И ПИСАНС

Предходни випитованя

Випитоване способносцох каждого школяра за бешедну комуникацию (богатство словни́ка, одступаня од литературного языка, локална бешеда, бешедни недостатки, розвитосц вичреченя, ритем бешеди, коректносц вида, слуха); випитоване схопности школяра у рукованю зоз прибором за рисоване и писане (дробна моторика руки); прилапйоване лїворукосци и праворукосци як датосци без виправляня; випитоване познаваня буквoх, читаня и писаня и способносци за замерковйоване деталюх и репродуковане кратшей приповедки.

Пририхтоване за читане и писане

Вежби у припатраню, замерковйованю и описованю (людзох, предметох, животиных, сликох, рушаюци од конкретного живого гу предметному и апстрактному).

Вежби у слуханю бешеди (учителя, товариша, спикера), гласох и звукох. Вежби у усним висловйованю (шлебодне приповедане, преприповедоване, приповедане на основи видзенья предметох, сликох, филмох, подїйох);

Правилна артикуляция гласох; богацене словни́ка и активоване пасивного словни́ка; консолидоване вичреченя; анализа гласовней структури слова; вежбане руки, дланї и пальцох и їх координация потребна за писане; правилне триманс руки и цела. Вежбане елементох писаних буквoх.

Учене читаня и писаня

Читане

Усвойоване стандартного вигваряня гласох и звукового составу словох - пририхтоване за читане (одредзоване места каждого гласа у словох; вигварянє словох и вичреченьох; аналітично-синтетични вежби (усно и на тексту); розвиване чувства за вичреченє.

Паметане и препознаване форми буквoх (припатранє и препознаванє форми велькей и малей букви источашне); виробок друкованих буквoх, правенє и рисоване апликацийох; писане буквoх поєдинечно, у словох и у вичреченю. Пвязоване буквoх до словох и вичреченьох. Считоване. Думкове обєднйоване текста як цалосци.

Читане и преприповедоване пречитаного.

Шлебодна розгварка о актуалних подїйох, жаданюх и интересованюх школярох, сообщоване рижних висткох, припатранє и описоване природи, зявеньох и сликох; приповедане сказкох, баснох, приповедкох, анагдотох; загадки и присловки; змист кратких филмох, тв-емисийох и пречитаних текстох; розгварка або интерпретация власних дожицох, свойого попатрунка або думаня о дачим; наводзене школяра же би шлсбодно виношел свойо думанє, же би самостойно формуловал свойо одноценє гу дачому; наводзене школяра же би ше виражовал з подполним вичреченьом.

Писане

Вежбане правильного писаня.

Писане буквoх поєдинечно, у словох и вичреченьох. Систематичне вежбане у писаню и пвязованю буквoх.

Вежби у писаню: преписоване, диктат, автодиктат, самостойне составянє вичреченьох. Преписоване зоз задатком; писани одвит на поставене питанє. Писане без ценкей и грубей линїї, без викошованя буквoх, правилна форма каждой букви.

ЯЗИК

Грамматика

Замерковйоване вичреченьох, словох и гласох як окремих єдинкох и їх медзисобного одношеня.

Обачоване улоги гласа у розликованю значеня словох.

Розликоване вичреченьох як обвисценя, питаня и розказу з вигварянєм (интонацию) и їх препознаванє на слух и у тексту.

Вигварянє и писане гласох, а окреме: *дь, ть, є, х*.

Писане буквoх *я, є, ї, ю, ь* у розличних позицийох у словох (на початку, у штрсдку и на концу слова).

Правопис

Хасноване велькей початней букви на початку вичреченя, при писаню особних менох и презвискох, менох населеньох и улїцох у котрих жию школяре.

Правилне подписоване (перше мено а вец презвиско).

Хасноване точки на концу вичреченя.

Обачоване моста и функциї точки, запяты, викричнїка и знака питаня у вичреченю.

КНІЖОВНОСЦ

1. М. Будински, Новорочна сказка
2. И. Г. Ковачевич, Чи хмарка чи загадка
3. М. Ковач, Коваль
4. М. Ковач, Шицких любим
5. Г. Костельник, Стари але здрави
6. М. М. Кочиш, Лесов дохтор
7. М. Канюх, Розум сцекол на пашу
8. Й. Й. Змай, Жаба чита новини
9. Сераф Макаї, Яр, яр
10. М. Павлович, Жимно було
11. Д. Радович, Тужибаба
12. М. Рамач, Яки вельки швет
13. Я. Рац, Мудра мачка
14. М. Римар, Розчитованя
15. М. Римар, Сказков заглавчок
16. Ль. Ршумович, Ау, але школа згодна
17. С. Саламон, Мацсрино злато
18. Г. Скворода, Пчола и шершень
19. Ль. Толстой, Двоме товарише
20. Ш. Чакан, Коритняквова порада
21. Нар. припов. Дїдо и цвикла

22. Басна, Лев и миша
23. Басна, Цверчок и брамушка
24. Басна, Когуцик, златни гребенчок
25. Єрменска прип. Осем шапки
26. Україн. прип. Рукавички
27. Сливовніца, по вибору
28. Руска нар. писня, по вибору
29. Руска нар. прип. по вибору
30. Руска нар. прип. по вибору
31. Руска нар. прип. по вибору
32. Руска нар. прип. по вибору

Домашня лектира

1. Вибор з рускей нар. и умет. прози
2. Вибор з рускей нар. и умет. поезиї
3. Сказки, басни, прип. (зборнік)

Читанє

Правилне и чечне читанє наглас виреченьох и кратших текстох з розуменьом пречитаного. Оспособйованє школярох же би при читаню обачовали и правели логични павзи и же би читали у складзе зоз знаками интерпункції (точка, запята, викричнік, знак питаня).

Прилагодзованє гласа ситуациї котра ше описує (гласно и сцїха, швидше и помалши, спомалшено; прилагодзованє моци гласа спрам слухачох. Читанє диялогох; читанє и виводзєне драматизованого текста по улогах и напамят научених кратших текстох. Рсцитованє з правильним вигваряньом стихох (природни темпо, наглашка, без "шпиваня").

Уводзєне школярох до читаня у себе виреченьох и кратших смислових текстох з погледованьом же би интерпретовало текст (предходне звладованє читаня наглас).

Привикованє на правилне диханє, триманє цела и формованє гиґиєнских навикнуцох при читаню.

Робота на тексту

Замерковйованє наслова кнїжки и тексту, мена и презвиска автора, зледанє и знаходзєне у змїсту и илустрациїох у кнїжки.

Одвити на питаня о змїсту пречитаного виречєня, пасусу, виривка, епизоди, сказки, басни, писні. Замерковйованє и розумене характеристичних часцох у тексту. Преприповедованє пречитаного з помоцу питаньох и одвитох, детальне приповеданє кратших текстох. Скрацєне и зжате приповеданє длуґших текстох на основи направєного плана.

Замерковйованє просторних и часових одношеньох (дзе, кеди), и сущних поєдиносцох у опису єстох и природи. Обачованє главних подобох и їх поступкох и прикметох. Обачованє основних емоционалних ситуациїох (радосне, шмишне, смутне). Препознаванє приповедки, писні, сказки, басни, загадки и присловки.

Поняца

При обробку кнїжовних ділох усвоїц шлїдуюци понятия: глас, буква, знак, виречєнє, пасус, знаки интерпункції (точка, запята, викричнік, знак питаня), стих, строфа, писня, збуванє, место, час и рядошлїд збуваня, приповедка, басна, сказка, присловка, загадка, особа и подоба, вонкашні випатрунок.

КУЛТУРА ВИСЛОВЙОВАНЯ

Усне висловйованє

Преприповедованє змїсту кратших и єдноставнейших текстох з буквара, читанки, часопису, театралних фалатох, филмох, радио и ТВ емисийох за дзеци того возросту - спрам плану составєного з детальних питаньох (хто, цо, дзе, ксди, як, прецо) и спрам плану составєного зоз пообщєних питаньох.

Приповеданє о подїїох з родит. дому, школи, вилету, бавєня и подобне. Приповеданє спрам шору сликох и спрам єдней слики, по плану у форми питаньох.

Описованє єдноставних предметох. Описованє людзох и животиных, рошлїнох, зявєйох. Обачованє и менованє рижних характеристикох (форма, фярба, димєнзия и под.)

Идєнтитет. Менованє и описованє особох, животиных, рошлїнох, предметох, зявєньох. Обачованє и менованє рижних характеристикох (форма, фярба, велькосц). Приповеданє о себе.

Одрєдзєня простору (блїзко-далєко, ту-там, тадзи-тамадз) и часу (теди-тераз, такой-после, було-будзе).

Комуникация: Представянє, упознаванє, здравканє.

Богацєнє словнїка школярох з помоцу рижних язичних бавискох.

Писанє висловйованє

Преписованє словох и кратших виреченьох з напредок одрєдзєним задатком. Писани одвити на питаня. Писани питаня на задани одвити.

Кратки диктати: диктат з допольнованьом, творчи диктат, творчи и автодиктат.

Вежби за звладованє основних правописних погледованьох, хаснованє интерпункції и велькей букви. Писанє двозначних вокалских буквох и писанє гласох з двома знаками, хаснованє мєгкого знака.

Єстетика писаня: уцагнути пасус, маргини з двох бокох, правильносц форми буквох, уєдначєна велькосц буквох.

Пейц домашні писани задатки и їх анализа на годзинох у другим полпрочу.

ДРУГИ РАЗРЕД

ДРУГА КЛАСА

ЯЗИК

ґраматика

Виречєнє - розумене виречєня як обвисцєня, питаня и розказу. Замерковйованє потвєрдзуюцих и одрєкаюцих виречєньох. Означованє виречєня у бєшєди (интонация и павза) и у тексту (велька початна буква и знак интерпункції на концю (точка, викричнік, знак питаня).

Слова. Обачованє и препознаванє словох котри знача менованє и котри знача дію - як главних словох у виречєню.

Розликованє роду и числа (єднина, множина) словох у виречєню.

Склад и глас. Глас у складу котри наглашєни (вокал), гласи котри ше групую коло вокалох (консонанти). Дзелєнє словох на склади у вигваряню и писаню.

Правопис

Познаванє и правилне хаснованє шицких буквох, повязованє при писаню. Писанє з друкованима и писанима, велькими и малима буквами.

Хаснованє велькей букви на початку виреченя, при писаню особних менох и презвискох, єднословних географских менох и менох улїцох.

Писанє адреси.

Розкладанє словох на склади при писаню.

Писанє неґації.

Скраценя за мери (корелация з наставу математики).

Точка, знак питаня, викричнїк. Два точки и запята при начишльованю.

КНІЖОВНОСЦ

Школска лектира

1. М. Антч, Кед сом бул вельки
2. И. Бекрич, Хґапцово щесце
3. М. Будински, Вредни стари людзе, Наисце ше боїм
4. Г. Витез, Як жиє Антунтун
5. Й. Йорганчевич, Пеги
6. М. Канюх, Димчок и димиско
7. М. Канюх, Гден од шмелих
8. М. М. Кочиш, Хмара,
9. М. М. Кочиш, Додня,
10. М. М. Кочиш, Вечар
11. М. Ковач, За валалом
12. М. Колошняї, Здогадованє на дзец; Яка моя мац
13. И. Г. Ковачевич, Шлебода
14. И. Г. Ковачевич, Нешор
15. К. Колоди, Пинокио
16. Сераф Макаї, Мой оец, Велька гришка, Говля на високей ноги
17. В. Мудри, Коваль
18. Г. Надь, Брамужка и пчолка
19. М. Надь, Кед слунко
20. Я. Оляяр, Коминяр
21. М. Павлович, Жимно було
22. Д. Папгаргаї, Мож пожувац вельку ствар
23. Д. Радович, Приповедка о малим пальцу
24. М. Скубан, Врацена цмота
25. Ль. Сопка, Гледанє
26. М. Томчанї, Яї, нови чижми
27. И. Франко, Лішак Микита
28. Ш. Чакан, Заячок и пчолка
29. Басна, Налпа и ей дзеци
30. Рус. нар. прип., Гуска на еднсей ноги
31. Рус. нар. пис. Наврачали
32. Басна, Лішка и журавель
33. Басна, Гавран и лішка
34. Рос. сказка, Хвосты

Домашня лектира

1. Х. К. Андерсен, Сказки, вибор
2. А. С. Пушкин, Сказки, вибор
3. Вибор зоз сучасней поезії и прози за дзеци на руским языку

Читанє

Дальше увежбованє технїки читаня наглас и у себе з розуменьом пречитаного. Ускладзованє інтонації и темпа читаня зоз природу текста (приповеданє, диялог, опис, писня и под.) Читанє и виводзенє драматизованого текста по улогах. Читанє наглас и у себе з напредок заданим задатком (унапрямене читанє); читанє у себе як пририхтованє за самостойне читанє и ученє. Розликованє приповедки, сказки, басни, загадки и присловки.

Робота на тексту

Замерковйованє важнейших целосцох у тексту (пасус, епизода) о одредзованє можлївих поднасловох. Похопйованє пасуса у целосци и у його суцних поєдиносцох ак часци ширшого текста. Ушорйованє неповязаних часцох текста до хронологийней и смисловей логичней целосци. Обачованє характеристичних детальох при опису амбиенту, подобох и подїйох. Обачованє хронології збуванох и вязох причина-послїдок. Забрсанє власного становиска гу поступком подобох.

Замеркованє и розуменє суцного у тексту. Розуменє функції наслва и поднасловох у тексту як целосци. Преприповедованє на основи заеднїцкого и индивидуального плану приповеданя - деталью и жгато; предлужованє и дополньованє приповедки. Замеркованє опису, директней бешеди и диялогу. Толкованє порученьох, намирох и чувствох виражених у тексту.

Обачованє розличних значеньох словох у зависносци од контексту и їх хаснованє у бешеди.

Упутийованє школяра на способ хаснованя учебнїка, библиотски и гледанє и находзенє конкретного змісту у учебнїку або задатку.

Поняца

Усвоюю ше шлїдуюци поняца: потвердзуюче, одрекаюче, розповедне, викричне и опитне виреченє; слова з котрима ше менує и котри знача дію; значенє слова, його род и число; проза, фабула, диялог, улога, главна и бочни подоби, подїя.

КУЛТУРА ВИСЛОВЙОВАНЯ

Усне висловйованє

Преприповедованє змісту кратших текстох, театралних представох, филмох и РТВ емисийох за дзеци - спрам плану составеного з детальних питаньох и спрам плану з пообщенима питаннями; преприповедованє по часцох и у целосци.

Приповеданє о подїйох спрам шора сликох, спрам едней слики котра представля целосне зявенє и на основи заданих тсматичних словох - по плану у форми питаньох, у форми поднасловох и по плану датим як тсзи.

Описованє предметох, людзох, животиных, рошлїнох. Обачованє и менованє виразних прикметох. Описованє по плану.

Идентитет. Менованє и описованє зявеньох у природи. Менованє родзинства, сушедства, познатих и непознатих, припадносци погу и дружтвеним групом (национална, вирска и инша припадносци).

Приповеданє о себе и своей улоги у подїйох; приповеданє о истей подїї з вецей углох патреня,

Комунікація: Обачоване, меноване і описоване одношеньох у природи (медзи животинями, людзми і животинями). Виражоване дзеки (афірмативно і процивно: сцем, будзем, жадам, наздавам ше, радуем ше і подобне). Меноване предметох і зявеньох з рижними словами.

Збогацоване словніка з хаснованьом язичних бавискох.

Писане висловйоване

Преписоване виреченьох і виривкох з текстох з цільом же би ше усовершовало техніку і швидкосц писаня і вежбало читліви і шорови рукопис. Преписоване кратших виреченьох з напредок заданим задатком. Писани одвити на поставени питаня і поставяне питаньох на задани одвит.

Диктати - рижни файти творчих диктатох, контролни і автодиктат.

Записоване змісту кратших текстох або опису подійох спрам плану составного з пообщсних питаньох.

Описоване спрам слики котра представляє цілосну подію спрам плану з пообщсними питанями; описоване єдноставнейпшх подійох і предметох спрам плану у формі тезох; опис особи (членох фамилії, товаришох і под.).

Заєднічки писани состав (преприповедоване, приповедане, описоване) з намиру же би ше обачели основни правила о логичним рядошлїду події.

Писане розглядніцох, винчованкох, поволанкох, кратких писмох.

СПОСОБИ ВИТВОРЙОВАНЯ ПРОГРАМА

Пририхтованя за початне читане і писане

Пририхтоване за початне читане і писане то поставяне бизовних основох за будуче успішне овладоване зох схопносцу читаня і писаня. На самим початку то подрозумює установйоване предходних знаньох школяра дзе ше найчастейше констатує же векшина школярох позна подаєдни букви. Медзитим, препознаванне поєдиних буквох ище не знак схопносци читаня або писаня понеже праве читане почина аж зох считованьом вецей буквох до цілосци. Наставнік швелїяк будзе мац у оглядзе констатовани предзнаня школяра при плановану роботи зох нїм і зох ґрупу школярох як і з цілим оддзеленьом.

Пририхтоване за початне читане і писане значи і истчасне утвердзоване вслїх других прикметох:

- розвитосц бешедней культури школяра,
- способносц комуникації і розуменя медзи дзецми,
- способносц замеркованя словох, виразох, кратких виреченьох,
- способ одвитованя школяра на поставени питаня,
- розликованя поєдиних гласох і їх поєдинечне вигваряєне,
- правилносц артикулації гласох окреме замсеньоване гласох зох "в" і "л",
- файту інтонації як цо то "щпіване" у бешеди, загаковане,
- утвердзоване лїворукосци або праворукосци,
- утвердзованя ступня розвитосцв тв, "дробней моторики руки",
- квалитет вида і слуха,
- правилносц триманя ціла при шедзешо, пнсаню і читаню итд.

Паралелно зох випитованьом порихтаносци школяра за читане і писане наставнік преїг истих вибраних вежбох і примераних конкретней ситуації конкретного школяра углївує на то то же би ше вежбало:

- видзене, откритванне і замерковйованне поєдиносцох у реалним окружуюцим швецє; аналітичне припатранне зох обачованьом детальох і тематичне обачованне прикметох поєдиних предметох як цо то замерковйованне фарби, форми, положеня, велькосци, динамики або статичносци предметох, рошлїнох, животиньох і особох;
- слухане звукох, тонох, гласа і бешеди у окруженю школяра на конкретних прикладох у оддзеленю; почитованне протоколу слуханя і бешеди цо значи розвиванне культури бешеди і слуханя з почитованьом собешедніка;
- розвиванне культури усного висловйованя цо подрозумює висловйованне зох цілим виреченьом, одвит на питане, поставяне питаня, культуру комуникації; приповедане о події з реального живота, приповедане по слики і шору сликох;
- розвиванне чувства за граніцу слова і виреченя; аналітични, аналітично-синтетични і синтетични вежби;
- розвиванне чистей артикулації гласох, анализа гласовней структури слова;
- шицки вежби окончую ше у континуїтету і стайомни су предмет усовершованя школяровой способносци.

Початне читане і писане

Спрам предходних випитованьох наставнік ма цілосну слику індивідуалних подобносцох і розликох медзи школярами. Велї розлики ше зявюю як пошлїдок розличних соціалних условийох у фамилії, пошлїдок су і розличного образовного уровня окруженя у котрим школяр жиє, розличносци навикнуцох здобутих у фамилії або предшколскей установи, розличней комуникативней отвореносци гу другим і вельчислених других факторох. Робота наставніка треба же би була максимално індивідуалізована з почитованьом установених розликох, тє. кажди школяр найлепши таки яки є, а з роботу ше його способносци буду далей розвивац. Наставнік будзе водзїц рахунку о розлики медзи тв. календарским, менталним і физичним возросту дзе тоти три ридко кеди паралелно усоглашени.

Настава початного читаня по програмох руского язика преведзена на комплексни поступок та так конциповани і буквар і други писани материяли. То з тим вецей подрозумює квалитет предходних випитованьох і індивідуалізовану роботу понеже сам поступок бере до огляду шицко зох чим школяр як предзнаньом пришол до першей класи. Сам поступок наставніком добре познати але треба наглашиц потребу же би ше достаточо уваги пошвецело аналітично-синтетичним вежбом і считованю як основи або початку каждого читаня. Хасновите школяром непрерывно указовац на кратки надписи, порученя і подобне зох котрима зме окружени і котри знача писану комуникацію. Тото препознаванне надписох, насловох, плакатах і подобного цо є стално присутне у нашим окруженю ма функцію отвераня читаней комуникації зох окруженьом і знак є потримовки школярови котри цошка препознава цо му скопрей не було доступне у його розуменю.

При вежбаню початного читаня і писаня обраціц увагу на гігієнски і други предусловия як цо то тримане ціла, положенє і оддаленосц текста од очох, видне польо, велькосц буквох, длужина слова, познатосц значеня слова, повязаносц слики і текста, сцєрлезлівосц у роботі зох школяром, почитованне його темпа. Кажди школяр чита зох своїм темпом і треба му дац часу і потримовку же би читал так як у датеї хвильки може і зна. Барз важна тота початна потримовка і радосц же школяр цошка зна, без огляду же то всльо меней як цо знаю даєдни други. Почитованне і похвала того індивідуалитету припада до шору найлепших менталних потримовкох дзецку.

Квалитетне читане ма вельо функції, а скорей шицкого функцію трансфера, понеже без читаня і розуменя пречитаного скоро же нет ученя других предметох. Успїшносц у шицких других предметох і обласцох ученя директно завиши од квалитета читаня односно розуменя пречитаного.

Писане

Початне писане руша од тв. вежбаня дробней моторики руки котру треба розвивац преїг поцагованя лїнийох, кругох і полукругох. Важне на самим початку найсц найлепше положене і угел медзи очми, папером, руку і клайбасом. Шлєбодне рисоване, вифарбйоване і подобне барз хасновите за розвиванне моторики руки, за привикованне на положене клайбаса медзи пальцями под одредзеним углом, за здобуванне контроли поцагох зох клайбасом, за здобуванне схопносци манипулації зох клайбасом. Тоти цо им лєгчейше писац з лїву руку най пишу з лїву руку і не треба школяра наганяц на дацо цо не у його природи. Букви писац вертикално (без викошованя под углом), зох клайбасом і без намаганя же би шицки мали исти рукопис понсже кажде

своєї рукопис будзе формовац зок роками писаня цо будзе завишиц од веліх факторох а медзи иншим и од характеру особи. Писане на одредзеним месце, медзи линиями або у такей велькосци як цо то одредзене з велькосцу даякей рубрики барз хасновите понеже наганя школяра на домеркованосц. Писане нігда не може буц кара але вше лем вежба. Вежба може буц заснована на преписованю, допольнованю, одвитованю, попольнованю вихабених местох, диктату и автодиктату и других поступкох.

Понеже у першей класи найважнейша схопносц и знане котри ше здобува то початне читане и писане, то значи же процес не ограничен зок часом и не найважнейши час або фонд годзинох котри ше на то потроши. Найважнейше посцигнуц схопносц читаня и писаня як предпоставку за шицки други школски ученя, а начално ше трима же зок тима схопносцями читаня и писаня на елементарним уровню треба овладац по конец першого полроча, а розуми ше саме по себе же ше тоти схопносци буду меняц и усовершовоц цалого живота.

Усовершоване читаня и писаня

Овладоване зок схопносцу читаня и писаня у першей класи то у ствари интензивни курс. Начално мож повесц же овладоване зок схопносцу читаня и писаня припада шору найважнейших цильох основней школи вообщо. Смысел читаня и писаня то у ствари витворене комуникації медзи людзми на основі розуменя символох. Крайні смысел читаня то не комбинаторика буквох але розумене пречитаного. За таку намену хасную ше рижни средства односно тексти розличного змиста: од обвисценя, преїг налогу, порученя, поглядованя, упутства, та по кніжовни текст як пренешене значене. Пре потребу коректносци пренешеного порученя або упутства або даякей писаней вимоги хасную ше утвердзени описи або норми котри узвичаено навогуеме граматыка и хасную ше конвенції о писаню котри узвичаено навогуеме правопис. Граматыка и правопис не циль сами себе але су у функції цо лепшого пренешеня порученя гоч котрого писаного текста. Схопносц читаня и писаня як файта спорозуміюваня медзи людзми ше найлепше усовершує зок реалну праксу комуникації цо значи же школяр непрерывно треба же би бул у позиції же би бешедовал и писал, виношел свой папатунок або розумене було котрого зявсна але и же би непрерывно могол перевіриц чи його вислов як поручене розумене на таки способ и з таким смыслом як вон то сцел. У рамикох теорії інформації то значи потребу же би комуникаційни канал бул без завадзана односно же би собешеднік розумел то то цо му ше гутори на исти способ, з istim обсягом значеня и порученя як цо то жадал тот котри поручене гутори або пише.

Язык (граматыка и правопис)

У настави языка школяре ше особобюю за правилну усну и писану комуникацію на стандартним руским языку. Праве прето ученє граматыки и правопису не циль саме по себс, як цо уж наглашене, але є у функції цо лепшей комуникації односно цо лепшого розуменя медзи собешеднікама на усним и писаним уровню. Треба мац на розумє же школяр на уровню седем рокох односно першей класи точно розликує у бешеди прешли, терашні и будужи час и не гриши у тим одредзеном часу у бешеди. Школяр не гриши у усним висловіюваню ані у хаснованю роду або єднини и множини. И одредзена часу, рода, числа або припадка припадаю тв. граматычним понятом. Смысел ученя граматыки на початним уровню не у тим же би школяр знал же ше то цо вон зна точно повесц и похасновац вола "презент", але смысел у правильним хаснованю, значи у функції того презента. У обласци правописа як конвенції не сущносц у тим же ше дацо вола "знак питаня" але смысел у тим же то догварени знак з котрим ше найлепше означує у писаней форми опитна інтонація виреченя. Тоти знаки як конвенції нам важни не як формалні знанс але як функціоналне практичне средство з котрим посцигуєме же би наш писани вираз бул цо лепше похопени. Спрам шицкого, на цалосц феномена языка патриме як на систем котри жиє и котри функціонує. То у практичним смыслу значи же ше ані єдно зявснє не вичує изоловано саме за себе але вше у функціоналней вязи зок крайнім цильом цо лепшого розуменя медзи собешеднікама на уровню усней або писаней комуникації.

Кажде знанє о дачим ми можеме мац на голєм трох уровнюох: на уровню препознаваня, на уровню репродукції и на уровню примени. За комуникацію найважнейша сама примена як практичне манифестоване пренешеня інформаційох и їх розуменє, але сама комуникація вше значи комбинацію шицких трох уровнюох. То, медзитим, значи и же даєдни поняца досц знац на уровню препознаваня и даєдни на уровню репродукції. Тиж так треба мац у оглядзе же на початним учено и спознаваню языка за бешеду сущни два файти словох: меновніки и дієслова понеже ше з німа менує окончователь и дії и сама діія. Прикметніки уж знача богатство висловіюваня а заменовніки пренешене особи та тоти два файти знача збогацоване бешеди. Тиж так треба мац у оглядзе основни факт же слово достава значене аж у виреченю и же виречене то прави дом каждому слову, аж у виреченю воно достава свой подполни смысел и значене та го вше треба розпатрац у контексту виреченя.

Правопис як конвенція односно догварени правила ма окреме значене понеже то правила котри упуюто же би ше иста комуникаційна єдинка вше розумела на исти способ. Писане слово вше редукує усне висловіюванє понеже усне висловіюванє ма векше число можлівосцох за пренешене точносци інформації. Зок інтонацію мож посцигнуц наглашку у виреченю, ироничне значене, сатиричне, подшмихліве, цалком озбильне итд. а то шицко чешко так и написац. Часц того репертоару мож посцигнуц у нагляд зок пременуку шора словох у виреченю, зок подцагованієм часци тексту, розличну велькосцу буквох и другима способами наглашованя и, розуми ше, зок шицкими правописними знаками. Заш лем, коректносц текста односно порученя посцигує ше зок правописними знаками та їх познванє доприноси же би ше исти текст розумело на исти способ и праве прето познванє правопису то важна часц функціонованя той конвенції. Правопис руского языка релативно єдноставни та школяра непрерывно и вше треба упуюто за правилне и вше єднаке хаснованє истих знакох.

Сучасна методика настави подрозумює примену рижних поступкох але ше вони зводза на основни, а то:

- Хасноване пригодного початного текста на котрим виразне або достаточо препознатліве язичнс зявене. Найчастейше ше хасную кратши тексти. Начално ше кажде нове поняце обраба на уж познатим тексту же би школяр могол замерковац зявене або поняце а не же би ше му одвращала увага на початне розуменє текста вообщо. Як текст котри служи як подлога треба хасновац виреченя котри познати и часто ше зявює у бешеди та су школярови познати, або текст зок читанки котри предходно школяром уж познати.

- Кажде поняце котре зложене уводзи ше рушаюци по драги од єдноставнейшого гу зложеншому, од познатого гу непознатому.

- Найлепше ше учи на позитивних прикладох, тє. зок указованьом же як треба а не як не треба.

- И далей важи старе правило же ше на очиглядним и животним прикладу найлепше розуми приклад, а за обезпечене тирваня знаня хаснує ше проверени поступок вежбаня и частого повторіюваня.

- Цала спознайна драга руша од замерковіюваня и идзе преїг поровнованя, заключованя, доказованя, та по розуменє и примену на новим прикладу.

Кніжовносц

Уводзене наймладших школярох до швета кніжовносци але и других, тв. некніжовних текстох (популярних, информативних) представя винімно одвичательни наставни задаток. Праве на тим ступню школованя здобуваю ше основни и не мали знаня, схопносци и навикнуца од котрих будзе познейше у велькей мири завишиц не лем школярова кніжовна але и обща култура и одношенє гу култури и образованю вообщо.

Лектира

Вибор насловох кніжовних текстох засновани на легкой препознатлівосци смисла, на блізкосци з реалним животом на єдним боку и поспишованю фантазії на другим, на обраценосци гу позитивним общим вредносцюм. Наставнік шлєбодни же би у своїм плану правел таки розпорядок текстох яки вон трима же одвитує датим условіюм оддзеленя у котрим роби, змистом котри му одвитує и вибор котри у датеї хвиліки ма добру корелацию зок животним окруженьом або ситуацию як и корелацию з другима предметами. Кніжовни текст вше ма у основі даяку естетичну вредносц на котру треба обрациц увагу.

Читанє и толкованє текста

Конечни смысел ученя читаня на початним уровню розконарює ше на голєм два боки: то читанє зок розуменьом пречитаного та и його пренешеного значеня и, друге, то читанє у себе. Пред тим як цо школяр розвие способносц и схопносц читаня з розуменьом и у себе, школяр чита наглас прето же то можлівосц же би ше з корекціями указовало на ритем читаня, на павзи, на читанє знакох як інформаційох о тексту, пре корекції у інтонації итд. Школяр чита наглас же би ми други малу представу о квалітету його читаня.

Крайні смисел, медзитим, то читанє у себе але док до того не дойдзе вон у першей и другой класи часто будзе наведзени на ситуацію же би читал наглас. И теди кед школяр рецитує писню, ми то гледаме од нього не пре важносц же би школяр знал дяки текст напамят пре важносц текста, але прето же би з ученєм напамят запамстал интонацию виреченя, ритем, гласносц. Теди кед школяр углавним овлада зоз контролованьом чечного читаня (без "шпиваня") з добрим ритмом, интонацию и гласносцу, теди и престава потреба за ученєм напамят.

Читанє кнїжовного текста источашне служи и як приклад за препознаванє и розуменє порученьох котре текст ноши але и препознаванє кнїжовней файти и ей характеристикох. У цеку основней школи школяр ше упозна зоз векїним числом кнїжовних файтох и замеркує характеристики текста, од елементох приповеданя, описованя, диалогу, по композицию дїла. Выбор текста у шицких класох а окреме на уровню початного читаня або уводзєня до розумєня кнїжовного дїла засновани на предпоставках о школярових можливосцях рецелїї односно на його скромним кнїжовним искуству котре ограничує ширину выбору текста. Найлепши уметнїцки дїла не доступни розумєню школяра, та ше уводзєне до розумєня кнїжовного дїла одвива на виразней поступносци. Толкованє текста ше найвєцей зводзи на елементи розумєня подїї, фабули и основного поручєня. До тих елементох мож дойсц зоз шлєбодну розгварку а вше ше подроумює же школярох треба пририхтац зоз поступками мотивованя, поступками препознаваня зяєня у реалним живоце и вец то повязац зоз фабулу и поручєньом кнїжовного дїла.

Культура висловйованя

Програмске подручє культури висловйованя ма два повязани види: то усне и писанє висловйованє. Культури висловйованя ше дава виразни фонд годзинох, окреме ше тому пошвєцує звєкшана увага у условийох настави руского языка. То прето же бешедна комуникация на руским языке ограничена на менше окруженє и на медийну зуженосц. Источашне школяре рускей националносци окружени зоз присуством других языкох у окруженю котри шицки ведно уплїваю на розконарєносц комуникациї на руским языке. У програму ше зявюю узвичаєни поглядованя наведзени як приповеданє, преприповедованє и описованє у усним и писаним висловйованю. Преширєнє ше одноши праве на елементи комуникациї зоз котрима треба допринєсц злєпшаню фонда словох и формох медзисобного сообщованя. За подручє культури висловйованя шицки животни теми добри теми. Два нови подподручя у програму то "идентитет" и "комуникация". Смисел шицких подподручох у тим же би до подручя культури висловйованя унесли рационалну структуру а зоз витворйованьом елементох тей структури доприниши ше систематичносци ученя и вежбаня за углавним каждодньово и практични ситуациї зоз чим програм и його витворйованє достава потребну меру функционалносци.

Програм предвидзує и даєдни елементи котри припадаю естетики писаня але и ограничєня у поглядзе обсягу домашнїх задаткох. То намаганє же би ше зоз ограничованьом численосци домашнїх задаткох унапрямело наставну роботу на роботу у школских условийох а то значи планованих, систематичних, организованих зоз цо вєцей усни и писани вежби на розлични животни ситуациї.

СЛОВАЧКИ JEZIK

SLOVENSKÝ JAZYK

Cieľ vyučovania slovenského jazyka

Cieľom vyučovania slovenského jazyka na 1. stupni základnej školy v našich menšinových podmienkach je osvojenie spisovnej podoby slovenského jazyka a rozvoj vyjadrovacích schopností v slovenčine, ako aj celkových vyjadrovacích schopností žiakov.

Celkove vyučovanie slovenčiny ako materinského jazyka v školách 1. stupňa má v našich menšinových podmienkach tieto ciele:

- Žiaci si osvojujú spisovné vyjadrovanie najmä v slovnej zásobe a v gramatike.
- Získavajú zručnosť vyjadrovať sa jednoducho, ale súvisle a jasne v krátkych ústnych a písomných prejavoch.
- Osvojujú si elementárne poznatky o hláskovej, tvarovej a vetnej stavbe slovenského jazyka, o význame slov a o ich stavbe.
- Získavajú základné poučenia o zvukovej stránke slovenského jazyka, o spisovnej výslovnosti a učia sa dbať na hlasovú a sluchovú hygienu. Získavajú zručnosť správne a plynne čítať.
- Osvojujú si základné pravidlá slovenského pravopisu a získavajú zručnosť a návyk podľa osvojených pravidiel pravopisne správne písať. Pri písaní sa učia dbať na hygienické a estetické požiadavky.
- Pri poznávaní jazykových prostriedkov sa učia uvedomovať si tiež ich štylistickú funkciu a tieto poznatky potom uplatniť aj pri tvorbe samostatných prejavov.
- Získavajú zručnosť využiť vedomosti o slovenskom spisovnom jazyku na odlišenie nespisovných prvkov (nářečových alebo prvkov z kontaktného srbského jazyka).
- Súčasne s poznávaním a osvojovaním prostriedkov slovenského spisovného jazyka a ich vzájomných vzťahov v systéme tohto jazyka rozvíjajú sa aj rozumové schopnosti žiakov, zatiaľ čo uvádzaním žiakov do odlišenia neslovenských, srbských, resp. kontaktných jazykových prvkov od náležitých slovenských prvkov posilňuje sa u nich snaha poznať "čistý" slovenský jazyk a nemiešať prvky dvoch jazykov, ktoré striedavo používame na dorozumievanie. Žiaci takto nenúteným spôsobom získavajú zručnosť v porovnávaní dvoch jazykov, a teda aj všeobecne v porovnávaní javov objektívnej skutočnosti.

ПРВИ РАЗРЕД

I ROČNIK

Cieľ výučby slovenského jazyka v prvom ročníku je, aby si žiak osvojil techniku čítania a písania, teda jeho základy, ako aj ostatné jazykové kompetencie kvôli úspešnej komunikácii, aby pri čítaní porozumel rôznorodým textom, s cieľom prehľbovania vlastných vedomostí a výmeny vlastných skúseností.

Úlohy:

- osvojovanie správnej výslovnosti hlások, slov a viet;
- osvojovanie techniky čítania a písania slovenského písma;
- použitie spisovného slovenského jazyka pri ústnej a písomnej komunikácii;
- formovanie úhladného a čitateľného rukopisu;
- pestovať u žiakov schopnosť pekne ústne a písomne reprodukovat', rozprávať a opisovať;
- obohacovať slovnú zásobu žiakov novými slovami a slovnými spojeniami;
- osvojovanie naplánovaných pravidiel pravopisu;
- postupné uvedomovanie si zážitkov a porozumenie literárnych textov;
- rozlišovanie naplánovaných literárnych druhov;
- osvojovanie naplánovaných základných literárno - teoretických pojmov

ZAČIATOČNÉ ČÍTANIE A PÍSANIE

Preverka predchádzajúcich vedomostí

- uvádzanie žiakov do školského života a prehľbovanie jazykových zručností a návykov získaných v predškolskom období
- zisťovanie predchádzajúcich vedomostí: hovorové schopnosti a slovná zásoba u žiakov, v akej miere poznajú písmená a či vedia čítať

Prípravné obdobie

- príprava ruky, prstov a dlane na písanie: rozličnými činnosťami a kresbovými cvikmi veľkých tvarov so zreteľom na koordináciu pohybov
- písanie prvkov písmen (čiary, oblúky, zátrhy, ovály, slučky, vlnky) a orientovanie sa v liniatúre
- spracovanie detských hier, hádaniek, riekaniek, včítaniek a obrázkových rozprávok (namiesto globálneho čítania)
- uvádzanie do hláskovej štruktúry slova - rozbor slov na hlásky a písmená
- nacvičovanie hovorových schopností žiakov na základe pozorovania a rozprávania podľa obrázka alebo série obrázkov so zreteľom na správnu výslovnosť hlások

- hospodárenie s dychom (naučiť žiakov ovládať silu a dĺžku dychu)

Šlabikárové obdobie

- odporúča sa, aby sa tlačené a písané veľké a malé písmená súběžne spracovali: tlačené veľké a malé písmená naučiť žiakov poznať a čítať; malé a veľké písmená písanej abecedy naučiť žiakov poznať, písať a správne ich spájať pri písaní slabík a slov rovnobežne s čítaním
- pri výcviku písania si žiaci počas celého roku osvojujú potrebné základné návyky: **hygienické návyky** (správne sedenie pri písaní, umiestnenie učebnice a písanky, ľahké a správne držanie ceruzy pri písaní atd.); **pracovné návyky** (zaoberanie sa písacími potrebami a s materiálom, postup pri odpisovaní slov a viet ap.); **estetické návyky** (účelná a úhľadná úprava písaných prác atd.)
- vyvíja sa automatizácia písacích zručností u žiakov počas celého roku so zreteľom na čitateľnosť a úhľadnosť písma
- počas celého roku si žiaci osvojujú zručnosť odpísať prebraté písaným písmom
- koncom školského roku nadobúdajú zručnosť písať podľa diktátu známe slová a jednoduché vety
- odporúča sa sklon písma do 75°, pripúšťa sa i sklon písma od 60° do 90°
- odporúča sa, aby sa malé písmená písali do širšej medzery (linajky) v písankách so širokými a úzkymi medzerami, lebo je to bližšie svetovému štandardu (výška malého písmena je 5/7 výšky veľkého písmena) ako doteraz zaužívaný pomer písmen pri písaní
- čítanie sa nacvičuje rovnobežne s písaním so zreteľom na analyticko - syntetické čítanie slov, viet a kratších textov
- permanentne sa nacvičuje správne a plynulé čítanie, hlasné a tiché čítanie s porozumením prečítaného
- hospodárenie s dychom (naučiť žiakov ovládať silu a dĺžku dychu)

JAZYK

Gramatika

- veta: slovo, slabika, hláska (písmeno): naučiť žiakov poznať a správne ich používať (členiť jazykové prejavy na vety, vety na slová, slová na slabiky, slabiky na hlásky)

- veta a slovo: spisovné a nárečové slová; slová opačného významu; tvorenie jednoduchých viet

- mená osôb, zvierat a vecí, tvorenie podstatných mien príponami - názvy osôb podľa činnosti a podľa zamestnania, názvy vecí

- vlastné mená (rodné mená a priezviská, vlastné mená zvierat, mená dedín a miest)

Pravopis

- použitie veľkého písmena na začiatku vety

- interpunkcia: bodka na konci vety, výkričník, otáznik, dvojbodka, čiarka

- diakritické znamienka: džeň, mäččeň, vokáň, dve bodky

- písanie a výslovnosť dlhých a krátkych samohlások

- písanie a výslovnosť slov s dvojhláskami ia, ie, iu, ô

- výslovnosť a pravopis slov s ä

- výslovnosť a pravopis mäkkých slabík de, te, le, ne, di, ti, li, ni

- písanie y v slovách, ktoré sa často vyskytujú

- splývavá výslovnosť a pravopis predložiek

- rozdeľovanie slov na konci riadku - jednoduché prípady

- jazykové cvičenia a didaktické hry, ktorými vedieme žiakov k uvedomovaniu si významu slov

LITERATÚRA

Školské čítanie:

Lyrika:

Miroslav Válek: Lastovička

Ludmila Podjavorinská: Novina

Michal Babinka: Zlatožltá svadba

Juraj Tušiak: Ked maja mama nie je doma

Krista Bendová: Klopi, klopi brána

Daniel Hevier: Prvé zuby

Lubomír Feldek: Vianočný stromček

Mária Rázusová Martáková: Biela zima

Mária Benčaťová: Jar

Jovan Jovanović Zmaj: Žaba číta noviny

Ján Turan: Leto, leto, leťko

Ludová: Novoročný vinš

Veľkonočná: Oblej ma šuhajko

Epika

Anna Majerová: Ked som behal bosý

Slovenská ľudová rozprávka: Koza odratá a jež

Bratia Grimmovi: Hmček, var!

Jozef Pavlovič: Kuriatko a obláčik

Ezop: Svrček a mravec

Ruská bajka: Liška a bocian

Pavel Grňa: Chór

Pavel Mučaji: Svadba

Mária Jančová: Šťastie

Slov. ľudová rozprávka: Kubov zajac

Mária Duričková: Studená návšteva

Dráma

Mária Haštová. Čo komu priniesla zima

Dušan Radovič: Žalobaba

- ľudové rozprávky (výber)

- príslovia a porekadlá (výber)

- hádanky, včítanky a riekanky (výber)

- detské hry (výber)
- obrázkové rozprávky
- detské časopisy

Odporúča sa na druhej hodine spracovania textu ponúknuť žiakom diferencované úlohy (podľa troch stupňov zložitosti).

Domáce čítanie

Poslušné písmená (výber zo súčasnej slovenskej tvorby pre deti)

Za kľúčovou dierkou (J. Pavlovič, M. Ďuričková a bratia Grimovci)

Výber zo súčasnej tvorby pre deti (slovenskí vojvodinskí autori)

Čítanie

- pestovanie lásky ku knihe a čítaniu; názov diela (textu) a meno autora
- vývoj techniky čítania s dôrazom na plynulé a správne čítanie (bez vynechávania a vsúvania slabík a hlások)
- hlasné čítanie s porozumením prečítaného
- nacvičovanie tichého čítania na známom texte so zadanou úlohou (odpovede na otázku, ilustrovanie prečítaného atd.)

Literárno - teoretické pojmy

Poézia: báseň, strofa, verš (poznať)

Próza: - dej: miesto a čas, v ktorom sa dej odohráva

- postavy: ústredná postava - zovňajšok a povahové vlastnosti

- literárny druh: rozprávka (pojmem)

KULTÚRA VYJADROVANIA

Ústne vyjadrovanie

- tvorenie a rozvíjanie viet; prednes vety so správnou melódiou a správnym poradím slov vo vete; správna artikulácia vety - zrozumiteľne a nahlas hovoriť; správne prízvukovanie slov a predložkových spojení - uvedomiť si dĺžku samohlások a správne ich vyslovovať
- krátke hovorené prejavy zo života detí (detské zážitky)
- rozhovory na rôzne témy z každodenného života, zo školského života, témy z prírody (opisy rastlín, zvierat), osoby (rodičia, starí rodičia, súrodenci, priateľ), opisy predmetov atd.
- krátka reprodukcia jednoduchých textov z čítanky, z detskej tlače, reprodukcia obsahu filmov, divadelnej prípadne bábkovej hry, rozhlasových alebo televíznych vysielaní pre deti tohto veku podľa osnovy
- odpovede na otázky úplnou vetou a kladenie otázok
- jazykové prejavy (hovorové cvičenia) podľa obrázku alebo série obrázkov
- jazykové a detské hry, doplňovačky, rébusy, hlavolamy
- dramatizácia (na spracovanom texte: striedavé reprodukovanie textu v priestore)
- výrazný prednes básne
- prehľbovanie slovnej zásoby žiakov (vysvetlením významu nových slov a slovných spojení)
- pozrieť aspoň jedno bábkové divadlo prípadne kreslený film
- na konci školského roka žiaci vedia samostatne utvoriť a povedať asi 5 súvislých viet

Formy spoločenského styku

- vývoj komunikatívnych schopností u žiakov: prosba, podakovanie, ospravedlnenie, blahoželanie, pozdrav, oslovenie
- telefónny rozhovor
- pravidlá slušnej konverzácie: bontón - zvykať žiakov vypočuť si iných, sledovať rozhovor s porozumením ap.

Pisomné vyjadrovanie

- odpisovanie slov a viet so zreteľom na čitateľnosť a úhladnosť odpísaného
- nácvičné diktáty a kontrolné diktáty (ku koncu školského roku)
- písomné odpovede na otázky so zreteľom na poradie slov vo vete (slovosled)
- výber jazykových prostriedkov a samostatné tvorenie viet podľa obrázku alebo predmetu

POKYNY PRE REALIZÁCIU PROGRAMU

Začiatkové čítanie a písanie (okolo 100 hodín)

- Preverka predchádzajúcich vedomostí (okolo 5 hodín):
- Prípravné obdobie (okolo 15 hodín):
- Šlabikárové obdobie (okolo 80 hodín):

Jazyk (okolo 15 hodín):

- Gramatika
- Pravopis

Literatúra (okolo 35 hodín)

- Školské čítanie
- Odporúča sa na druhej hodine spracovania textu ponúknuť žiakom diferencované úlohy (podľa troch stupňov zložitosti).
- Domáce čítanie (2 knihy podľa výberu učiteľa a žiakov)
- Čítanie
- Literárno - teoretické pojmy

Kultúra vyjadrovania (okolo 30 hodín):

- Ústne vyjadrovanie
- formy spoločenského styku
- Pisomné vyjadrovanie

OBSAH

V školách 1. stupňa vyučovanie predmetu slovenský jazyk má za cieľ utvoriť a upevniť schopnosti žiakov správne a s porozumením čítať primerane náročné texty. Pri práci s textom je nutné rozvíjať slovnú zásobu žiakov, ich ústne vyjadrovanie a schopnosť vnímať aj obrazné metaforické jazykové prostriedky. Súčasťou vyučovania jazyka je tiež písanie. Písanie je organicky spojené s jazykovým vyučovaním a s vyučovaním čítania, čítanie a písanie sú základnými zložkami gramotnosti, a teda aj nevyhnutnou podmienkou na vyučovanie ostatných učebných predmetov.

V jazykovej zložke žiaci získavajú základné vedomosti o prostriedkoch spisovného slovenského jazyka v ústnej a písomnej podobe. V slohovej výchove sa učia tieto vedomosti uplatniť na tvorbu vlastných jazykových prejavov (hovorených a písaných).

Jazyková zložka zahŕňa základné poznatky z oblasti hláskoslovia, slovnej zásoby a slovo tvorby, tvaroslovia a skladby. Teoretická zložka sa pri sprostredkovaní týchto poznatkov na tomto vekovom stupni uplatňuje len v najnutnejšej miere.

V hláskosloví žiaci poznávajú základy sústavy slovenských hlások, stavbu slabiky a slabičnú stavbu slov, uvedomujú si pomer medzi hláskou a písmenom a pomer zvukovej a grafickej podoby slov. Tieto poznatky sú spojené s vyučovaním spisovnej výslovnosti a s výcvikom v slovnom pravopise. Spisovnej výslovnosti sa venuje pozornosť počas celého vyučovania, ako aj vo vyučovaní ostatných predmetov. Základným predpokladom na rozvíjanie návyku spisovnej výslovnosti žiakov je vzorá spisovná výslovnosť učiteľa.

V náuke o slovnej zásobe sa žiaci učia uvedomovať si vecný význam slov a slovných spojení, uvedomovať si významové vzťahy medzi slovami (napr. vzťahy medzi synonymami, slovami opačného významu, viacvýznamové slová). Žiaci si obohacujú slovnú zásobu cvičia sa vo výbere vhodných, výstižných slov vo vlastnom vyjadrovaní a učia sa hodnotiť slová z hľadiska "spisovné- nespisovné".

V náuke o slove žiaci sa najprv učia rozlíšiť pojmy príbuzné slová a tvary toho istého slova. Neskoršie si na jednoducho stavaných slovách osvojujú pojmy základ slova, predpona a prípona a príbuzné slová. Poznatky o stavbe jednoduchých slov sa využívajú pre výcvik v správnom písaní slovného pravopisu (napr. jednotné písanie predpôň, spoluhlásky na konci slova).

V tvarosloví sa žiaci postupne učia rozlišovať slovné druhy (rod a číslo). Učivo z tvarosloví sa obmedzuje na pravidelné javy.

V skladbe sa žiaci naučia členiť jazykový prejav na vety. Poznajú druhy viet podľa obsahu, uvedomujú si rozdiel v ich melódii a učia sa základy vetnej interpunkcie.

Súčasťou gramatického vyučovania je pravopisný výcvik. Pravopis sa precvičuje sústavne.

Slohová výchova je zameraná na tvorenie súvislých ústnych a písomných jazykových prejavov, a to hlavne na rozprávací a opisný slohový postup. Tematiku si učiteľ volí hlavne zo života detí a zo zreteľom na etickú výchovu a na výchovu v spoločenskom správaní. Učiteľ môže podľa vlastného uváženia a so zreteľom na situáciu v triede učebnú látku prispôbiť a aktualizovať. Veľkú pozornosť treba venovať rozvoju ústneho vyjadrovania s dôrazom na spisovnú spisovnú podobu slovenského jazyka v školskom prostredí (výslovnosť, používanie náležitých slov, náležite stavané vety a pod.).

Na hodinách písania sa žiaci učia písať slovenskú latinku. Osobitný pravopisný nácvik si vyžadujú špecifické slovenské písmená (tzv. zložky, iy), ale tiež písanie písmen s diakritickým znamienkom. Pri tomto nácviku treba sa obmedziť len na slová z bežnej slovnej zásoby. Pri nácviku písania žiaci sa učia dodržiavať základné hygienické, pracovné a estetické návyky. Hlavné požiadavky na písmo sú čitateľnosť, plynulosť a úhľadnosť. Automatizácia písacích zručností sa vyvíja po celý čas 1. stupňa základnej školy. Žiaci majú písať jednotlivé tvary písmen aj na všetkých ostatných učebných predmetoch.

PROCES VYUČOVANIA SLOVENSKEHO JAZYKA

Proces vyučovania slovenského jazyka ako materinského jazyka v podmienkach etnickej menšiny má niektoré špecifické požiadavky. Tu treba mať na zreteli fakt, že v súčasnosti žiaci tento jazyk poznajú v rozlične obmedzenej miere a že teda v našich podmienkach neučíme iba o slovenskom jazyku, ale čiastočne aj sám jazyk. Učiteľ na I. stupni má dobre poznať, v akej miere žiaci poznajú slovenský jazyk, ako sú schopní vnímať a tvoriť slovenský jazykový prejav v spisovnej podobe, ale aj do akej miery je ich slovenský jazyk popreštrpovaný prvkami kontaktového srbského jazyka. Podľa konkrétnej jazykovej situácie v triede si potom volí vyučovacie metódy, prispôbuje učebnú látku a usmerňuje nácvik preberaného učiva. Celkovo si volí také didaktické metódy, ktoré vzbudia záujem žiakov o preberané učivo a o samo vyučovanie slovenského jazyka. Hlavný dôraz je na aktívnej účasti žiakov vo vyučovacom procese. Teda žiakom sa nepredkladá učivo ako hotový fakt, ale sa k poznatkom o jazyku žiak dostáva prostredníctvom úloh, ktoré si vyžadujú aktívnu prácu s jazykom. Kvôli efektívnosti vyučovania slovenského jazyka možno účelne využiť aj modernú vyučovacie techniku. V súlade s rozvojom psychiky detí tohto veku treba na zládnutie jazykového učiva voliť tiež hru a rozličné názorné prostriedky.

Vo vyučovacom procese má dôležitú úlohu samostatná práca žiakov, keď žiaci individuálne riešia úlohy a osvojujú si jazykové a pracovné zručnosti. V súvislosti so samostatnou prácou žiakov sa kladie dôraz na diferencovanie úloh so zreteľom na individuálne schopnosti alebo sklony žiakov. Funkčne možno využiť aj prácu v skupinách. Úloha učiteľa pri samostatnej alebo pri skupinovej práci žiakov je zabezpečiť, aby tá práca prispela k dosiahnutiu spoločného vyučovacieho cieľa.

Poučky a pravidlá sa na tomto stupni uvádzajú len v nevyhnutnej miere, pričom dôležitá je správne konštrukcia poučky a nie jej mechanické zopakovanie. Dôležité je, aby žiak porozumel učivo a vedel ho uplatniť. V tejto súvislosti sú osobitne dôležité jazykové rozborly ako vhodný prostriedok aktivizácie žiakov.

V slohovom vyučovaní sa žiaci cvičia v pozorovaní skutočnosti a učia sa vhodne štylizovať svoj jazykový prejav. Na ústne a najmä písomné prejavy sa dobre dá využiť osnova. Osnovu najprv zostavuje učiteľ a postupne sa stále viac uplatňuje spolupráca a samostatnosť žiakov. V ústnych prejavoch treba prihliadať na obsahový, jazykový a slohový stránku, ale aj na spôsob podania a vôbec mimojazykové zložky prejavu. Pri písomnom prejave sa dbá aj na pravopis a vôbec na grafickú stránku. Pri slohovom vyučovaní sa stále majú na zreteli individuálne predpoklady žiakov. Žiaci sa od začiatku učia samostatne zostavovať prejav. Spoločné zostavovanie sa uplatňuje iba na začiatku výcviku, ako aj pri práci so slabšími žiakmi. Cieľom samostatného zastavovania je rozvíjať tvorivú iniciatívu a individuálne zručnosti žiakov.

V slohovom vyučovaní sa hlavný dôraz kladie na ústny jazykový prejav. Žiaci spočiatku odpovedajú na otázky učiteľa, potom sami tvoria otázky, potom sa za pomoci učiteľa učia samostatne vytvárať jednoduché texty na témy blízke ich záujmom a ich skúsenostiam. Postupne sa učia zostavovať jazykový prejav samostatne. Pre pestovanie ústneho a písomného vyjadrovania žiakov je veľmi dôležitá úloha učiteľa. Učiteľ má vyučovanie slohu viesť tak, aby u žiakov prebudil potrebu povedať niečo, aby žiak mal osobné uspokojenie z toho, že sa vie správne a vhodne vyjadriť po slovensky. Slohové učivo sa primerane spája s jazykovým vyučovaním.

Písanie ako zložka jazykového vyučovania sa vyučuje individualizovaným postupom so zreteľom na rozdiely v úrovni písania jednotlivých žiakov. Lavorukosť žiakov sa pri písaní toleruje. Keďže písanie má dôležitú komunikačnú funkciu, učiteľ má primeranými postupmi vytvárať pozitívny vzťah žiakov k písaniu. Pri písaní sa žiaci veľmi rýchle unavia, lebo si to od nich vyžaduje veľké sústredenie pozornosti, preto treba správne boli zaradenie cvičenia z písania ako aj dĺžku času na písanie.

Jazykové vyučovanie je užko späť s čítaním a s literárnou výchovou. Pri spracúvaní textu sa objasňuje význam slov, slovných spojení, obrazných výrazov. Čítaním a reprodukováním prečítaných textov sa obohacuje slovná zásoba žiakov, využívanie vetných konštrukcií a pestuje sa cit pre štylistické hodnoty textu. Výcvik v čítaní je dôležitý pre pestovanie zručnosti v správnej a starostlivej výslovnosti, v členení vety na menšie významové a výslovnostné celky, vo vetnej intonácii a pod.

Jazykové vyučovanie prispieva aj k celkovej osobnej jazykovej kultúre žiakov, čo sa potom jasne prejaví aj pri vyjadrovaní žiakov v rámci vyučovania všetkých ostatných predmetov. V podmienkach dvojazykovosti správne vedené vyučovanie slovenského jazyka vytvorí u žiakov dobré predpoklady aj na jasné a zreteľné vyjadrovanie aj v kontaktovej srbskom jazyku.

ДРУГИ РАЗРЕД

II ROČNIK

Cieľ výučby slovenského jazyka v druhom ročníku je, aby si žiak osvojil techniku čítania a písania, ako aj ostatné jazykové kompetencie kvôli úspešnému dorozumievaniu, aby pri čítaní porozumel rôznorodým textom, s cieľom prehľbovania vlastných vedomostí a výmeny vlastných skúseností.

Úlohy:

- osvojovanie hlasného a tichého logického čítania;
- pozorovanie a vysvetlenie podstaty textu;
- použitie spisovného slovenského jazyka pri ústnej a písomnej komunikácii;
- pestovať u žiakov schopnosť pekne ústne a písomne reprodukovat', rozprávať a opisovať;

- obohacovať slovnú zásobu žiakov novými slovami a slovnými spojeniami;
- osvojovanie naplánovaných pravidiel pravopisu;
- postupné uvedomovanie si zážitkov a porozumenie literárnych textov;
- osvojovanie naplánovaných základných literárno - teoretických pojmov;

JAZYK

Gramatika

- precvičenie a upevnenie poznatkov z I. ročníka so zreteľom na kvalitu osvojenia u jednotlivých žiakov (členenie prejavov na vety, viet na slová, slov na slabiky, slabiky na hlásky; tvorenie viet, ich písanie a intonovanie, formy spoločenského styku ap.)
- veta ako samostatný zrozumiteľný celok, ktorý sa v písanom prejave označuje veľkým písmenom na začiatku a interpunkčným znamienkom na konci; jednoduchá veta a súvetie (tvorenie jednoduchých viet a spájanie do súvetí)
- druhy viet: oznamovacia, opytovacia a rozkazovacia (zvolacia) veta (rozlišovanie podľa interpunkčných znamienok, podľa melódie a tvorenie viet)
 - veta a slovo; slová opačného významu; slová podobného významu (rovnoznačné slová), tvorenie nových slov (príponami a predponami); slabikotvorné /1/1, r/f
 - triedenie hlások (samohlásky, spoluhlásky, dvojhásky), triedenie samohlások (dlhé a krátke), triedenie spoluhlások (tvrdé, mäkké, obojaké)
 - podstatné mená: pojem a určovanie v texte, číslo a rod podstatných mien, koncovka - ou, všeobecné a vlastné mená (veľké začiatkové písmeno v rodných menách a priezviskách, v menách zvierat, v názvoch dedín, miest, riek, vrchov, ulíc a námestí)
 - slovesá: pojem a určovanie v texte
 - spodobovanie spoluhlások - jednoduché prípady
 - vybrané slová
 - opakovanie a prehlbovanie prebraného učiva jazykovými rozbormi primeranými veku žiakov
 - slovenská abeceda, poradie písmen v abecede

Pravopis

- interpunkcia: bodka, otáznik, výkričník, dvojbodka, čiarka, úvodzovky, pomlčka
- diakritické znamienka: dĺžeň, mäkčeň, vokáň, dve bodky
- pravopis a výslovnosť rozličných druhov viet a priamej reči
- pravopis vlastných podstatných mien a koncovky - ou
- nacvičovanie písania slov s dvojháskami
- nacvičovanie písania slov so samohláskou ä a y vo vybraných slovách
- výslovnosť a pravopis mäkkých slabík de, te, le, ne, di, ti, li, ni
- písanie i, í po mäkkých spoluhláskach a y, ý po tvrdých spoluhláskach
- pravopis spoluhlások, ktoré sa spodobujú
- písanie y vo vybraných slovách
- rozdeľovanie slov na konci riadku podľa slabík

LITERATÚRA

Školské čítanie

Lyrika

- Mária Rázusová - Martáková: Ranená breza
- Juraj Tušiak: Zajkove nové nohavičky
- Ludmila Podjavorinská: Na tanci
- Juraj Tušiak: Do školy
- Krista Bendová: Bola raz jedna trieda
- Vladimír Reisel: Knižka
- Ludmila Podjavorinská: Prvý sneh
- Ján Smrek: Na jar
- Krista Bendová: Ako Jožko Pletko pozašival všetko
- Pavel Mučaji: Hra s vrabcom
- Dragan Lukić: Mamino srdce
- Vianočná
- Štefan Moravčík: Veľká noc
- Štefan Moravčík: Slovenčina
- Mária Haštová: Vyčítanka
- Jozef Pavlovič: Dedo Mráz pred zrkadlom
- Iveta Bognárová: Posledný deň školského roka
- Ljubivoje Ršumović: Ale je len škola skvelá
- Dušan Radović: Lev

Epika

- Slovenská ľudová rozprávka: Ako zvieratká prezimovali podľa Boženy Němcovej: O dvanástich mesiačikoch
- Ezopove bájky (výber)
- Jozef Ciger Hronský: Ako Zajko cestoval na lietadle
- Anna Majerová: Ivo a Eva
- Mária Haštová: Smka Cupilupka
- Mária Duričková: Nedokončená rozprávka
- Mária Jančová: Rozprávka o Ježkovi
- Michal Babinka: Príde na psa mráz
- Daniel Hevier: Učiteľ smiechu
- Zoroslav Jesenský: Jar je šam-pi-ón!
- Mária Duričková: Tabuľa
- Čelovský: Ked narastiem

Dráma

- Elena Čepčeková: Ježkova komôrka
- ľudové rozprávky (výber)
- hádanky, vyčítanky, riekanky (výber)

- príslovia a porekadlá
- komiks a obrázkové rozprávky
- detské hry
- texty súčasných vojvodinských autorov (výber)
- detské časopisy

Domáce čítanie

Palculienka - H. CH. Andersen

Tajomstvo hračiek - výber zo slovenskej tvorby pre deti

Smelý Zajko a Smelý Zajko v Afrike - J. C. Hronský

Slniečko na motúze - E. Čepčeková

Viesť žiakov k individuálnemu čítaniu; rozhovory o prečítaných knihách.

Čítanie

- pestovanie lásky ku knihe a čítaniu, názov diela (textu) a meno autora
- vývoj techniky čítania
- nácvik hlasného čítania s dôrazom na správnu výslovnosť a plynulosť pri čítaní
- nácvik rýchleho čítania s pochopením prečítaného
- tiché čítanie ako podmienka pre samostatné čítanie

Literárno - teoretické pojmy

Poézia: - básneň, strofa, verš (opakovanie a prehlbovanie vedomostí),

- nálada a city básnika

- rým (slová na konci veršov)

Próza: - dej: dejová postupnosť (určiť a zoradiť udalosti v texte)

- postavy: hlavné a vedľajšie (zovňajšok a povahové vlastnosti)

- literárny druh: rozprávka, bájka, komiks (poznať)

KULTÚRA VYJADROVANIA

Ústne vyjadrovanie

- rozhovory: výber jazykových prostriedkov, slovných spojení a vhodných pomenovaní osôb, zvierat, vecí, javov, vlastností a činností na základe pozorovania alebo skúsenosti

- monológ a dialóg (rozlišovanie)

jazykové prejavy na témy, ktoré umožňujú koreláciu medzi predmetmi (napr. svet prírody, oslavy sviatkov atd.)

- odpovede na otázky podľa obrázkov, na základe vlastných skúseností a čítankového čítania; tvorenie otázok podľa súvislého textu

- krátka a výstižná reprodukcia krátkych textov z čítanky, z detskej tlače, reprodukcia obsahu filmov, divadelnej prípadne bábkovej hry, rozhlasových alebo televíznych vysielaní pre deti tohto veku podľa osnovy (so synonymickými obmenami slov a viet)

- krátka správa

- rozprávanie podľa obrázka / série obrázkov a na základe vlastných zážitkov (robí sa ústne, v druhom polroku je možné spoločne zostavený celok napísať); jednoduchá osnova zostavená učiteľom

- jazykové didaktické hry vhodné na obohacovanie slovné zásoby žiakov a upevňovanie učiva z jazyka

- výrazný prednes básne

- dramtizácia (na spracovaných textoch, intonovanie vety a pohyb v priestore; scény z každodenného života ap.)

- rozlišovanie spisovnej a nespisovnej výslovnosti v hovorených prejavoch so zreteľom na spisovnú výslovnosť

- sledovať aspoň jedno bábkové divadlo

Formy spoločenského styku

- spôsoby dorozumievania (slová, zvuky, gestá, obrázky a iné)

- vyvíjať u žiakov schopnosť vypočuť si spolubesedujúceho, úcta voči starším

- formulovanie prosby, pozdravu, oslovenia, podakovania, ospravedlnenia, požiadania o informáciu a krátkych odkazov (s využitím frazeologických zvrátov a ustálených slovných spojení)

- bontón - napr. správanie sa na verejných miestach

Písomné vyjadrovanie

- odpisovanie tlačeného textu písaným písmom so zreteľom na čitateľnosť a úhľadnosť napísaného

- písomné odpovede na otázky

- tvorenie a písanie viet podľa obrázka alebo predmetu

- výber jazykových prostriedkov a slovných spojení vhodných na opisovanie jednoduchých predmetov napr. vecí dennej potreby, osobnej hygieny (v druhom polroku je možné spoločne zostavený celok napísať)

- pokus o jednoduché rozvrhnutie jazykového prejavu (začiatok, hlavná časť, ukončenie)

- nácvičné diktáty, zrakové diktáty, kontrolné diktáty

- písanie pohľadnice (blahoželanie) a listu (adresa a štylizácia)

- analyzovanie 2 domácich slohových prác na hodine

POKYNY PRE REALIZÁCIU PROGRAMU

Jazyk (okolo 40 hodín):

- Gramatika

- Pravopis

Literatúra (okolo 80 hodín)

- Školské čítanie

Odporúča sa na druhej hodine spracovania textu ponúknuť žiakom diferencované úlohy (podľa troch stupňov zložitosti).

- Domáce čítanie (3 knihy podľa výberu učiteľa a žiakov)

- Čítanie

- Literárno - teoretické pojmy

Kultúra vyjadrovania (okolo 60 hodín):

- Ústne vyjadrovanie

- formy spoločenského styku

- Písomné vyjadrovanie

V školách 1. stupňa vyučovanie predmetu slovenský jazyk má za cieľ utvoriť a upevniť schopnosti žiakov správne a s porozumením čítať primerane náročné texty. Pri práci s textom je nutné rozvíjať slovnú zásobu žiakov, ich ústne vyjadrovanie a schopnosť vnímať aj obrazné metaforické jazykové prostriedky. Súčasťou vyučovania jazyka je tiež písanie. Písanie je organicky spojené s jazykovým vyučovaním a s vyučovaním čítania. Čítanie a písanie sú základnými zložkami gramotnosti, a teda aj nevyhnutnou podmienkou na vyučovanie ostatných učebných predmetov.

V jazykovej zložke žiaci získavajú základné vedomosti o prostriedkoch spisovného slovenského jazyka v ústnej a písomnej podobe. V slohovej výchove sa učia tieto vedomosti uplatniť na tvorbu vlastných jazykových prejavov (hovorených a písaných).

Jazyková zložka zahŕňa základné poznatky z oblasti hláskoslovie, slovné zásoby a slovtvorby, tvaroslovie a skladby. Teoretická zložka sa pri sprostredkovaní týchto poznatkov na tomto vekovom stupni uplatňuje len v najnutnejšej miere.

V hláskosloví žiaci poznávajú základy sústavy slovenských hlások, stavbu slabiky a slabičnú stavbu slov, uvedomujú si pomer medzi hláskou a písmenom a pomer zvukovej a grafickej podoby slov. Tieto poznatky súspojené s vyučovaním spisovnej výslovnosti a s výcvikom v slovom pravopise. Spisovnej výslovnosti sa venuje pozornosť počas celého vyučovania, ako aj vo vyučovaní ostatných predmetov. Základným predpokladom na rozvíjanie návyku spisovnej výslovnosti žiakov je vzorá spisovná výslovnosť učiteľa.

V náuke o slovné zásobe sa žiaci učia uvedomovať si vecný význam slov a slovných spojení, uvedomovať si významové vzťahy medzi slovami (napr. vzťahy medzi synonymami, slovami opačného významu, viacvýznamové slová). Žiaci si obohacujú slovnú zásobu cvičia sa vo výbere vhodných, výstižných slov vo vlastnom vyjadrovaní a učia sa hodnotiť slová z hľadiska "spisovné-nespisovné".

V náuke o slove žiaci sa najprv učia rozlíšiť pojmy príbuzné slová a tvary toho istého slova. Neskoršie si na jednoducho stavaných slovách osvojujú pojmy základ slova, predpona a prípona a príbuzné slová. Poznatky o stavbe jednoduchých slov sa využívajú pre výcvik v správnom písaní slovného pravopisu (napr. jednotné písanie predpôň, spoluhlásky na konci slova).

V tvarosloví sa žiaci postupne učia rozlišovať slovné druhy. Získavajú základné poznatky o gramatických kategóriách v rámci jednotlivých slovných druhov (rod, číslo, osoba, čas). Učivo z tvaroslovie sa obmedzuje na pravidelné javy. S odchýlkami a zvláštnosťami sa žiaci oboznamujú iba príležitostne a najmä takým spôsobom, aby daný jav nevybudil dojem komplikovanosti slovenského jazyka.

V skladbe sa žiaci naučia členiť jazykový prejav na vety, rozlíšiť jednoduchú vetu a súvetie. Učia sa spájať vety do súvetí. Poznajú druhy viet podľa obsahu, uvedomujú si rozdiel v ich melodii a učia sa základy vetnej interpunkcie. Syntaktický výcvik zahŕňa poznanie priamej a nepriamej reči a jej interpunkciu.

Súčasťou gramatického vyučovania je pravopisný výcvik. Pravopis sa precvičuje sústavne.

Slohová výchova je zameraná na tvorenie súvislých ústnych a písomných jazykových prejavov, a to hlavne na rozprávací a opisný slohový postup. Tematiku si učiteľ volí hlavne zo života detí a zo zreteľom na etickú výchovu a na výchovu v spoločenskom správaní. Učiteľ môže podľa vlastného uváženia a so zreteľom na situáciu v triede učebnú látku prispôbiť a aktualizovať. Veľkú pozornosť treba venovať rozvoju ústneho vyjadrovania s dôrazom na spisovnú podobu slovenského jazyka v školskom prostredí (výslovnosť, používanie náležitých slov, náležitosti stavané vety a pod.).

Na hodinách písania sa žiaci učia písať slovenskú latinku. Osobitný pravopisný nácvik si vyžadujú špecifické slovenské písmená (tzv. zložky, iy), ale tiež písanie písmen s diakritickým znamienkom. Pri tomto nácviku treba sa obmedziť len na slová z bežnej slovné zásoby. Pri nácviku písania žiaci sa učia dodržiavať základné hygienické, pracovné a estetické návyky. Hlavné požiadavky na písmo sú čitateľnosť, plynulosť a úhľadnosť. Automatizácia písacích zručností sa vyvíja po celý čas 1. stupňa základnej školy. Žiaci majú písať jednotlivé tvary písmen aj na všetkých ostatných učebných predmetoch.

PROCES VYUČOVANIA SLOVENSKEHO JAZYKA

Proces vyučovania slovenského jazyka ako materinského jazyka v podmienkach etnickej menšiny má niektoré špecifické požiadavky. Tu treba mať na zreteľ fakt, že v súčasnosti žiaci tento jazyk poznajú v rozlične obmedzenej miere a že teda v našich podmienkach neučíme iba o slovenskom jazyku, ale čiastočne aj sám jazyk. Učiteľ na I. stupni má dobre poznať, v akej miere žiaci poznajú slovenský jazyk, ako sú schopní vnímať a tvoriť slovenský jazykový prejav v spisovnej podobe, ale aj do akej miery je ich slovenský jazyk popreštopovaný prvkami kontaktovaného srbského jazyka. Podľa konkrétnej jazykovej situácie v triede si potom volí vyučovacie metódy, prispôbuje učebnú látku a usmerňuje nácvik preberaného učiva. Celkovo si volí také didaktické metódy, ktoré vzbudia záujem žiakov o preberané učivo a o samo vyučovanie slovenského jazyka. Hlavný dôraz je na aktívnej účasti žiakov vo vyučovacom procese. Teda žiakom sa nepredkladá učivo ako hotový fakt, ale sa k poznatkom o jazyku žiak dostáva prostredníctvom úloh, ktoré si vyžadujú aktívnu prácu s jazykom. Kvôli efektívnosti vyučovania slovenského jazyka možno účelne využiť aj modernú vyučovacie techniku. V súlade s rozvojom psychiky detí tohto veku treba na zvládnutie jazykového učiva voliť tiež hru a rozličné názorné prostriedky.

Vo vyučovacom procese má dôležitú úlohu samostatná práca žiakov, keď žiaci individuálne riešia úlohy a osvojujú si jazykové a pracovné zručnosti. V súvislosti so samostatnou prácou žiakov sa kladie dôraz na diferencovanie úloh so zreteľom na individuálne schopnosti alebo sklony žiakov. Funkčne možno využiť aj prácu v skupinách. Úloha učiteľa pri samostatnej alebo pri skupinovej práci žiakov je zabezpečiť, aby tá práca prispela k dosiahnutiu spoločného vyučovacieho cieľa.

Poučky a pravidlá sa na tomto stupni uvádzajú len v nevyhnutnej miere, pričom dôležitá je správne konštrukcia poučky a nie jej mechanické zopakovanie. Dôležité je, aby žiak porozumel učivo a vedel ho uplatniť. V tejto súvislosti sú osobitne dôležité jazykové rozborly ako vhodný prostriedok aktivizácie žiakov.

V slohovom vyučovaní sa žiaci cvičia v pozorovaní skutočnosti a učia sa vhodne štylizovať svoj jazykový prejav. Na ústne a najmä písomné prejavy sa dobre dá využiť osnova. Osnovu najprv zostavuje učiteľ a postupne sa stále viac uplatňuje spolupráca a samostatnosť žiakov. V ústnych prejavoch treba prihliadať na obsahové, jazykové a slohovú stránku, ale aj na spôsob podania a vôbec mimojazykové zložky prejavu. Pri písomnom prejave sa dbá aj na pravopis a vôbec na grafickú stránku. Pri slohovom vyučovaní sa stále majú na zreteľ individuálne predpoklady žiakov. Žiaci sa od začiatku učia samostatne zostavovať prejav. Spoločné zostavovanie sa uplatňuje iba na začiatku výcviku, ako aj pri práci so slabšími žiakmi. Cieľom samostatného zostavovania je rozvíjať tvorivú iniciatívu a individuálne zručnosti žiakov.

V slohovom vyučovaní sa hlavný dôraz kladie na ústny jazykový prejav. Žiaci spočiatku odpovedajú na otázky učiteľa, potom sami tvoria otázky, potom sa za pomoci učiteľa učia samostatne vytvárať jednoduché texty na témy blízke ich záujmom a ich skúsenostiam. Postupne sa učia zostavovať jazykový prejav samostatne. Pre pestovanie ústneho a písomného vyjadrovania žiakov je veľmi dôležitá úloha učiteľa. Učiteľ má vyučovanie slohu viesť tak, aby u žiakov prebudil potrebu povedať niečo, aby žiak mal osobné uspokojenie z toho, že sa vie správne a vhodne vyjadriť po slovensky. Slohové učivo sa primerane spája s jazykovým vyučovaním.

Písanie ako zložka jazykového vyučovania sa vyučuje individualizovaným postupom so zreteľom na rozdiely v úrovni písania jednotlivých žiakov. Lavorukosť žiakov sa pri písaní toleruje. Keďže písanie má dôležitú komunikatívnu funkciu, učiteľ má primeranými postupmi vytvárať pozitívny vzťah žiakov k písaniu. Pri písaní sa žiaci veľmi rýchle unavia, lebo si to od nich vyžaduje veľké sústredenie pozornosti, preto treba správne boli zaradenie cvičenia z písania ako aj dĺžku času na písanie.

Jazykové vyučovanie je úzko späté s čítaním a s literárnou výchovou. Pri spracúvaní textu sa objasňuje význam slov, slovných spojení, obrazných výrazov. Čítaním a reprodukováním prečítaných textov sa obohacuje slovná zásoba žiakov, využívanie vetných konštrukcií a pestuje sa cit pre štylistické hodnoty textu. Výcvik v čítaní je dôležitý pre pestovanie zručnosti v správnej a starostlivej výslovnosti, v členení vety na menšie významové a výslovnostné celky, vo vetnej intonácii a pod.

Jazykové vyučovanie prispieva aj k celkovej osobnej jazykovej kultúre žiakov, čo sa potom jasne prejaví aj pri vyjadrovaní žiakov v rámci vyučovania všetkých ostatných predmetov. V podmienkach dvojjazykovosti správne vedené vyučovanie slovenského jazyka vytvorí u žiakov dobré predpoklady aj na jasné a zreteľné vyjadrovanie aj v kontaktovanom srbskom jazyku.

HRVATSKI JEZIK

Cilj i zadaće

Cilj nastave hrvatskog jezika u prvom razredu jeste da učenik savlada tehniku čitanja i pisanja na elementarnoj razini, kao i da potiče korištenje jezičnih kompetencija za organiziranje i proširivanje vlastitih znanja i izražavanja iskustava.

Zadaće nastave hrvatskog jezika:

- razvijanje ljubavi prema materinjskom jeziku i potrebe da se on njeguje i unapređuje
- osnovno opismenjavanje najmladljih učenika na temeljima ortoepskih i ortografskih standarda hrvatskog književnog jezika
- postupno upoznavanje gramatike i pravopisa hrvatskog jezika
- upoznavanje jezičnih pojava i pojmova, ovladavanje normativnom gramatikom i stilskim mogućnostima
- osposobljavanje za uspješno služenje književnim jezikom u različitim vidovima njegove usmene i pismene uporabe i u različitim komunikacijskim situacijama
- razvijanje osjećanja za autentične estetske vrijednosti u književnoj umjetnosti razvijanje smisla i sposobnosti za pravilno, tečno, ekonomično i uvjerljivo usmeno i pismeno izražavanje, bogaćenje rječnika, jezičnog i stilskog izraza
- uvježbavanje i usavršavanje glasnog čitanja, pravilnog, smislenog i izražajnog i čitanja u sebi, doživljajnog, usmjerenog, istraživačkog
- razvijanje ljubavi za čitanje, tehnike čitanja, razumijevanje pročitano
- izdvajanje glavnih aktera, vremena i mjesta radnje i slijed događaja
- razlikovanje pozitivnih od negativnih junaka, razlikovanje stvarnog od imaginarnog
- postupno, sustavno osposobljavanje učenika za logično shvatanje i kritičko procjenjivanje pročitano
- doživljavanje i vrijedovanje scenskih ostvarenja - kazalište, film
- usvajanje osnovnih teorijskih i funkcionalnih pojmova kazališne i filmske umjetnosti
- upoznavanje, razvijanje, čuvanje i poštivanje vlastitog nacionalnog i kulturnog identiteta na djelima hrvatske književnosti, kazališne i filmske umjetnosti, kao i drugih umjetničkih ostvarenja
- razvijanje poštivanja prema kulturnoj baštini i potrebe da se ona njeguje i unapređuje
- navikavanje na redovito praćenje i kritičko procjenjivanje programa za djecu na radiju i televiziji
- poticanje učenika na samostalno jezičko, literarno i kazališno stvaralaštvo
- poticanje, njegovanje i vrijedovanje učeničkih izvannastavnih aktivnosti
- odgoj učenika za život i rad u duhu humanizma, istinoljubivosti, solidarnosti i drugih moralnih vrijednosti
- razvijanje patriotizma i odgoja u duhu mira, kulturnih odnosa i suradnje među ljudima

PRVI RAZRED

Operativne zadaće:

- identificira rečenice, riječi, slogove i glasove u hrvatskom jeziku
- pravilno izgovaranje glasova, riječi i izraza i pravilno intoniranje rečenica
- vladanje tehnikom početnog čitanja:
- vezivanje glasova za slova
- vezivanje slova u riječi
- čitanje rečenica kao cjeline
- poštivanje točke, zareza, upitnika, uskličnika, dvije točke
- uočavanje cjelina i dijelova teksta (naslov i odlomak)
- razumijevanje pročitano
- čitanje kratkih tekstova različitih vrsta primjerenih uzrastu
- navikavanje na uporabu standardnog jezika u govoru i pisanju
- formiranje navika za čitko, uredno i pravilno pisanje
- postupno uvođenje u doživljavanje književnih djela: bajke, basne, pjesme i priče
- usvajanje prvih književnih pojmova

OSNOVE ČITANJA I PISANJA

Prethodna ispitivanja

Ispitivanje govornih sposobnosti učenika, učeničkog rječnika (bogatstvo rječnika, odstupanje od standardnog jezika, govorni nedostaci, ispravnost vida i sluha), ispitivanje poznavanja slova, čitanja i pisanja; ispitivanje umješnosti učenika u rukovanju priborom za pisanje i crtanje; ispitivanje stupnja njegove socijaliziranosti i uočavanje njegove osobitosti koje valja prihvatiti ili mijenjati.

Priprava za učenje čitanja i pisanja

Priprava za čitanje i pisanje podrazumijeva vježbe u promatranju, zapažanju i opisivanju, pripovijedanje na temelju zapažanja; vježbe nakon kojih bi učenici trebali da razumiju jednostavne upute i reagiraju na njih na odgovarajući način te da slušaju kratke tekstove različitih vrsta primjerene uzrastu, prikupljajući informacije, bogateći znanja i rječnik; uočavaju vezu govora s neverbalnim oblicima komunikacije; vježbe pokreta ruke, šake i prstiju i njihova koordinacija. Uvježbavanje elemenata pisanih slova.

Uvođenje u početno učenje čitanja i pisanja

Osnovni nastavni pristup učenju čitanja i pisanja ostvaruje se primjenom glasovne analitičko-sintetičke metode. U njezine strukturne dijelove (pristupne jezične aktivnosti, analitička i sintetička vježbanja za usvajanje pojma glasa, pisanje slova, čitanje odgovarajućeg teksta i razgovor o njemu, pisanje riječi i rečenica i sl.) funkcionalno i osmišljeno sjedinjuju se posebni postupci: odvojeno, uporedno i kombinirano učenje čitanja i pisanja, pojedinačno i grupno usvajanje slova-prema slobodnom opredjeljenju učitelja i u zavisnosti od datih nastavnih okolnosti.

U okolnostima prethodnog stručnog i organiziranog osiguranja neophodnih udžbenika i nastavnih sredstava, učitelj se može opredijeliti i za kompleksni postupak u učenju čitanja i pisanja.

Uvježbavanje logičkog čitanja na odgovarajućim tekstovima: pravilan izgovor svih glasova, pravilno naglašavanje riječi, tečno povezivanje riječi u rečenici jačinom i tempom prirodnoga govora. Osmišljeno i podsticajno vrijedovanje čitanja svakog učenika ponaosob. Razgovor o pročitano.

Uvježbavanje grafički pravilnog i estetski valjanog (lijepog) pisanja: pojedinačnih slova, riječi i rečenica. Sustavno i dosljedno ostvarivanje higijenskih, tehničkih i praktičnih navika vezanih za pisanje (pravilno sjedenje i držanje tijela, funkcionalna uporaba pribora za pisanje i sl.). Odmjereno, primjereno i podsticajno vrijedovanje rukopisa svakog učenika ponaosob.

Posebna metodička briga usmjerava se na učenike koji već imaju izvjesna predznanja iz čitanja i pisanja kao i na one učenike koji zaostaju u sticanju osnovne pismenosti.

Usavršavanje čitanja i pisanja

Pisanje štampanim i pisanim slovima na pismu hrvatskoga jezika; pravilno oblikovanje slova i njihovo povezivanje u riječi; odvajanje riječi prilikom pisanja; pravilna uporaba točke, upitnika, uskličnika, zareza (pri nabranjanju); pisanje i čitanje kratkih tekstova s različitim namjenama na vlastitom iskustvu i svijetu mašte.

JEZIK

Pravogovor

Rečenica; riječ; glas i slovo - prepoznavanje.

Uočavanje uloge glasa u razlikovanju značenja riječi.

Razlikovanje izjavne, upitne i usklikne rečenice; uočavanje da neke riječi imaju isto značenje: uočava riječi suprotnog značenja.

Pravopis

Uporaba velikog slova na početku rečenice i u pisanju osobnih imena i imena naselja, imena škola; pravilno potpisivanje; pravilno izgovaranje i pisanje glasova **č, ć, đ, h i ž**; uporaba točke kao znaka na kraju rečenice. Uočavanje mjesta i funkcije upitnika i uskliknika u rečenici. Uočavanje skupova **i je i je**.

KNJIŽEVNOST

Domaća lektira

Bauer, Veža, *Tri medvjeda i gitara*

Horvat-Vukelja, *Željka, Hrabrica*

Balog, Zvonimir, *Male priče o velikim slovima*

Grim, J. I. V., *Snjeguljica*

Čunčić-Bandov, J., *Zmaj do zmaja u igrama bez kraja*

Horvat-Vukelja, Ž i Pribić, *Slikopriče*

Femenić, S., *Idi pa vidi*

Školska lektira

Pilić, Sanja, *Kiša*

Marinović, M., *Jesen*

Femenić, S., *Nakrivio kapu žir*

Čunčić-Bandov, J., *Jesenko*

Radić, M., *Kruh*

Jakševac, S., *Priča o kruhu*

Čunčić-Bandov, J., *Jesenska šumska šala*

Bull, H. B., *Ptičji oproštaj*

Vršić, S., *Mjesec pričalo*

Kušec, M., *Najbolji dječak na svijetu*

Horvat-Vukelja, Ž., *Božićna želja*

Čunčić-Bandov, J., *Zvezdani razgovor*

Adamić, S., *Zima*

Adamić, S., *Snježne balerine*

Čunčić-Bandov, J., *Proletni suncobran*

Zvrko, R., *Igrajmo se*

Skok, J., *Priča male ure*

Iveljić, N., *Mm... m*

Horvat-Vukelja, Ž., *Balon*

Kovačević, M., *Stanovi*

Radić, I., *Šuma zimi*

Čunčić-Bandov, J., *Cvrčak i bubamara*

Balog, Lj., *Moja zvijezda*

Mihanović, A., *Hrvatska domovina*

Dovjak-Matković, B., *Neobične naočale*

Lupša, M., *Tko će Grgi ispričati bajku*

Škrinjarić, S., *Proljeće*

Sabadi, N., *Proletne sličice*

Vitez, G., *Zelena škola*

Gavran, M., *Sestra*

Goleš, I., *Zašto puž nosi svoju kućicu*

Herceg, E., *Jaglaci*

Krtalić, M., *Što je ljubav*

Taritaš, M., *Abeceda*

Horvat-Vukelja, Ž., *Miško u cirkusu*

Španić, P., *Krpelj*

Kireta, S., *Šarena lica uskrasnih pisanica*

Zemunić, V., *Tulipan*

Balog, Z., *Pravi tata*

Vitez, G., *Kvočka vodi svoju djecu u šetnju*

Kramer, M. N., *Radost*

Zidar-Bogadi, N., *Šešir*

Škrinjarić, S., *Tuga bijelog medvjeda*

Volkov, V., *Ježevi u gostima*

Devide, V., *Knjige*

Femenić, S., *Neobično prijateljstvo*

Truhelka, A., *Korjii*

Plackovskij, M., *Pouka iz prijateljstva*

Gardaš, A., *Svinja u trgovini*

Brechwa, J., *Kvočka*

Balog, Z., *Što se od vode pravi*

Jakševac, S., *Maslačak šalje djecu u svijet*

Fale, R., *Mbre govori*

Balog, Lj., *Kamen*

Škrinjarić, S., *Sunce*

Čitanje teksta

Pravilno i tečno čitanje naglas riječi, rečenica i kratkih tekstova-provjera razumijevanja pročitanog. Osposobljavanje učenika da u čitanju

učavaju i znake interpunkcije. Postupno ovladavanje intonacijom iz-javnih, upitnih i uskličnih rečenica. Prilagodavanje čitanja tekstovnoj situaciji (glasno i tiho, brzo i sporo čitanje).

Čitanje dijaloškog teksta-individualno i po ulogama. Sustavno, dosljedno i kritičko vrijednovanje učeničkog čitanja.

Uvođenje učenika u čitanje u sebi rečenica i kratkih tekstova.

Aktivno slušanje umjetničkog čitanja teksta (zvučni i video zapisi).

Navikavanje učenika na pravilno disanje; sticanje higijenskih navika pri čitanju.

Tumačenje teksta

Tekstovi iz lektire koriste se za usavršavanje čitanja i pisanja i uvođenje učenika u osnovne pojmove o književnosti.

Uočavanje naslova, imena autora, sadržaja i ilustracija u knjizi.

Uočavanje prostornih i vremenskih odnosa i bitnih pojedinosti u opisima bića i prirode. Uočavanje glavnih likova, njihovih osobina i postupaka. Zapažanje osnovnih emocionalnih stanja (radosno, tužno, smiješno). Pojmovi dobra i zla.

Odgovaranje na pitanja o pročitanom sadržaju (rečenice, odjeljci, pjesme, priče, basne, bajke, dramski tekstovi). Uočavanje i razumijevanje karakterističnih rečenica u tekstu.

Sustavno i postupno usvajanje književnih i funkcionalnih pojmova.

Književni pojmovi

Lirika

Pjesma, stih i strofa, osnovno osjećanje - na nivou prepoznavanja.

Epika

Priča, događaj, mjesto i vrijeme zbivanja.

Književni lik - izgled, osnovne etičke osobine i postupci.

Poslovica, zagovetka - prepoznavanje.

Drama

Dramska igra, dramska radnja (na nivou prepoznavanja).

JEZIČKA KULTURA

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja

Prepričavanje - slobodno i usmjereno: prepričavanje kraćih i jednostavnijih tekstova iz početnice, časopisa za djecu, kazališnih predstava, crtanih filmova, radijskih i televizijskih emisija za djecu.

Pričanje o događajima i doživljajima - slobodno i usmjereno: teme koje se odnose na bliže i šire okruženje, pričanje na osnovu stvaralačke mašte, pričanje prema nizu slika - postupno otkrivanje slika po logičnom redoslijedu.

Opisivanje predmeta - slobodno i podsticanjem: uočavanje i imenovanje izrazitih obilježja jednostavnih predmeta i omiljenih igračaka, opisivanje biljaka i životinja, slobodno opisivanje životinje ljubimca i opisivanje životinja na osnovu zajedničkog promatranja. Opisivanje predmeta, biljaka i životinja na osnovu osobnog iskustva/sjećanja i znanja iz predmeta Svijet oko nas.

Usmena i pismena vježbanja

Ortoepske vježbe: pravilan izgovor glasova, suglasničkih grupa, riječi, onomatopeja, brzalica.

Ortografske vježbe: prepisivanje riječi i kratkih rečenica s datim zadatkom, provjeravanje i vrijednovanje urednosti i čitkosti pisanja.

Diktat za primjenu pravopisnih pravila. Autodiktat.

Leksičke vježbe: građenje riječi, sinonimi, antonimi, riječi s umanjnim i uvećanim značenjem i sl.

Sintaksičke vježbe: usmjereno i samostalno sastavljanje rečenica, rečenice s dopunjavanjem, rečenice od zadatih riječi i sl.

Odgonetanje i rješavanje rebusa.

Kazivanje naizust naučenih tekstova (lirskih i epskih).

Služenje rječnikom i pisanje/stvaranje osobnog rječnika.

Konvencionalni jezični standardi u usmenom općenju (s nepoznatim i odraslim sugovornikom - uporaba Vi iz poštivanja i učtivosti), pisanje čestitke.

Izrada domaćih pismenih zadataka i njihova analiza na času - u drugom polugođu.

DRUGI RAZRED

Operativne zadatke:

- čitanje kratkih tekstova različitih vrsta primjerene uzrastu
- prikupljanje informacija radi bogaćenja znanja, mašte i rječnika
- pričanje o događajima poštivajući kronologiju
- pripremanje kraćih priopćenja o zadanoj temi pomoću zajedničkog plana
- osposobljavanje za uočavanje i razumijevanje bitnog u tekstu (u cjelini i po dijelovima)
- motivirati, poticati i usmjeravati na čitanje lektire
- uvježbavanje čitanja naglas, usavršavanje čitanja u sebi radi tumačenja teksta
- sustavno i dosljedno realiziranje programiranih i njima nalik vježbanja u govoru i pisanju

JEZIK

Pravogovor

Razlikovanje glasova i slova hrvatskog jezika, prepoznati, imenovati i razlikovati samoglasnike i suglasnike, uočavanje sloga kao artikulacione cjeline, vezujući ga za samoglasnik.

Razlikovanje izjavne, upitne i usklične rečenice.

Razlikovanje jesne i niječne rečenice.

Uočavanje da neke riječi imaju isto značenje, riječi suprotnog značenja, riječi koje označavaju nešto umanjeno/uvećano.

Prepoznavanje i razlikovanje imenica (opće i vlastite) i glagola.

Prepoznavanje glavnih dijelova rečenice.

Glas i slog, samoglasnici i suglasnici, slogotvorno r. Podjela riječi na slogove u izgovoru (jednostavniji slučajevi).

Pravopis

Uporaba velikog slova u imenima ulica, trgova, ustanova, poduzeća, udruga, blagdana. Pisanje niječnice ne i čestice li. Pisanje kratica. Rastavljanje riječi na slogove, spojnicu; rastavljanje riječi na kraju retka. Uočavanje skupova ije i je.

KNJIŽEVNOST

Domaća lektira

Junaković, S., Dome, slatki dome
 Prosenjak, B., Miš
 Peroci, E., Maca papučarica
 Anderson, H. K., Bajke
 Horvat-Vukelja, Ž., Reumatični kišobran
 Iveljić, N., Pronađeno blago
 Videk, N., Pismo iz Zelengrada
 Horvatić, D., Stanari u slonu
Školska lektira
 Kolumbić, T., Majčine ruke i kruh
 Zidar-Bogadi, N., Domovina
 Marks, A., Kako je Ana kupila kruh
 Lambevska, N., Voćni razgovor
 Pašagić, B., Bježi, mišiću, bježi
 Marinović, M., Dušni dan
 Pokić, M., Sveti Nikola
 Jakševac, S., Čudno mjesto neko
 Katajev, V., Čarobni cvijet
 Iveljić, N., Čudovište iz đačkih torba
 Zidar-Bogadi, N., Janina mačka
 Vodanović, J., I ja imam pravo na igru
 Peroci, E., Djeco, laku noć
 Mudri, N., Dijete
 Grim, J. I V., Zvezdani taliri
 Zidar-Bogadi, N., Svi Ivanini prijatelji
 Lovrić, M., Ružno pače
 Rodari, Đ., Poziv na ples
 Čunčić-Badov, J., Zimski san
 Breht, B., Zima, ptice i djeca
 Čunčić-Badov, J., Božićna želja
 Polak, S., Veseli borić
 Čunčić-Badov, J., Božićni ukras
 Jušić-Seunik, Z., Sunce
 Kišević, E., Moja mama
 Vitez, G., Kako živi Antuntun
 Lovrić, M., Putovanje plavog lonca
 Jurica, B., Tonček i voda
 Kolarić-Kišur, Z., Dva Franceka
 Brljić-Mažuranić, I., Mali patuljak
 Lupiš, N., Dani kamevala
 Pašagić, B., O mjesecu i zvijezdama
 Krilić, Z., Vatrogasac
 Balog, Z., Dimnjačar
 Krilić, Z., Vicko
 Kovačević, M., Riječ život
 Krtalić, M., Što je ljubav
 Kušec, M., Pozdrav
 Župačić, A., Kad bi svi ljudi na svijetu
 Belač, L., Moja želja
 Lovrić, M., Pošla koka u dućan
 Zidar-Bogadi, N., Proljeće se ne da naslikati
 Parun, V., Jutro
 Markoč, S., Nestašni medo
 Videk, N., Pismo iz zelengrada
 Sabadi, N., Tvrđoglava braća jajoglava
 Čunčić-Bandov, J., Zaboravljivi zeko
 Gete, J. V., Pjesma o šumi
 Krilić, Z., Iznenadjenje za majčin dan
 Pašagić, B., Uspavanka
 Femenić, S., Plava priča
 Čunčić-Bandov, J., Kišni razgovor
 Vitez, G., Od čega su načinjene ljubice
 Goleš, I., Zašto puž nosi svoju kućicu
 Heuk, S., Priča o radoznom medvjediću
 Krtalić, M., Baš u ovo proljeće
 Femenić, S., Maslačak šalje djecu u svijet
 Krklec, G., Praznik ljeta
 Zidar-Bogadi, N., Pismo s mora
 Izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu

Čitanje teksta

Uježbavanje i usavršavanje tehnike čitanja naglas i u sebi s razumijevanjem pročitanog. Uskladjivanje intonacije i tempa čitanja s prirodom teksta (pripovijedanje, opis i dijalog). Uočavanje naslova, podnaslova imena autora i ulomaka.

Čitanje i razumijevanje nelinearnih elemenata teksta.

Pravilno intoniranje znaka interpunkcije pri čitanju. Uočavanje nepoznatih riječi i pronalazjenje objašnjenja.

Tumačenje teksta

Slobodno pripočavanje dojmova o pročitanom tekstu.

Razumijevanje pročitanog teksta. Uočavanje kronologije i povezanosti događaja u pripovijedanju. Razumijevanje namjera i osjećanja sadržanih u tekstu. Zauzimanje osobnih stavova prema postupcima likova.

Sustavno usvajanje književnih i funkcionalnih pojmova.

Književni pojmovi

Linka

Pjesma, osjećanja, stih, strofa-na nivou prepoznavanja i imenovanja.

Epika

Fabula-redosljied dogadjaja (prepoznavanje).

Glavni i sporedni likovi, njihove osobine i postupci.

Poruke

Epska pjesma, bajka, basna - prepoznavanje.

Drama

Dramski junak, dramska radnja, dramski sukob, dijalog, pozornica, glumac-na nivou prepoznavanja.

JEZIČNA KULTURA

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja

Prepričavanje sadržine kraćih tekstova, filmova, kazališnih predstava, radijskih i televizijskih emisija za djecu - slobodno detaljno prepričavanje, detaljno prepričavanje po zajedničkom planu, prepričavanje sadržaja u cjelini i po dijelovima.

Pričanje o događajima i doživljajima - individualno i po zajedničkom planu.

Opisivanje predmeta s kojim se učenik po prvi puta susreće, osobni izbor predmeta za opisivanje - slobodno ili po utvrđenom planu. Opisivanje biljaka i životinja na osnovu neposrednog promatranja.

Usmjena i pisana vježbanja

Ortoepske vježbe: pravilan izgovor riječi, kraćih rečenica, poslovice.

Ortografske vježbe: prepisivanje rečenica i kraćih ulomaka radi usavršavanja tehnike i brzine pisanja, uvježbavanje čitkog i urednog rukopisa.

Autodiktat i kontrolni diktat: provjera tačnosti zapamćivanja i usvojenosti pravopisnih pravila.

Leksičke i semantičke vježbe: osnovno i preneseno značenje riječi, građenje riječi, sinonimi i homonimi, nstandardizovane riječi, njihova zamjena jezičnim standardom i dr.

Sintaksičke vježbe: samostalno i podsticajno sastavljanje rečenica, proširivanje zadatih rečenica.

Zagonetanje i odgonetanje, rešavanje i sastavljanje rebusa i ukrštenih riječi.

Kazivanje naizust naučenih tekstova.

Scensko prikazivanje dramskog teksta.

Služenje rječnikom i enciklopedijom za djecu i pisanje sopstvenog rječnika.

Slušanje i vrednovanje / kritično procjenjivanje govora u emisijama za djecu na radiju i televiziji.

Njegovanje kulture slušanja sagovornika, pisanje razglednica i kraćeg pisma.

Izrada domaćih pismenih zadataka (do osam) i njihova analiza na satu.

BOSANSKI JEZIK

PRVI RAZRED

Cilj i zadaci

Cilj nastave bosanskog jezika je da osposobi učenika za jezičku komunikaciju koja će mu omogućiti ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje. Ostvarivanje svrhe nastave bosanskog jezika uključuje ovladavanje standardnim jezikom, a doprinosi:

- razvoju jezičko-komunikacijskih sposobnosti pri govornoj i pisanoj upotrebi jezika u svim funkcionalnim stilovima;
- razvoju literarnih sposobnosti, čitateljskih interesa i kulture;
- razvijanju svijesti o važnosti znanja i njegovanja maternjeg jezika,
- stvaranju zanimanja i potrebe za sadržajima medijske kulture.

Zadaci nastave maternjeg jezika u prvom razredu su formiranje pozitivnog odnosa prema maternjem jeziku i usvajanje osnovnih segmenata elementarne pismenosti što podrazumijeva:

- pravilan govor, mogućnost analitičko-sintetičkog pristupa riječima i rečenicama;
- poznavanje štampanih i pisanih slova latinice, ščitavanje i čitanje riječi i rečenica, razumijevanje pročitano i mogućnost reprodukcije;
- usvajanje osnovnih elemenata pisanja; uočavanje značaja praktične upotrebe pisanoga teksta;
- razvijanje sposobnosti artikulacije i ukupnog kvaliteta govora (u međusobnoj komunikaciji i u vježbama reprodukcije, odnosno produkcije sadržaja).

- stvaranje navika upotrebe pravogovornih (ortoepskih) i pravopisnih (ortografskih) normi;

- razvoj sposobnosti izražavanja doživljaja, osjećaja, misli i stavova;

- razvijanje spontanosti govora;

- razvijanje, njegovanje i vježbanje osjećaja za umjetničke dimenzije jezika;

- bogaćenje rječnika, razvoj jezičkog stvaralaštva;

- ostvarivanje uspješne usmene i pisane komunikacije;

- spoznavanje i doživljavanje, tj. primanje (receptija) književnih djela;

- osposobljavanje za samostalno čitanje i primanje (receptiju) književnih djela;

- razvijanje interesovanja za umjetničko stvaralaštvo;

- razvijanje osjetljivosti za književnu riječ;

- osposobljavanje učenika za korišćenje štampane riječi u praktičnom životu;

- razvijanje čitalačkih potreba i stvaranje čitalačkih navika;

- osposobljavanje za komunikaciju s medijima: pozorištem, filmom, radijem, štampom, stripom, računarom.

Operativni zadaci

- razvijanje govorne sposobnosti i pravilan izgovor glasova, glasovnih skupova, riječi i rečenica;

- upoznavanje i usvajanje tehnike početnog čitanja na latiničnom pismu;

- razvijanje sposobnosti tečnog i pravilnog, glasnog i tihog čitanja tekstova ;

- upoznavanje i usvajanje početnog pisanja.

- osposobljavanje učenika da glasove zapisuje malim i velikim slovom;

- osposobljavanje učenika da razlikuje štampana i pisana slova;

- osposobljavanje učenika da imenuje latinicu kao pismo kojim piše;

- da slovima označava glasove, a povezivanjem glasova zapisuje riječi;

- da razlikuje pisanje riječi štampanim i pisanim slovima;

- poštuje zahteve pravilnog pisanja;

- uočava različite mogućnosti sporazumijevanja u okruženju (jezička sredina); razumijevanje i korišćenje pojmova maternji jezik i strani jezik.

- upozna i primjenjuje osnovna pravopisna pravila.;

- da se osposobi za usmeno i pismeno prepričavanje, pričanje i opisivanje.
- da razvija sposobnost slušanja, doživljavanja i razgovora o umjetničkim tekstovima.

Programski sadržaji u prvom razredu Osnove čitanja i pisanja

Prethodna ispitivanja:

- ispitivanje individualnih sposobnosti učenika;
- uočavanje govornih sposobnosti i razvijenosti govora djeteta;
- poznavanje slova latinice, tehnika čitanja (sricanje, iščitavanje, ili tečno čitanje);
- logička struktura čitanja (razumijevanje poruka kraćeg teksta);
- vještina pisanja štampanih slova latinice;
- pripremljenost za glasovnu analizu, dijalekatske i druge osobine govora, nivoa usmenog izražavanja.

Priprema za čitanje i pisanje

Vježbe u posmatranju (vizuelne vježbe):

- razvijanje analitičkog načina posmatranja;
- tematski organizovane vježbe u posmatranju, zapažanju i opisivanju (ljudi, predmeta, životinja, slika, ilustracija, položaj nečeg ili nekog, pokreti, dinamika, mimička aktivnost, gestikulacija).

Akustičke vježbe:

- organizovano opažanje zvukova, šumova i tonova;
- razlikovanje govornih karakteristika govora, nastavnika, druga, spikera i glumca.
- izgrađivanje kulture slušanja sagovornika (razvijanje stila slušanja, pažnje i koncentracije u toku slušanja, uvažavanje sagovornika, podražavanje pravilnog govora).

Vježbe u usmenom izražavanju:

- prepričavanje,
- slobodno pričanje,
- pričanje na osnovu posmatranja predmeta, slika, događaja;
- pričanje na osnovu pročitanih i ispričanih književnih tekstova.
- formiranje pojmova: glas, slovo, riječ;

Vježbe artikulacije:

- čist, jasan i pravilan izgovor svih glasova
- Analitička, sintetička i analitičko-sintetička vježbanja.

Motoričke vježbe:

- vježbanje pokreta ruke, šake i prstiju, pisanje različitih crta i linija kao osnovnih elemenata slova;

Početno čitanje i pisanje

- usavršavanje tehnike i logike čitanja u okviru latiničnog pisma;
- vježbe čitanja (pravilnost, razumijevanje, brzina), uvođenje elemenata izražajnosti;
- usavršavanje tehnike pisanja
- upoznavanje učenika sa zahtjevima pravilnog pisanja (higijenski i tehnički zahtjevi, sredstva za pisanje, kordinacija pokreta, cjelovito pisanje slova i riječi, povezivanje slova, oblik i položaj slova);
- usavršavanje grafički pravilnog i lijepog pisanja.

Usavršavanje čitanja i pisanja

- pravilnosti čitanja;
- čitanje brzinom koja odgovara brzini govora uvažavanjem individualnih osobnosti učenika);
- vježbe vizuelne i akustičke identifikacije glasova-slova, riječi i zvukova;
- čitanje prirodnom jačinom glasa uz vježbe disanja, razvijanje osjećaja za tempo i samostalnosti u čitanju;
- čitanje naglas i čitanje u sebi, individualno i horsko/zborno čitanje.

Razumijevanje pročitanoog sadržaja

- rješavanje jednostavnijih zadataka radi provjere razumijevanja pročitanoog;
- vježbe reproduktivnog tipa (odgovori na detaljna i uopćena pitanja);
- vježbe koje podrazumijevaju rješavanje problemske situacije;
- stvaralačka reprodukcija (dodavanje, izostavljanje pojedinosti);
- vježbe koje zahtijevaju uočavanje uzroka i posljedice;
- razumijevanje poruke teksta posredstvom analize ponašanja likova;
- čitanje dramskog teksta, čitanje po ulogama, identifikacija s likom i preuzimanje uloge lika;
- ilustriranje pročitanoog;
- uvođenje elemenata izražajnosti u čitanje.

Jezik

Gramatika

- rečenica; riječ, glas, slovo - Uočavanje uloge glasa u razlikovanju značenja riječi; odrediti početak i kraj rečenice na usmenoj i pisanoj razini; razlikovanje rečenica po značenju (obavještajna, upitna, uzvična i prepoznavanje (intonacijom) u tekstu;
- skupovi je/ije u učestalim riječima;
- glasovi - slova č, ć dž, đ, h, r ako učenicima pričinjavaju teškoće u izgovorenim, napisanim riječima.

Pravopis

- pisanje velikog slova na početku rečenice;
- pisanje interpunkcijskih znakova tačke, upitnika i uzvičnika;
- pisanje imena, nadimaka i prezimena ljudi velikim početnim slovom;
- pisanje imena naseljenih mjesta i ulica u svom naselju;
- pisanje naziva praznika.

Jezička kultura

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja

Prepričavanje - slobodno i usmjereno; prepričavanje kraćih i jednostavnijih tekstova iz bukvara, čitanke, časopisa za decu, lutkarskih pozorišnih predstava, crtanih filmova, radijskih i televizijskih emisija za djecu.

Pričanje o događajima i doživljajima - slobodno i usmjereno: teme koje se odnose na bliže i šire okruženje (neposredna okolina, roditeljski dom, škola, igra, izleti; posete, susreti); pričanje na osnovu stvaralačke mašte; pričanje prema nizu slika - postupno otkrivanje slika, po logičnom redosledu.

Opisivanje predmeta - slobodno i podsticanjem: uočavanje i imenovanje izrazitih obilježja jednostavnih predmeta i omiljenih igraćaka; opisivanje biljaka i životinja: opisivanje biljaka na osnovu zajedničkog posmatranja; slobodno opisivanje životinje ljubimca i opisivanje životinja pa osnovu zajedničkog posmatranja. Opisivanje predmeta, biljaka i životinja na osnovu ličnog iskustva/sjećanja i znanja iz predmeta Svijet oko nas.

Usmena i pismena vježbanja

Ortoepske vježbe: pravilan izgovor glasova, suglasničkih grupa, riječi, onomatopeja, brzalica.

Ortografske vježbe: prepisivanje riječi i kratkih rečenica sa datim zadatkom; provjeravanje i vrjednovanje urednosti i čitkosti pisanja.

Diktat za primjenu pravopisnih pravila. Autodiktat.

Leksičke vježbe: građenje riječi; sinonimi; antonimi; riječi sa umanjenim i uvećanim značenjem i sl.

Sintaksičke vježbe: usmjereno i samostalno sastavljanje rečenica; rečenice sa dopunjavanjem; rečenice od zadatih riječi i sl.

- odgonetanje i rešavanje rebusa;
- kazivanje napamet naučenih tekstova (lirskih i epskih);
- scensko improvizovanje dramskog/dramatizovanog teksta;
- služenje rječnikom i pisanje/stvaranje sopstvenog rječnika;
- konvencionalni jezički standardi u usmenom opštenju (sa nepoznatim i odraslim sagovornikom - upotreba riječi Vi iz poštovanja i učtivosti);
- pisanje čestitke;
- izrada domaćih pismenih zadataka (do pet) i njihova analiza na času - u drugom polugodištu.

Književnost

Lektira

Uzair Ajradini: Lopte

Halid Kadrić: Prije prvog školskog sata

Ahmet Hromadžić: Medeni

Enisa Osmančević-Čurić: Za sretan put po dukat žut

Bela Džogović: Imena stara

Narona priča: Nasrudin hodža i dijete

Kemal Coco: Kpi mi mamice

Bisera Alikadić: Štipaljke

Grigor Vitez: Zubić

Lav Tolstoj: Dva druga

Dragan Kulidžan: Dva zečića - dva prvaka

Nasiha Kapidžić-Hadžić: Sjenice

Narodna priča: Djed i repa

Omer Turković: Torbetina

Dušan Radović: Tužibaba

Šimo Ešić: Zašto volim svoju baku

Narodna priča: Vrana i vrč s vodom

Gustav Krklec: Prvi snijeg

Šukrija Pandžo: Dvije pahulje

Sejma Birdaini: Oči moje majke

Grigor Vitez: Zubić

Muharem Omerović: Kada djeca vožnju uče

Lisica i roda, Narodna basna

Kasim Deraković: Teče rijeka

Branko Ćopić: Zemlja bajki

Nasiha Kapidžić-Hadžić: Poštar

Indijsk narodna priča: Koliko je pet i jedan

Rizo Džafić: Proljeće

Nedžati Zekerija: U biblioteci

Avidja Avdić: Šta to šuška bez oduška

Zlata Vidaček: Prvi leptir

Ernest Hemingvej: Starac i ptičica

Bela Džogović: Potočić

Enes Kahvić: Mamina kosa

France Filipić: Patuljak dremuljak

Mirsad Bećirbašić: Naušnice od trešanja

Ela Peroci: Papučica maca

La Lafonten: Cvrčak i mravi

Nasiha Kapidžić-Hadžić: Maskembal u šumi

Ismet Bekrić: Otac s kišobranom

Izbor iz poezije Jovana Jovanovića Zmaja

Zehra Hubijar: Medin rođendan

Ahmet Hromadžić: Zlatorun

Jacob i Wilhelm Grim: Bajke

U toku školske godine obavezno obraditi četiri djela.

Književni pojmovi

Poezija

- učenici koriste i razumiju pojam pjesnik/pjesnikinja;

- razlikuju pojmove pesma, strofa, stih.

Proza

- prepoznaju bajku na osnovu njenih osobina: ustaljeni početak i osobeni ton pripovijedanja ("nekada davno...");

- književni lik - uočavaju razliku između likova koji su nosioci pozitivnih i negativnih osobina. Određuju događaj, mesto i vreme vreme zbivanja.

Drama

Učenici prepoznaju dramu kao književni rod:

- gledaju pozorišne i lutkarske predstave,

- prepoznaju glavne likove,

- doživljavaju prostor u kome se događja radnja,

- razumiju tok događaja i upoređuju ga sa iskustvom iz života,

- slušaju radio-drame,

- pokušavaju da ilustruju događaje iz gledane predstave,

- gledaju film i upoznaju se sa znacajem medija i upoznaju

razliku između crtanog i igranog filma.

Medijska kultura

- animirani film-crtani, lutkarski (crtež ili lutka u funkciji pričanja; oživljavanje neživog);

- televizijski programi za djecu (televizija je moćna jer može pratiti i prenositi dešavanja u momentu kada se zbivaju, može emitovati različite vrste programa...);

- biblioteka (školska biblioteka ima nezamjenjivo bogatstvo knjiga, u njima je znanje i odgovori na ono što ne znamo).

Način ostvarivanja programa

U FUNKCIJI REALIZACIJE PROGRAMSKIH SADRŽAJA I OSTVARIVANJA POSTAVLJENIH ODGOJNO-OBRAZOVNIH CILJEVA I ZADATAKA SU:			
Specifične metode i postupci	Oblici jezičke i socijalne komunikacije	Komunikacijski postupci	Nastavna sredstva
Sve nastavne metode, metode koje su specifične u procesu uvođenja učenika u elementarnu pismenost	Svi oblici nastavnog rada koji podrazumijevaju sve jezičke i socijalne aspekte i dinamizme	Posmatranje Slušanje	Slike predmeta, bića, pojava
Glasovna analitičko-sintetička metoda	Rad u grupi, ja s drugima i drugi sa mnom	Doživljavanje	Slike događaja
Kombinovana metoda	Rad u paru	Izražavanje	Crteži
Postupci	Kooperativni rad	Slušanje govora i čitanja	Niz slika koje predstavljaju događaj
Monografska obrada pisanih slova	Frontalni rad	Slušamo glasove u prirodi i oponašamo	Ilustrirana razredna slovarica
Grupna obrada slova koja nemaju složenu grafičku strukturu	Individualni rad	Slušam, pamtim, i znam	Razredna slovarica bez ilustracija
Globalna i detaljna analiza, upoređivanje	Individualizirani rad	Slušam, doživljam	Individualne slovarice
Jezička i stilna analiza	Igraonice -maštaonice	Izražavam riječima	Aplikacije
Etička analiza	Igraonice-radionice	Slušam i izražavam pokretom	Slogovnice
Analiza likova	Igraonice- pričaonice	Razgovor	Kartoni riječi
Gramatička analiza	Individualni programi u učionici za sve	Pitanje-odgovor	Filmovi
Induktivni i deduktivnu metod		Imitacija	Glina, plastelin
Heuristički metod		Igranje uloga	Lutke
Rješavanje problema		Pričanje	Modeli predmeta
		Prepričavanje	
		Opis (perceptivni i doživljajni nivo), dodir mi kaže, osjećam, to mi liči na.....	
		Igra kao situacija, postupak i sredstvo	

Osnove čitanja i pisanja

Priprema za čitanje i pisanje

Nakon ispitivanja sposobnosti svakoga djeteta za govorno opštenje, ispitivanje predznanja iz čitanja i pisanja (poznavanje slova, čitanje i pisanje), slijedi formiranje individualnih tabela sa rezultatima ispitivanja radi ujednačavanja odeljenja, izbora metoda i postupaka i praćenja napredovanja učenika. Od tih rezultata zavisi organizovanje i realizacija vježbi, odnosno, priprema za čitanje i pisanje. Te vježbe su:

- vizuelne vježbe ili vježbe posmatranja (u učionici, širem prostoru, slike i fotografije; prvo cjeline, pa pojednosti (oblici, boje položaj, pokreti). Slike-skrivalice;
- akustičke vježbe ili vježbe u slušanju. Razvija se slušanje, pažnja, koncentracija (govor nastavnika, glumca, spikera). Razumijevanje. Onomatopeje, raspoloženja (smijeh, tuga, radost, plač). Korelacija-Muzičko vaspitanje;
- prepričavanje (bajki, crtanih filmova, priča -doslovno ili slobodno) i pričanje (putem pitanja i potpitanja, a zatim samostalno). Slobodno pričanje, djeci zanimljive dogodovštine. Važno! - konvencionalne fraze: molim, izvinite, načini obraćanja-porodica;
- opisivanje (postupno, šta da posmatraju, kako - bitno i nebitno). Neposredno opisivanje i posredno opisivanje (pamćenje);
- vježbe artikulacije (r, afrikati, frikativi);
- razumijevanje i usvajanje pojma rečenice (globalni - cjelovito čitanje sa tačkom na kraju, bez ulaženja u karakteristike) i sintetički metod (slaganje riječi na slovarici);
- usvojiti granice rečenice - početak i kraj;
- razumijevanje i usvajanje pojma riječi. Sintetički put (od glasova ka riječi); razumijevanje i usvajanje pojma glasa (onomatopeje zzzz, ššššš, pa uočavanje u riječima u raznim pozicijama) riječi nosioci značenja;
- analitička vježbanja (uočavanje glasova na početku riječi, u sredini, na kraju) pa rastavljanje riječi na glasove (dva glasa, tri, četiri...);
- sintetička vježbanja (najefikasnije analitičko-sintetička);
- globalno čitanje (najprije se mehanički prate slike u bukvarima, a zatim se pamte pa prepoznaju. Globalno čitanje zadovoljava radoznalost;
- motoričke vježbe (priprema za pisanje). Vježbe za razvijanje ruke, šake, crtanje jednostavnih likova, slobodno crtanje, vježbe za oslobađanje ruke.

Početno čitanje i pisanje - usavršavanje početnog čitanja i pisanja

U ovom periodu učenici usvajaju slova - štampana i pisana, uče da ščitavaju, čitaju, kao i da pišu štampanim i pisanim slovima latinice. Prema rezultatima prethodnog ispitivanja poznavanja slova i čitanja i prema individualnom napredovanju učenika u odeljenju, nastavu početnog čitanja i pisanja treba izvoditi na više nivoa, uz primjenu principa individualizacije bez obzira na postupak (monografski, grupni,

kompleksni) za koji se opredijelio učitelj.

Posebnu pažnju u čitanju treba usmjeriti na:

- pravilnosti čitanja;
 - čitanje brzinom koja odgovara brzini govora (uvažavati individualne osobenosti učenika);
 - vježbe vizuelne i akustičke identifikacije glasova-slova, riječi, zvukova i usavršavanje preciznosti u diferencijaciji i imenovanju sadržaja koje su vidjeli i čuli;
 - čitanje prirodnom jačinom glasa, vježbe disanja, razvijanje osjećaja za tempo i samostalnosti u čitanju;
 - čitanje naglas i čitanje u sebi, individualno i horsko/zborno čitanje.
- Razumijevanje pročitanoj sadržaja
- rješavanje jednostavnijih zadataka radi provjere razumijevanja pročitanoj;
 - vježbe reproduktivnog tipa (odgovori na detaljna i uopćena pitanja);
 - vježbe koje podrazumijevaju rješavanje problemske situacije;
 - stvaralačka reprodukcija (dodavanje, izostavljanje pojedinosti);
 - vježbe koje zahtijevaju uočavanje uzroka i posljedice;
 - razumijevanje poruke teksta posredstvom analize ponašanja likova.

U ovom periodu još uvijek je u prvom planu pravilnost čitanja i razumijevanje. Brzina čitanja ovisi od brzine razumijevanja. Postepeno navikavati učenike na čitanje u sebi i kombinovati te vježbe s vježbama glasnog čitanja.

Čitati s razumijevanjem znači: razumjeti riječi, izraze i rečenice, sadržaj teksta, uočiti likove i njihove osobine (na osnovu njihovih postupaka), moći reprodukovati, ispričati suštinu pročitanoj, odnosno uočiti besmislenost u nonsensnom sadržaju i moći uspostaviti logički slijed riječi i rečenica .

Od početka prvog polugodišta treba, paralelno s ostalim programskim zahtjevima, u kontinuitetu realizirati predvježbe za pisanje. Štampana slova su jednostavnija, ne povezujemo ih. Pisana slova imaju složeniju grafičku strukturu i mnogo specifičnosti u povezivanju. Vježbe čitanja i predvježbe za pisanje idu paralelno.

Pretpostavljamo da će učenici na kraju prvog polugodišta prvog razreda čitati korektno (pravilno i s razumijevanjem). Razlike će biti uočljive od učenika do učenika. To je sasvim u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina tokom razreda.

Posebnu pažnju u pisanju treba usmjeriti na:

- usvajanje pisanih i štampanih slova latiničnog pisma;
- pisanje pojedinačnih slova;
- povezivanje slova u strukture riječi;
- pisanje po uzoru;
- rečenice napisane štampanim slovima prepisujemo pisanim slovima;
- rečenice napisane pisanim slovima prepisujemo pisanim slovima;
- prepisivanje niza rečenica - nteksta;
- pisanje riječi i rečenica uz ilustrirani sadržaj;
- pisanje rečenica uz ilustracije;
- vježbe dopunjavanja rečenica;
- slušam - pamtim - pišem;
- jezične igre: igre rasutim slovima, riječi s poremećenim slijedom slogova;
- leksički nizovi riječi (odaberite riječi koje voliš, protumači zašto si odabrao tu riječ, stvaraj rečenicu);
- igre zajedničkog sastavljanja rečenica;
- vježbe pisanja primjenom diktata s komentarom i stvaralačkih diktata;
- vježbe usmjerene na estetsku stranu rukopisa;
- usavršavanje tehnike i logike čitanja, usavršavanje tehnike pisanja;
- uvođenje u čitanje elemenata izražajnosti.

Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma: razlikovanje grafičke strukture pojedinih slova, mogućnost pisanja i pravilnog povezivanja slova u strukture riječi.

Manje zanimljive sadržaje, pomalo apstraktne, približićemo učenicima pomoću elemenata igre, igre sa svrhom, povezivanjem tih sadržaja sa sadržajima drugih nastavnih predmeta i sa iskustvenim elementima. U igri kao ugodnom situacionom kontekstu moguće je ostvariti uspješnu komunikaciju, a i istovremeno motivirati učenike da prezentiraju ideje, stavove i ispolje kreativne crte. Nastavnik je samo posrednik koji dobro razumije sve aspekte organizacije i realizacije sadržaja nastavnih programa.

Jezik

- Rječnik
- Gramatika
- Pravogovor (ortoepija)
- Pravopis (ortografija)

Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave maternjeg jezika, pa i na sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnovati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na razini prepoznavanja jezičnih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezično, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju kvaliteta govora. Još uvijek ima vremena za ublažavanje ili otklanjanje eventualnih teškoća u govoru čitanju i pisanju.

Sadržaji gramatike su apstraktnog karaktera i kao takvi daleki razumijevanju učeniku prvog razreda, s obzirom na konkretnost kao osnovno obilježje njegovog mišljenja.

Uz to, dijete još uvijek ima problema s čitanjem. To će biti tako sve do trenutka kada proces čitanja postane automatiziran.

Književnost

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književnoznanstvene aspekte.

U razrednoj je nastavi težište na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo je područje u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa. Ne treba zaboraviti da stupanj razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalna zrelost, kao i stupanj lingvističkog razvoja utiču na percepciju i recepciju književnog djela, a književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno spoznajni intenzitet u procesu komunikacije s književnim tekstom.

Književnoznanstvene aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Nastavnikovo posredovanje je još uvijek veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstom.

Tematska i žanrovska raznovrsnost

U prvom razredu još uvijek ne uvodimo lekturu u klasičnom smislu. Ukupne napore treba usmjeriti na čitanje u razredu, na korekcije i uvođenje učenika u pravilno čitanje. Posebni (kratki, smisleni, zanimljivi tekstovi sa zadacima koji su primjereni učenicima) mogu biti u funkciji osamostalivanja učenika u druženju s tekstom.

Duga je staza koju treba s učenicima preći kako bi svako u njemu dostupnom trenutku i obimu shvatio smisao rečenog. Ali, i to je shvaćanje strogo individualno. Tu individualnost treba poštovati, kako s obzirom na potrebno vrijeme, tako i s obzirom na mogućnost izražavanja smisla pročitanoj.

Sadržaje medijske kulture treba posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave maternjeg jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta i u kontekstu života. Imaju funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja sadržaja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivan pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno učenicima objasniti da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u životu (da kišobran ne može zamijeniti padobran i da nije moguće pomoću kišobrana spustiti se s balkona, ili da lik umire, pa oživljava). Nije naglasak na pojmovima i njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženju u toj komunikaciji.

Sadržaji kulture usmenog i pismenog izražavanja su u funkciji razvoja jezičkih sposobnosti, kulture komunikacije na usmenoj i pisanoj razini. Ovi su sadržaji i u sadržajima svih drugih područja. Valja znati da vježbama pismenog izražavanja uvijek prethodi vježba usmenog izražavanja. Samo kod uvođenja u situacioni razgovor i kod upoznavanja pravila telefonskog razgovora ostajemo na razini usmene komunikacije. Treba koristiti one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima prvog razreda: prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta, odgovore na pitanja, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica prema slici, pisati čestitku, razglednicu pismo. Radi uvježbavanja tehnike pisanja, praćenja i provjeravanje nivoa postignuća u gramatici i pravopisu koristiti diktate (diktat s komentarom, izborni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, objašnjeni diktat, izborni, stvaralačke diktate). Metodički dobro osmišljenom primjenom diktata u prvom je razredu moguće razvijati pažnju, sposobnost pamćenja, samostalnost i istrajnost u radu.

Ukupan broj nastavnih časova ovog nastavnog predmeta podijelili smo po pojedinim područjima u skladu s postavljenim ciljevima i obimom programskih zahtjeva. Ta je podjela samo jedan od parametara u procjeni vremena potrebnog za usvajanje sadržaja određenog područja. Sadržaji svih područja čine cjelinu spoznaje o jeziku, književnim djelima, zakonitostima u jeziku. Moguće ih je izučavati u međusobnoj povezanosti, kao i u značajnoj povezanosti sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

Očekivani rezultati (ishodi učenja)

Učenik će posjedovati kvalitete određene odgojno-obrazovnim ciljevima za svako pojedino područje. Realizacija programskih sadržaja nastavnog predmeta u cjelini treba rezultirati sljedećim ishodima:

- učenik će poznavati prvo pismo (latinicu), čitaće pravilno tekstove koji su njemu primjereni i brzinom koja odgovara običnom svakodnevnom usmenom govoru;
- učenik će razumjeti sadržaj pročitano: moći će ispričati sadržaj pročitano samostalno, ili uz neznatnu nastavnikovu pomoć;
- poznaće pisana slova latinice (moći će napisati slova, povezivati ih pravilno u strukture riječi i rečenica);
- moći će odrediti početak i kraj rečenice na usmenoj i pisanoj razini;
- moći će na kraju drugog razreda samostalno prepisati tekst obima 15-20 riječi (do 4 riječi u rečenici) ili napisati riječi, rečenice, tekst u formi diktata (objašnjenog i diktata s komentarom, stvaralačkog diktata, izbornog diktata);
- uvažavaće pravopisne zahtjeve o pisanju velikog slova na početku rečenice, u pisanju vlastitih imena ljudi. Pisanje imena gradova i sela treba zasnivati na prepoznatljivim imenima u pojedinim sredinama (kriterij blizine i poznatosti);
- moći će procijeniti šta je posebno važno u tekstu, a šta manje važno i kazati razloge za takav stav, uočiti uzrok i posljedicu ;
- prepoznaće uspješno glavne i sporedne likove i njihove osobine, imenovaće te osobine na razini dobrog i lošeg, prihvatljivog-neprihvatljivog, poželjnog-nepoželjnog ponašanja;
- uočavanje karakteristika likova pomoći će učeniku u uočavanju poželjnih i nepoželjnih vidova ponašanja ljudi u njegovom okruženju, a razvijanje opreza u komunikaciji je mjera prevencije eventualnih negativnih iskustava;
- može govoriti u kontinuitetu i služiti se programom predviđenim oblicima izražavanja;
- znaće razgovarati s drugom osobom ili osobama direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja;
- može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja);
- može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja;
- može precizno odgovoriti na postavljena pitanja i tako prepričati tekst;
- može tačno prenijeti informaciju;
- može napisati priču ispričanu nizom slika ili jednom slikom;
- može napisati pisanim slovima riječi i rečenice napisane štampanim slovima;
- može prepričati priču u pisanoj formi (po nizu slika, jednoj slici, po detaljnim pitanjima);
- zna napisati čestitku - poruku, sadržaj razglednice, kratko pismo - poruku;
- posjedovaće svijest o štetnosti djelovanja sadržaja TV ekrana, neće mnogo vremena provoditi pred TV ekranom, posjedovaće informacije o štetnosti pretjerane identifikacije s likovima iz crtanog filma, odnosno TV likovima kako bi se izbjegle eventualne nezgode;
- moći će usredsrediti pažnju na sadržaj ili aktivnost ;
- znatno će napredovati u sposobnosti praćenja i slušanja tuđeg govora;
- potpunije će razumijevati značaj kulture čitanja i rado će čitati, ispoljavaće ekspresivnu kreativnost u govoru i pisanju.

II razred

(5 sati nedeljno, 180 sati godišnje)

ČITANJE I PISANJE

- Inerpretativno čitanje - usavršavanje tehnike čitanja i pisanja (tečnog i pravilnog, glasnog i tihog čitanja štampanih i pisanih tekstova uz pravilno naglašavanje riječi i govorne realizacije znakova interpunkcije odgovarajućom intonacijom)

- Razumijevanje sadržaja na osnovu reprodukcije pročitano (uočavanje ključnih pojmova i povezivanje događaja u tekstu; utvrđivanje vremena dešavanja radnje; razlikovanje glavnih i sporednih likova; izražavanje ličnog stava o postupcima likova; razvijanje i razumijevanje ishoda uzročno-posljedičnog slijeda događaja; uočavanje razlike između radnje u svijetu nerealne radnje i realnoga svijeta; mogućnost odgovaranja na postavljena pitanja; stvaranje nove priče na osnovu pročitano; pisano izražavanje sadržaja pročitano, ilustriranje pročitano)

- Usavršavanje tehnike pisanja uz poštovanje pravopisnih normi

- Pisanje rečenica na osnovu reprodukcije pročitano

- Pisanje po diktatu

- Stvaralačko pisanje (samostalno pisanje kraćih vezanih tekstova prema zadatoj temi)

- Upoznavanje i usvajanje ćirilnog pisma

- Usavršavanje estetske strane rukopisa

JEZIK 52 SATA (32+14+6)

Gramatika

- Razlikovanje rečenica po značenju: obavještajne, upitne, uzvične rečenice i zapovjedne

- Razlikovanje rečenica po obliku: potvrdne i odrične rečenice

- Imenice: vlastite i zajedničke, rod i broj imenica

- Riječi koje kazuju radnju - glagoli

- Osnovni glagolski oblici za iskazivanje sadašnjeg, prošlog i budućeg vremena

- Glavni dijelovi rečenice: subjekat i predikat

- Samoglasnici i suglasnici

- Umanjeno i uvećano značenje riječi

Pravopis

- Znaci interpunkcije: tačka, uzvičnik i upitnik

- Dvije tačke i zarez u nabranjanju
- Upotreba velikog slova u pisanju vlastitih imenica: ličnih imena i prezimena, nadimaka, imena životinja, imena ulica, trgova, ustanova, knjiga i časopisa, praznika, geografskih pojmova
- Rastavljanje riječi na slogove
- Rastavljanje riječi na kraju reda
- Pisanje adrese
- Pisanje čestitke
- Skraćenice
- Glasovne i slovne Skupine **ije/je**
- Pravičan izgovor i pisanje glasova **č i ć, dž i đ, h**
- Riječca LI u upitnim rečenicama
- Riječca NE uz glagole

Jezička kultura 56 sati (17+36+3)

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja

Prepričavanje tekstova, crtanih i igranih filmova, pozorišnih predstava, pročitanih knjiga, televizijskih i radijskih emisija za djecu; detaljno (opširno) po zajedničkom i individualnom planu; sažeto prepričavanje; prepričavanje na osnovu uopćenih pitanja, prepričavanje sa promjenom kraja priče, proširivanje - nastavak priče.

Pričanje na osnovu datog početka (slike, teksta); pričanje na osnovu datih tematskih riječi; pričanje o doživljajima i događajima, stvarnim i izmišljenim.

Opisivanje poznatog predmeta, ljudi i prirode; samostalno biranje motiva i izdvajanje detalja koji učenika posebno zaokupljaju i podstiču na opisivanje; uvježbavanje planskog pristupa u opisivanju.

Izjaveštavanje o sebi (kratka autobiografija).

Usmena i pismena vježbanja

Ortoepske vježbe - uvježbavanje pravilnog izgovora riječi, iskaza, rečenica, poslovice; slušanje zvučnih zapisa; snimanje čitanja i analiza snimljenog.

Ortografske vježbe - prepisivanje teksta sa jednog pisma na drugo; uvježbavanje čitkog i urednog rukopisa, uz primjenu pravopisnih pravila.

Diktati s komentarom, objašnjeni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, izborni diktat, kontrolni diktat, autodiktat.

Leksičke i semantičke vježbe - iznalaženje sinonima i homonima; građenje riječi; osnovno i preneseno značenje; neknjiževne riječi i iznalaženje zamjena jezičkim standardom.

Sintaksičke i stilske vježbe - proširivanje rečenica unošenjem ličnog tona, sažimanjem rečenice radi pojačanja njene informativne moći.

Zagonetanje i odgonetanje, rješavanje i sastavljanje rebusa i ukrštenih riječi.

Kazivanje napamet naučenih tekstova.

Scensko prikazivanje dramskog teksta.

Slušanje i vrednovanje - kritičko procjenjivanje govora u emisijama za djecu na radiju i televiziji.

Njegovanje kulture slušanja sagovornika, pisanje adrese i čestitke.

Sistematsko uvođenje u način planiranja i pisanja tzv. slobodnih pismenih sastava.

Dvije pismene vježbe - jedan u prvom i jedan u drugom polugodištu.

KNJIŽEVNOST 65 sati (49+12+4)

- Mačka i tačka - Hajro Ikić
- Nasrudin i car - Narodna priča
- Asija - Fikreta Kenović-Salihović
- Cvrčak i mrav - Ajla Bećirović i Amina Ralić
- Vrapci - Mevluda Melajac
- List na putu - Šukrija Pandžo
- Vrabac i laste - Lav Nikolajević Tolstoj
- Plamena - Ahmet Hromadžić
- Jesen u gradu - Ismet Bekrić
- Dječak griji svijet - Ilica Vanja Rorić
- Čup sa zlatom - Jermenska narodna priča
- Nena, Sena i čekmedže - Bisera Alikadić
- Nanina sehara - Omer Turković
- Vrba i tm - narodna priča
- Čemu se pčela smijala - Mirsad Bećirbašić
- Lisica i gavran - Ezop
- Čuvar - Ešref Berbić
- Na pijaci - Bisera Alikadić
- Lastavice - Azra Mulalić
- Zlatna kantica - Oton Žipančić
- Važnost - Ferida Duraković
- Ledena gora - Ahmet Hromadžić
- Kako je procvjetala prva visibaba - Šimo Ešić
- Trčimo za suncem - Nasiha Kapidžić-Hadžić
- Veliko dijete - Enes Kišević
- Zna on unaprijed - Gvido Tartalja
- Ribar iz Cefalua - Đani Radari
- Carevo novo odijelo - H. K. Andersen
- Mehmed-paša tri cara služi - narodna epska pjesma
- Spavaj, sine, od đula ti beša - narodna lirski pjesma
- Izbor iz narodnog usmenog stvaralaštva
- Izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu
- Omer Turković - Šišanje strašnog lava (izbor pjesama)
- Nasiha Kapidžić-Hadžić - Pjesme (izbor pjesama)
- Ahmet Hromadžić - Zelena šuma
- Hans Kristijan Andersen - Bajke

Književni pojmovi

Lirika

Pjesma, osjećanja; stih, strofa - na nivou prepoznavanja i imenovanja.

Epika

Fabula - redosljed događaja (prepoznavanje). Glavni i sporedni likovi, njihove osobine i postupci.

Epska pjesma, bajka, basna - prepoznavanje.

Drama

Dramski junak, dramska radnja, dramski sukob, dijalog pozornica, glumac - na nivou prepoznavanja.

MEDIJSKA KULTURA (5+1+1)

Film

Filmska priča: animirani film i igrani, dječiji film.

Napredak u razvoju filma - tehnički aspekti: film u crno-bijeloj tehnici, film u boji; nijemi i zvučni film.

Pozorište

Pozorišna predstava, pozornica, publika.

Radio-emisije

Radio kao medij i radio-emisija u funkciji popularizacije znanja, kulture i zabave primjerene djeci; radio emisija.

Televizija, televizijski program za djecu, televizijska emisija.

Dječiji časopisi i strip

Poznavati neke dječije časopise i stripove u njima; poznavanje razlika između časopisa.

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Nastava bosanskoga jezika može se uspješno realizirati primjenom i kombinovanjem više nastavnih metoda.

Učenje drugog pisma

Priprema za početno čitanje i pisanje na ćirilicom pismu zahtijeva sličan postupak i način ostvarivanja programa onom u prvom razredu. Preporučuje se odvojeno učenje čitanja i pisanja, što pruža mogućnost da se drugo pismo kvalitetnije savlada. Slova drugog pisma obrađuju se po grupnom postupku obrade slova. Pošto su učenici ovladali izvjesnim operacijama usvajajući prvo pismo lakše će poimati oblike slova drugog pisma. Tekstove pisane ćirilicom i latinicom treba upoređivati tek kad potpuno savladaju i drugo pismo. Tada treba prepisivati tekstove s jednog na drugo pismo. Nastava čitanja i pisanja u drugom razredu obuhvata i rad na književnom tekstu, artikulacione, govorne i pismene vježbe, te savladavanje elementarnih pojmova iz gramatike i pravopisa. Savladavanje štampanih i pisanih slova ćirilice načelno se ostvaruje do kraja prvog polugodišta. Čitanje i pisanje uvježbavati u drugom polugodištu do stepena automatizovanih radnji. Za usavršavanje čitanja i pisanja koriste se sistematska vježbanja: glasno čitanje teksta iz čitanke ili šire lektire, uz analitičku i kritičku procjenu takvog čitanja. Usavršavanje pisanja postiže se dosljednim zahtjevima koji se odnose na grafičku uzornost slova i njihovo valjano povezivanje. Ovi zahtjevi ostvaruju se sistematskim vježbama: prepisivanjem, diktatom, autodiktatom, samostalnim pisanjem rečenica i kraćih sastava. Neophodno je primjereno i podsticajno vrednovanje rukopisa svakog učenika. Organiziraju se aktivnosti najmanje na tri nivoa po težini.

Jezik

Gramatika

Zahtjevi u ovom programu nisu usmjereni samo na jezička pravila i gramatičke norme već prvenstveno na njihovu funkciju. Rečenica se ne upoznaje samo kao gramatička jedinica već i kao komunikativna jedinica. Osnovni programski zahtjev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Ni jedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija. U drugom razredu u okviru vježbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja, učenici zapažaju jezičke pojave bez njihovog imenovanja. Kod načina ostvarenja programa mora se obezbijediti:

- postupnost (izbor i raspored nastavnih sadržaja i konkretizacija nivoa programskih zahtjeva);

- selektivnost (ostvaruje se izborom najosnovnijih jezičkih zakonitosti i informacija o njima);

Davanje elementarnih informacija iz morfologije.

Akcentologiju ne treba obrađivati kao posebne nastavne jedinice, već treba učenike na ovom uzrastu navikavati da čuju pravilno akcentovanu riječ i da razlikuju standardni akcent od svoga lokalnog akcenta.

Pravopis

Savladavanje putem sistematskih vježbanja, elementarnih i složenih koje se organiziraju različitim oblicima pismenih vježbi.

U nastavi gramatike treba primjenjivati sljedeće postupke:

- podsticanje svjesne aktivnosti;

- zasnivanje težišta nastave na suštinskim vrijednostima;

- uvažavanje situacione uslovljenosti jezičkih pojava;

- otkrivanje stilske funkcije;

- sistematska osmišljena vježbanja u govoru i pisanju;

- njegovanje primjenjenog znanja i umjenja;

- povezivanje znanja o jeziku sa neposrednom govornom praksom;

- njegovanje kontinuiteta u sistemu pravopisnih i stilskih vježbanja;

- uočavanje suštine jezičke pojave do koje se dolazi doživljavanjem i shvatanjem umjetničkog teksta;

- vježbanja moraju biti sastavni činilac obrade nastavnog gradiva, primjene obnavljanja i utvrđivanja znanja;

- prevazilaženje nivoa prepoznavanja i reprodukcije, a strpljivo i uporno njegovanje višeg oblika znanja i umjenja: primjenljivost i stvaralaštvo. To se postiže njegovanjem pravopisnih i stilskih vježbi;

- saznanji krugovi započinju motivacijom, a završavaju saznavanjem, rezimiranjem i primjenom određenog gradiva;

- u saznanjnom procesu zastupiti: indukciju, dedukciju, analizu i sintezu, konkretizaciju i apstrakciju.

Jezička kultura

Usmeno i pismeno izražavanje

- Opisivanje životnih pojava koje deskripcijom postaju najprepoznatljivije (predmeti, biljke, životinje, ljudi, pejzaž, enterijer i dr.) To je najstloženiji oblik jezičkog izražavanja na nivou najmlađeg uzrasta. Treba ih navikavati da lokalizuju ono što opisuju (vremenski, prostorno, uzročno), da uoče, izdvoje i zaokruže bitna svojstva (spoljašnja i uslovno rečeno unutrašnja) i da se odrede prema posmatranoj predmetnosti. Pošto je za opisivanje potreban veći misaoni napor i duže vrijeme za ostvarenje zamisli - valja prednost dati pismenoj formi opisivanja nad usmenim.

- Prepričavanje i pričanje predstavljaju temeljne programske sadržaje za stjecanje, usavršavanje i njegovanje valjane i pouzdane jezičke kulture najmlađih učenika. Za prepričavanje ne treba obuhvatiti samo tekstove iz čitanke već i iz drugih medijskih oblasti (štampa, pozorište, film, radio, televizija).

- Pismena vježbanja zamišljena su kao dopuna osnovnih oblika jezičkog izražavanja. Jezička kultura u najvećoj mjeri doprinosi jedinstvu cjelovitosti nastave bosanskoga jezika i čini da se ona realizira u funkcionalnom povezivanju naizgled različitih programskih sadržaja ali koji se najbolje ostvaruju upravo u takvoj metodičkoj sprezi.

Književnost

Uvođenje najmlađih učenika u svijet književnih i neknjiževnih tekstova (popularnih, informativnih). Tekstovi iz lektire utiču na odgovarajuća metodička rješenja (prilagođavanje čitanja vrste teksta, opseg tumačenja i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja - gramatike, pravopisa, jezičke kulture i slično.

Učitelj ima mogućnost da ponuđene tekstove prilagođava konkretnim nastavnim potrebama.

Čitanje i tumačenje teksta

- čitanje naglas (izgovor, jačina glasa, pauziranje, intonaciono prilagođavanje, naglašavanje, emocionalno podešavanje, tempo);

- osmišljeno kritički i dobronamjerno vrednovanje čitanja svakog učenika;

- osposobljavanje učenika za čitanje u sebi;

- tumačenje teksta ima svoje zahtjeve koji se nadovezuju na zahtjeve u prvom razredu (samostalno saopćavanje utisaka o pročitanoj tekstu, zauzimanje vlastitih stavova i rječito obrazlaganje i odbrana takvih shvatanja, otkrivanje i shvatanje poruke u tekstu, prepoznavanje odjeljka);

- sistematski i valjano podsticati na ućlanjenje u biblioteku.

ПРВИ ДЕО

Следећи део